

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิม
อาชีวกรรมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**A Follow - up Study and Evaluation of the Graduated of Intermediate
certificate In Abhidhamma of Abhidhammachotigavidyalaya
Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

โดย

พระครูวิมลธรรมรังสี

นางสาวกรชนก เนตรโอภากรณ์

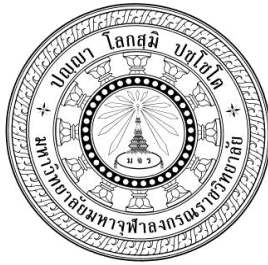
พระมหาวิชาญ สุวิชาโน

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610650022

รายงานการวิจัย

เรื่อง

การติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิม
อภิธรรมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**A Follow - up Study and Evaluation of the Graduated of Intermediate
Certificate In Abhidhamma of Abhidhammachotigavidyalaya
Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

โดย

พระครูวิมลธรรมรังสี

นางสาวกรชนก เนตรโอภากรณ์

พระมหาวิชาญ สุวิชาโน

อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พ.ศ. ๒๕๕๐

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

MCU RS 610650022

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Research Report

**A Follow - up Study and Evaluation of the Graduated of Intermediate
Certificate In Abhidhamma of Abhidhammachotigavidyalaya
Mahachulalongkornrajavidyalaya University**

by

Phrakhru Vimaladhammarangsi

Miss Kornchanock Neadopalux

Phramaha Wicharn Suwichano

Abhidhammachotigavidyalaya
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

B.E. 2550

Research Project Supported by Mahachulalongkornrajavidyalaya University

MCU RS 610650022

(Copyright Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย:	การติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตร มัชฌิมอาชีวกรรมมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
ผู้วิจัย:	พระครูวิมลธรรมรังสี –นางสาวกรชนก เนตรโอภาักษ์ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน
ส่วนงาน:	อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ปีงบประมาณ:	๒๕๕๐
ทุนอุดหนุนการวิจัย:	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้ มุ่งศึกษาประเมินผลเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพของตนเอง และศึกษาพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและญาติใกล้ชิดของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย และหน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากกลุ่มตัวอย่าง ๓๑๐ รูป/คน ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น จากกรอบแนวคิดทฤษฎีตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบT-test หรือการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way Anova) และทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ LSD (Least Significant Difference)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมมิกะเอก พบว่า ส่วนมากเป็นฆราวาส คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๓ พระภิกษุและแม่ชี ร้อยละ ๑๘.๕ ส่วนมากมีอายุ ตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปร้อยละ ๒๕.๒ รองลงมา อายุ ระหว่าง ๕๐-๕๕ ปี และ ๔๐-๔๕ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔ และ ๒๖.๗ ปี พระภิกษุ และแม่ชี ส่วนมากมีพรรษา ๑๐ -๑๕ พรรษา คิดเป็นร้อยละ ๘.๒ รองลงมา คือน้อยกว่า ๑๐ พรรษา และ ๒๐ พรรษาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ และ ๔.๕ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๓๕.๓ รองลงมาคือ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๒๐.๗ รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.และปริญญา โท เอก และ

นักธรรมเปรียญ และอภิธรรม คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗, ๑๓.๐ และ ๑๐.๔ ถ้าหากเป็นฆราวาส อาชีพ ที่พบส่วนมากจะมีอาชีพ ข้าราชการ ข้าราชการบำนาญรัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒ รองลงมาคือ อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย พนักงานบริษัท พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม และอาชีพนักการเมือง นักร้อง วาງงาน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓, ๑๒.๒ และ ๑๑.๕

๒. ด้านเจตคติต่อการปฏิบัติธรรมพบว่าอยู่ในระดับดีมากร้อยละ ๖๔.๘ ระดับปานกลาง ร้อยละ ๓๕.๒ และดีน้อยหรือไม่ค่อยดีร้อยละ ๐.๐ มีการนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน พบว่า การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๔๗.๔ ระดับปานกลางร้อยละ ๔๙.๖ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดีร้อยละ ๓.๐ สามารถนำความรู้ไป ใช้ในการปฏิบัติงาน พบว่า สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๘.๑ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๑.๑ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดีร้อยละ ๐.๘ การนำไปใช้ในการ พัฒนาศักยภาพของตนเอง พบว่ามีการนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ใน ระดับดีมากร้อยละ ๖๖.๗ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๓.๐ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔

๓. ด้านพฤติกรรมกรรมการแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานพบว่าการแสดงพฤติกรรม แสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานอยู่ในระดับดีมากร้อยละ ๖๔.๘ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๕.๒ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดีร้อยละ ๐.๔๗. พฤติกรรมที่แสดงออกกับผู้บังคับบัญชาพบว่ามี พฤติกรรมที่แสดงออกกับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๕.๕ ระดับปานกลางร้อย ละ ๓๓.๗ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดีร้อยละ ๐.๔ พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน พบว่ามีพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับดีมากร้อยละ ๗๕.๖ ระดับปานกลาง ร้อยละ ๒๔.๑ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดีร้อยละ ๐.๔ พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด พบว่ามีพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิดอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๗๘.๑ ระดับปานกลาง ร้อยละ ๒๐.๗ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๑.๑

๔. เปรียบเทียบระดับเจตคติกับตัวแปรที่ศึกษาผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิม อาภิธรรมิกะเอก ที่มี สถานภาพ อายุ การศึกษา อาชีพ ที่ต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้มี สถานภาพ อายุ การศึกษา อาชีพ ที่ต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ พฤติกรรมที่แสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน ผู้ที่มีอายุต่างกันพบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕ ส่วนผู้ที่มี สถานภาพ การศึกษา อาชีพ ที่ ต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ พฤติกรรมที่แสดงออก ผู้บังคับบัญชา ผู้ที่มี อายุ ต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๕

ส่วนผู้ที่มี สถานภาพ การศึกษา อาชีพ ที่ต่างกันพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ พฤติกรรมที่แสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน ผู้ที่มี ระดับชั้นการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .๐๕ ส่วนผู้ที่มี สถานภาพ อายุ อาชีพ ที่ต่างกันพบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

กิตติกรรมประกาศ

การทำวิจัยในครั้งนี้ สำเร็จได้เพราะได้รับความร่วมมือช่วยเหลือจากหลายฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สนับสนุนทุนวิจัย ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ที่ให้คำปรึกษา และวางเค้าโครงงานวิจัยและแก้ไขงานจนสำเร็จ ขอขอบคุณ ดร.ประมุข สารพันธ์ ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ขอขอบคุณ คณะผู้บริหาร อาจารย์ เจ้าหน้าที่ ศิษย์เก่า และนักศึกษากิจการมโหิตะวิทยาลัย ที่สนับสนุนตอบแบบสอบถาม ขอขอบคุณ คุณกาญจนาพร รสโหมค คุณกรกนก เนตรโอภารักษ์ คุณธัญญารัตน์ พงษ์พิตรทาน แม่ชีปารมิตา บุญประเสริฐ ที่ช่วยเหลือด้วยดี ขอขอบคุณ พระมหาวิชาญ สุวิชาโน พระมหาลี ลกขณญาโณ ที่ช่วยเหลือให้คำปรึกษา มาตลอด

ขอขอบคุณ สำนักงานกลางกองการวิปัสสนาธุระ วัดมหาธาตุฯ คณะ ๕ ที่อนุเคราะห์สถานที่พร้อมอุปกรณ์สำนักงานตลอดถึงพระภิกษุ-สามเณร แม่ชีและศิษย์ทุกท่านที่ได้อำนวยความสะดวก ขอขอบคุณ คณะทำงาน พระครูปลัดวิสุทธิวัฒน์ พระมหาจาย นาคี ที่ช่วยเหลือ ขอขอบคุณ คุณพีรญา ดีคำไฮ ที่ช่วยวิเคราะห์ข้อมูล ขอขอบคุณ คุณสุริยัน ผ่องใส คุณวรวุฒิ ชัยนามด และศิษย์คณะ ๕ ทุกท่านที่ช่วยพิมพ์ต้นฉบับ และขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ให้การสนับสนุนด้วยดี

และการวิจัยครั้งนี้สำเร็จได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ ที่ได้จัดโครงการพัฒนาบุคลากรเพื่อการวิจัย ขอขอบคุณ รศ.ดร.วงษ์ใหญ่ และคุณพรทิพย์ รัตนวิชัย วิทยากรในการฝึกอบรม พร้อมทั้งแนะนำและแก้ไขข้อบกพร่อง และขออุทิศคุณงามความดีที่เกิดจากงานวิจัยนี้ถวายเป็นพุทธบูชาและบูรพาจารย์ ผู้ให้สรรพวิชา การ และบิดามารดา ขอความสันติสุขและความสำเร็จจงเกิดมีแต่ทุกท่านด้วยเทอญ

พระครูวิมลธรรมรังสี และคณะ

ตุลาคม ๒๕๕๐

Research Title: A Follow – up Study and Evaluation of the Graduated of Intermediate Certificate in Abhidhamma of Abhidhammachotigavidyalaya Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Researchers: Phrakhru Vimaladhammarangsi
Miss Kornchanock Neadopalux
Phramaha Wicharn Suwichano

Department: Abhidhammachotigavidyalaya Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Fiscal Year: 2550 / 2007

Research Scholarship Sponsor: Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Abstract

This research report aims at estimating the outcome of the attitude towards the Doctrinal practice, the application of the wisdom to daily life, the ability to work, the development of one’s own latent force and the behavior shown to the head of the office, the boss, the colleagues and the close relatives, all of which were shown by those who have successfully completed the course of study according to the curriculum of the certificate of Majjhima Abhidhammika Ek in Abhidhammachotiga College from the exemplary groups of 310 persons (monks and laymen) by using the questionnaire set up from the set pattern of thought, theory, free variables, the following variables, the statistic used in critizing the data, the classification, the frequency, percentage, the standardize deviation, the T-test, and the test of the difference between the double averages.

The result of the research report

It is found that most of those who study the curriculum of the certificate of Majjhima Abhidhammika Ek are lay people at the percentage of 62.3. They are sixty years old onwards at the percentage of 29.2. Those who have obtained the B.E. degrees are at the percentage of 39.3. Those who are government officials are at the percentage of 25.2. The lesser numbers of them are

monks and nuns at the percentage of 18.9. They are 49 – 59 years old. Those completed their studies at the primary schools and the secondary schools are at the percentage of 20.7. Those who have independent occupations are at the percentage of 13.3.

Regarding their attitudes about the practice of the Dhamma, it is found that the best level of the attitudes towards the doctrinal practice is at the percentage of 64.8. Those who can apply their knowledge very well to their daily lives are at the percentage of 47.7. Those who can apply their knowledge to develop their personal latent forces are at the percentage of 66.7. In overall image, the percentage of the mentioned attitudes is somewhat high.

Regarding the attitude towards the head of the office, it is found that the attitude towards the head of the office is at the high level of the percentage of the 64.8 what is shown towards the commander is at a very high level of 65.9%. That which is shown to the friends working together is at a very poor level of 75.6%. That which is shown to the close relatives is at the level of 78.1%. That which is shown to every matter is at the middle level and the little level of 33.5% and 0.5% in order.

From the comparison of the level of the attitude and that of the variables which were studied, it was found that those who completed the course of the certificate of Majjima Abhidhammika Ek were of different state, ages, education and occupation. It is also found that there are differences without the important point of statistics. From the attitude towards the heads of the offices, and the commanders who are of different ages, it is found that there are some differences without the important point of statistics. On the contrary, the attitude towards the friends working in the same office is of the different level of education with some important points of statistic at the percentage of .05. On the contrary those who are of different state, ages, occupations are different from one another without statistically important points.

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา

เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๕ พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถระ) ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพิมลธรรมสังฆมนตรีว่าการองค์การปกครองนายกสภา มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เดินทางไปดูกิจการเผยแพร่พระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่าได้เห็น การศึกษาอิทธิธรรมในประเทศพม่าอย่างแพร่หลาย ซึ่งในสมัยนั้นการศึกษาอิทธิธรรมในประเทศไทย ยังไม่มี จึงได้ติดต่อรัฐบาลประเทศพม่า ขออาราธนาพระสัทธรรมโชติกะ ธรรมจาริยะ พระเถระ ผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ทางด้านอิทธิธรรมปิฎก จากประเทศพม่ามาดำเนินการ เปิดการศึกษา อิทธิธรรม ปิฎกครั้งแรกที่ วัดระฆังโฆสิตาราม กรุงเทพมหานคร จนกระทั่ง ปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ พระสัทธรรมโชติกะ ธรรมจาริยะ ได้ถึงมรณภาพ ศิษยานุศิษย์ได้ดำเนินการต่อเรื่อยมา

ต่อมาปีพุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้ก่อตั้งอิทธิธรรมโชติกะวิทยาลัยขึ้นที่ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร อยู่ในพระสังฆราชูปถัมภ์ สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธาน อำนวยการจัดการศึกษา โดยได้รับความอุปถัมภ์จากมูลนิธิสัทธรรมโชติกะ และผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป จนกระทั่ง ปีพุทธศักราช ๒๕๒๔ โดยเมตตาธรรมและมองการณ์ไกล ของเจ้าประคุณสมเด็จพระ พุทธาจารย์ ที่ห้วงความเจริญก้าวหน้าของอิทธิธรรมโชติกะวิทยาลัย โดยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย ได้ประกาศยก อิทธิธรรมโชติกะวิทยาลัย ขึ้นเป็นหน่วยงานส่วนหนึ่งของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ชื่อว่า “อิทธิธรรมโชติกะวิทยาลัย” โดยขึ้นตรงต่อ สำนักอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ปัจจุบันอิทธิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จัด การศึกษาเฉพาะทางด้านอิทธิธรรม เผยแพร่ธรรมะในรูปแบบของการจัดการศึกษาอิทธิธรรมปิฎก อรรถกถา ฎีกาและ อนุฎีกาอิทธิธรรม แก่พระภิกษุสามเณรแม่ชีและประชาชนทั่วไปทั้งใน ส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เปิดสอนหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอิทธิธรรมิกะเอก โดยไม่จำกัด วัยและคุณวุฒิ การศึกษาอิทธิธรรม เป็นการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน จุดมุ่งหมาย ของการศึกษาพระอิทธิธรรม มี ๒ ประการ ประการแรก ตามหลัก อานาปานสติ คือการกำหนดลม หายใจ เข้า ออก ใช้ลมหายใจในการฝึกฝนควบคู่ไปกับสติ การสัมผัสรับรู้การดำรงอยู่ในมิติที่ลึกซึ้ง

ขึ้น เต็มไปด้วยพลังชีวิตอันเปี่ยมไปด้วยญาณทัศนะและคุณวิเศษสามารถเรียนรู้ทุกแง่ทุกมุมของชีวิตบนการเดินทางในสังสารวัฏ จุดมุ่งหมายประการที่สอง เพื่อการกำหนดจิตไว้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้แน่วแน่ จนจิตพร้อมตั้งอยู่ในสิ่งนั้นสิ่งเดียว เรียกว่า จิตมีอารมณ์เป็นเอกกัคคตารมณ์ ความแน่วแน่ หรือตั้งมั่นของจิตนี้ เรียกว่า สมာธิ เมื่อสมาธิแนบสนิทเต็มที่แล้ว ก็จะเกิดสภาวะจิตที่เรียกว่า ญาณ ซึ่งเป็นผลของจิตสงบจากนิวรณ์ คือ สิ่งที่ยึดขัดขวางความคิดของจิตใจ ให้ก้าวหน้าในคุณธรรม ที่ตั้งแห่งการทำงานของจิต หรืออุบายทางใจ คือ วิธีการฝึกอบรมจิต ทำให้จิตมั่นคง เป็นการฝึกอบรมนายของเรา จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว ให้จิตและกายเบาบางลงจากสิ่งที่เราเคยแบกไว้ (ยึดถือ) อันมีรากเหง้าแห่งความชั่วทั้งปวง ได้แก่ ความโลภ ความโกรธ ความพยาบาท และความลุ่มหลงเมามัว จากจุดมุ่งหมายสองประการดังที่กล่าวแล้วข้างต้น จะช่วยแก้ปัญหาพัฒนาตนเองให้สามารถดำรงตนอยู่ได้อย่างมีความสุข ที่มุ่งฝึกอบรมจิตใจให้สงบสุข มีสติรู้เท่าทันกิเลสตัณหา ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่ช่วยเหลือพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคลให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสันติสุข เกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกๆ ด้าน ช่วยเสริมสร้างคุณภาพของชีวิต ทำให้จิตตั้งมั่นต่อพระรัตนตรัยมากขึ้น ทำให้มีจิตใจหนักแน่นมากขึ้น ช่วยลดความฟุ้งซ่านของจิตใจ และทำให้การตัดสินใจดีขึ้น ตลอดจนการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพตนเอง การแสดงออกต่อสาธารณชน ได้อย่างเหมาะสม เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ตนเองและสังคม ประกอบกับ อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย เป็นหน่วยงานส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่จะต้องได้รับการประเมินและประกันคุณภาพการศึกษาภายใน โดยหน่วยงานต้นสังกัดคือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และรับการประเมินคุณภาพการศึกษาภายนอก จากสำนักงานรับรองมาตรฐานและการประเมินคุณภาพการศึกษา (สมศ.) ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้กำหนดตัวชี้วัดและเกณฑ์ประเมินตัวบ่งชี้การประกันการศึกษาสำหรับหน่วยงานที่จัดการศึกษา มาตรฐานที่ ๑ ด้านคุณภาพบัณฑิต คือ บัณฑิตเป็นผู้มีวิชาและจรณะ มีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเอง สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ มีทักษะและภูมิปัญญาในการเผยแพร่และจรณะในพระพุทธศาสนา ในฐานะนักวิชาการทางศาสนา มีทักษะการวิจัยในฐานะนักวิชาการ มีจิตสำนึกและภูมิธรรมในฐานะพลเมืองดีของสังคมไทย สังคมโลก และเป็นผู้มีปฏิปทาน่าเลื่อมใส ผู้สำเร็จหลักสูตรการศึกษาเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและคุณภาพผ่านเกณฑ์ประเมินและตัวบ่งชี้ตามมาตรฐานที่มีมหาวิทยาลัยกำหนด อภิธรรมโชติกะจะสามารถมีคุณภาพของบัณฑิตผ่านเกณฑ์ประเมินตัวชี้วัดนี้ได้ ต้องเป็นผู้ที่มีเจตคติที่ดีต่อเนื้อหา และธรรมที่สอดแทรกในหลักสูตรนี้เป็นอย่างดี อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย เป็นหน่วยงานหนึ่งในสังกัดของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๔ ได้จัดการเรียนการสอนทำหน้าที่ในการผลิต

บุคลากรที่มีความรู้ทางด้านอิทธิกรรมมาหลายรุ่น แต่ยังไม่เคยมีการติดตามประเมินผลบุคลากรที่จบ การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอิทธิกรรมิกะเอกเลยว่า ได้นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการ ดำเนินชีวิต การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคม ได้ดีมากน้อยเพียงใด หรือผ่านเกณฑ์ชีวิตใน มาตรฐานที่ ๑ ด้านคุณภาพบัณฑิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยหรือไม่

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมานี้วิจัยจึงให้ความสนใจที่จะติดตามประเมินผลผู้จบหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอิทธิกรรมิกะเอก ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๕ ในด้านเจตคติที่มีต่อการ ปฏิบัติธรรม การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ตลอดจนการพัฒนาตนเอง เพื่อทราบ ระดับเจตคติในด้านต่างๆของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอิทธิกรรมิกะเอก ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงคุณภาพระบบการบริหาร การจัดการเรียนการสอนให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการปฏิบัติงานการพัฒนาศักยภาพของตนเองของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอิทธิกรรมิกะเอก ปีพ.ศ.๒๕๔๔ - ๒๕๔๕

๒. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อน ร่วมงาน และญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอิทธิกรรมิกะเอก

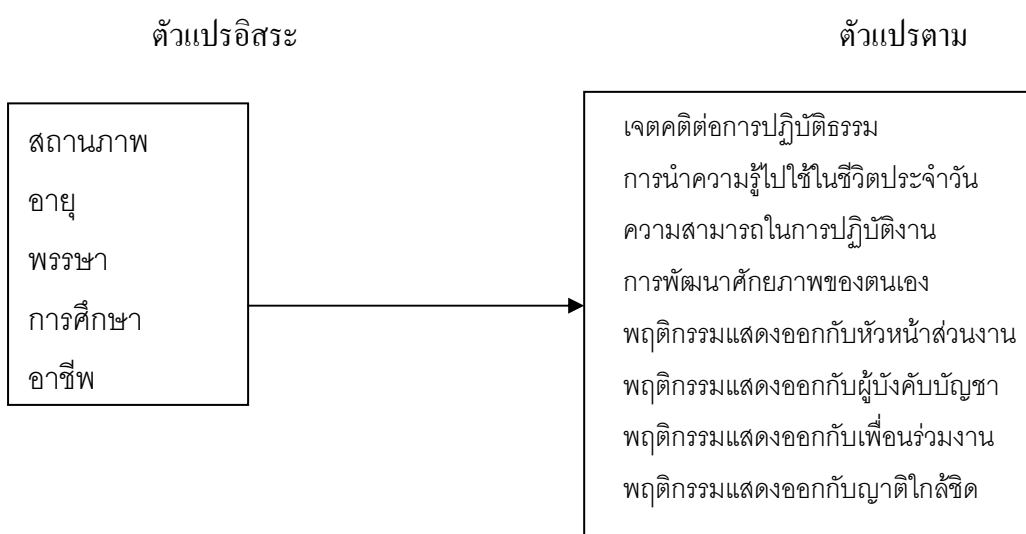
๓. เพื่อเปรียบเทียบ เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพของตนเอง พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้า ส่วนงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและญาติใกล้ชิด กับตัวแปร สถานภาพ อายุ พรรษา การศึกษา และอาชีพ ของผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอิทธิกรรมิกะเอก

๑.๓ สมมติฐานในการวิจัย

สถานภาพ อายุ พรรษา การศึกษา อาชีพ ของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอิทธิกรรมิกะเอก ต่างกัน มีเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม สามารถนำความรู้ไป ใช้ในชีวิตประจำวัน และในการปฏิบัติงาน ทั้งในด้านพฤติกรรมแสดงออกต่อสังคม แตกต่าง กัน

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาวิจัยมุ่งศึกษาเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพของตนเอง และพฤติกรรม การแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมมิกะเอก ปี พ.ศ.๒๕๔๔-๒๕๔๕ เท่านั้น

๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

๑. ผู้สำเร็จการศึกษา หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๕

๒. เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม หมายถึง เจตคติที่มีต่อการปฏิบัติธรรมพัฒนาจิตรู้จักการนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ปี พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๔๕

๓. การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน หมายถึง การรู้จักยับยั้งใจเมื่อมีความโกรธอดทน มั่นคงในพระรัตนตรัย ปรับตัวเข้าได้กับทุกสถานการณ์

๔. ความสามารถในการปฏิบัติงาน หมายถึง รู้จักวางแผน ปฏิบัติงาน แก้ปัญหา เคารพกฎระเบียบ และทำงานร่วมกับคนอื่นได้อย่างดี

๕. การพัฒนาศักยภาพของตนเอง หมายถึง พัฒนาตนเอง รับผิดชอบ ศึกษา ร่วมมือ เรียนรู้ ในเชิงสร้างสรรค์

๖. พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน หมายถึง การปรับตัว ทำงานร่วม ปฏิสัมพันธ์ รับคำสั่ง ประสานงาน ได้เป็นอย่างดี

๗. พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา หมายถึง เคารพกฎระเบียบ รับผิดชอบงาน ที่รับมอบหมาย ปฏิบัติงานตามคำสั่ง และเคารพผู้บังคับบัญชา

๘. พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน หมายถึง สามารถปฏิบัติร่วมกับผู้อื่น รับฟังความคิดเห็น เคารพสิทธิเสรีภาพผู้อื่น เป็นที่ยอมรับของเพื่อนร่วมงาน

๙. พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ที่ดี ซื่อสัตย์ ช่วยเหลือ แนะนำให้คำปรึกษา ใส่ใจดูแลญาติที่ใกล้ชิด

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

เพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนพัฒนาหน่วยงาน องค์กร สถาบันอธิธรรมโชติกะ วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้มีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับแผนพัฒนาและนโยบายของมหาวิทยาลัยด้านส่งเสริมและ บริการวิชาการแก่สังคมและทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการกำหนด นโยบายและแผนงานต่าง ๆ รวมทั้งเป็นแนวทางในการปรับปรุงการจัดการเรียนการสอน เป็น ฐานข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการพัฒนาส่วนงานให้สามารถปฏิบัติภารกิจได้ตามแผนพัฒนาและ นโยบายของมหาวิทยาลัยอย่างมีคุณภาพยิ่งขึ้น

บทที่ ๒

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่องการติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก เพื่อศึกษาเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพของตนเอง และศึกษาพฤติกรรม การแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงานและญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จ การศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ความต้องการของผู้สำเร็จการศึกษา มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ ต่อสังคมหรือไม่เพียงใด เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาช่วยให้ทราบถึง จุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนัก สามารถนำผลจากการ ประเมินมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้อภิธรรมโชติกะวิทยาลัยสามารถจัดการ การศึกษาอย่างมี คุณภาพเหมาะสม ตามแนวคิดและทฤษฎี ดังต่อไปนี้

- ๒.๑ ประวัติของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย
- ๒.๒ หลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก
- ๒.๓ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร
- ๒.๔ การประกันคุณภาพการศึกษา
- ๒.๕ ความสำคัญของ การประเมินผลหลักสูตร
- ๒.๖ องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา
- ๒.๗ การประเมินผลหลักสูตร
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ประวัติของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย

เมื่อ ปีพุทธศักราช ๒๔๙๔ พระเดชพระคุณเจ้าประคุณสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ขณะดำรงสมณศักดิ์ที่ พระพิมลธรรม สังกฆมนตรีว่าการองค์การปกครอง นายก สภามหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้เดินทางไปดูกิจการการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาที่ประเทศพม่า

ได้เห็นการศึกษาพระอภิธรรมในประเทศพม่า อย่างแพร่หลาย ซึ่งในสมัยนั้น การศึกษาพระอภิธรรมในประเทศไทยยังแพร่หลาย จึงได้ติดต่อรัฐบาลประเทศพม่า ขออาราธนาพระสัทธัมมโชติกะธัมมาจริยะพระเถระผู้เชี่ยวชาญพิเศษ ทางด้านพระอภิธรรมปิฎกจากประเทศพม่า มาดำเนินการเปิดการศึกษาพระอภิธรรมปิฎกครั้งแรกที่วัดระฆังโฆสิตารามกรุงเทพมหานคร

จนกระทั่ง ปีพุทธศักราช ๒๕๐๕ พระสัทธัมมโชติกะ ธัมมาจริยะ ได้ถึงมรณภาพ ศิษยานุศิษย์ได้ดำเนินการต่อเรื่อยมาต่อมาพุทธศักราช ๒๕๑๑ ได้ก่อตั้งอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยขึ้นที่วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ กรุงเทพมหานคร อยู่ในพระสังฆราชูปถัมภ์สมเด็จพระสังฆราชทรงเป็นประธานอำนวยการจัดการศึกษาโดยได้รับความอุปถัมภ์จากมูลนิธิสัทธัมมโชติกะและผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป

ต่อมาพุทธศักราช ๒๕๒๔ โดยเมตตาธรรมและมองการณ์ไกลของเจ้าประคุณสมเด็จพระพุทธาจารย์ ที่หวังความเจริญก้าวหน้าของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ก็ได้ประกาศให้อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย เป็นหน่วยงานส่วนหนึ่งของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ให้ชื่อว่า "อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย" โดยขึ้นตรงต่อสำนักอธิการบดี

ปัจจุบันอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยในสังกัดสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม ตามมาตรา ๕ วรรคสอง และมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ข้อ ๑๑ (๓) เรื่องการแบ่งส่วนพุทธศักราช ๒๕๔๑ ได้ดำเนินการจัดการศึกษามาเป็นเวลา ๓๐ ปีแล้ว มีสาขาทั่วประเทศ ๕๖ แห่ง ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ซึ่งได้มีบทบาทเผยแพร่ธรรมะในรูปแบบ ของการจัดการศึกษาพระอภิธรรมปิฎก อรรถกถาและฎีกา พระอภิธรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งซึ่งช่วยเหลือพัฒนา คุณภาพชีวิตของบุคคลแลสังคมไทย ให้สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีสันติสุข และเกื้อกูลต่อการพัฒนาประเทศ ได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุก ๆ ด้าน

๒.๒ หลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก

หลักสูตรการศึกษา ชั้นที่ ๑ จูฬอภิธรรมิกะตรี (ใช้เวลาศึกษา ๖ เดือน) ปริจเฉทที่ ๑ จิตตสังคหะ ศึกษาความหมาย ธรรมชาติ การจำแนกจิต โดยย่อและโดยพิสดาร ปริจเฉทที่ ๒ เจตสิกสังคหะ ศึกษาความหมาย ลักษณะและความ สัมพันธ์ระหว่างจิตและเจตสิก ปริจเฉทที่ ๖ รูปสังคหะ นิพพานศึกษาความหมาย โครงสร้างประกอบเนื้อหาของรูปและนิพพาน

ชั้นที่ ๒ จูฬอภิธรรมิกะโท (ใช้เวลาศึกษา ๖ เดือน) ปริจเฉทที่ ๑ ปกิณณกสังคหะ ศึกษาความหมายประเภทและความสัมพันธ์ ระหว่างจิตและ เจตสิกที่มีต่อเวทนา เหตุ กิจ ทวาร

อารมณ์ และวัตถุ ปริจเฉทที่ ๗ สมุจยสังคหะ ศึกษาความหมาย ความสำคัญ โครงสร้างและเนื้อหา ตามหลัก สมุจยสังคหะโดยละเอียดอภิสสกะ โภธิปักขิยะและสัพพสังคหะ

ขั้นที่ ๓ จูพอภิธรรมมิกะเอก (ใช้เวลาศึกษา ๖ เดือน) ชัมมสังคณีสรูปัตถนิสสยะ (มาติกาโชติกะ) ศึกษาความหมายโครงสร้าง เนื้อหาสาระของคัมภีร์ชัมมสังคณี ประเภทของมาติกา, ดิกมาติกา, ทุกมาติกา, อภิธรรมทุกมาติกา, สุตตันติกทุกมาติกา

ขั้นที่ ๔ มัชฌิมอภิธรรมมิกะตรี (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน) ปริจเฉทที่ ๔ วิธีสังคหะ ศึกษาความหมายของวิธีจิต โครงสร้าง และกฎเกณฑ์ของวิธีจิต ปัญหาวารวิธี มโนทวารวิธี กาม ชวนมโนทวารวิธี อัปนาชวนมโนทวารวิธี การจำแนก วิธีจิตโดยภูมิและบุคคลอย่างละเอียด ปริจเฉทที่ ๕ วิมุตตสังคหะ ศึกษาความหมายโครงสร้างและเนื้อหาของวิมุตตสังคหะภูมิจตุกกะ ปฏิสนธิจตุกกะ กัมมจตุกกะมรณุปัตติจตุกกะโดยละเอียด

ขั้นที่ ๕ มัชฌิมอภิธรรมมิกะโท (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน) ปริจเฉทที่ ๘ ปัจจยสังคหะ ศึกษาความหมายของปัจจยสังคหะตามปฏิจจสมุปปาทนัย ความเป็น ไปของเหตุและผลที่เกี่ยวข้อง เนื่องกัน ตามปฏิฐานนัย ปริจเฉทที่ ๙ กัมมปฏิฐานสังคหะ ศึกษาความหมาย ประเภท ความสำคัญ และประโยชน์ของสมถกัมมปฏิฐานและวิปัสสนากัมมปฏิฐาน โดยอาศัยอรรถกถาและฎีกาประกอบ

ขั้นที่ ๖ มัชฌิมอภิธรรมมิกะเอก (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน) ธาตุกถาสรูปัตถนิสสยะ (ปัญหาพยากรณ์ โชติกะ) ศึกษาความหมาย โครงสร้าง เนื้อหาและประเภทของธาตุกถา ในนย มาติกา อัphanตมาติกานยมาติกาลักขณมาติกาพาหิรมาติกา

ขั้นที่ ๗ มหาอภิธรรมมิกะตรี (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน) ยมกสรูปัตถนิสสยะ(มูลยมก) ศึกษาความหมายโครงสร้างเนื้อหาสาระและประเภทของมูลยมก การจำแนกมูลยมก ทั้ง ๔ ประเภท โดยนัย ๔ การจำแนกมูลยมก ๔ และนัย ๔ โดยยมก ๑ ยมกสรูปัตถนิสสยะ (จันชยมก) ศึกษา ความหมาย โครงสร้าง เนื้อหาสาระและประเภทของจันชยมก ปิณณัตติวาระ ปวัตติวาระ และ ปริญญาวาระ

ขั้นที่ ๘ มหาอภิธรรมมิกะโท (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน) ยมกสรูปัตถนิสสยะ (อาย ตนยมก ธาตุยมก สัจจยมก) ศึกษาความหมายโครงสร้างเนื้อหาสาระของอายตนยมก ธาตุยมก สัจจย มก ประเภทของอายตนยมกธาตุยมกสัจจยมกปิณณัตติวาระปวัตติวาระปริญญาวาระ

ขั้นที่ ๙ มหาอภิธรรมมิกะเอก (ใช้เวลาศึกษา ๑๒ เดือน) มหาปฏิฐาน (ปัจจยโชติกะ) ศึกษาความหมายโครงสร้างเนื้อหาสาระ ของปฏิฐาน และประเภทของปฏิฐาน สรุปรูปเนื้อความ ๓ ประการ การจำแนกปัจจย ๒๔ โดยความเป็นกุศล อกุศล และอัพยากตะ

๒.๓ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร

๑. เพื่อให้ผู้เรียนที่เรียนจบชั้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยได้เรียนอย่างต่อเนื่อง
๒. เพื่อให้ผู้เรียนที่มีพื้นฐานพระอภิธรรมเบื้องต้นได้พัฒนาความรู้มากขึ้น
๓. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำหลักคำสอนในอภิธรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

การศึกษาในหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก เปิดโอกาสให้ผู้ศึกษาได้ศึกษาตามความต้องการ โดยมีการศึกษาในชั้นจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยเป็นพื้นฐานแล้ว ผู้ที่สำเร็จตามหลักสูตรในแต่ละชั้นจะมีประกาศนียบัตรรับรองการสำเร็จการศึกษาในชั้นนั้นๆ

๒.๔ การประกันคุณภาพการศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้วางกรอบการประกันคุณภาพการศึกษาและความหมายการประกันคุณภาพการศึกษามีดังนี้

๑. การประกันคุณภาพ (Quality Assurance) หมายถึง การระบุนความชัดเจนในวัตถุประสงค์และเป้าหมายตลอดจนถึงวิธีปฏิบัติงานเพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพ

๒. การควบคุมคุณภาพ (Quality Control) หมายถึง การดำเนินงานตามแผนที่วางไว้ อย่างรัดกุมทุกขั้นตอน

๓. การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit) แยก ได้เป็น

๑) การตรวจสอบคุณภาพภายใน (Internal Quality Audit) เป็นการตรวจสอบคุณภาพ โดยตัวเองตามเกณฑ์ที่ตนกำหนดขึ้น

๒) การตรวจสอบคุณภาพภายนอก (External Quality Audit) เป็นการตรวจสอบคุณภาพโดยหน่วยงาน/กลุ่มภายนอกตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้น

๔. การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment) เป็นการหาข้อมูลที่เชื่อถือได้ เพื่อตัดสินใจ เกี่ยวกับคุณภาพของผลผลิต/บริการของหน่วยงานตามเกณฑ์ที่กำหนด

๕. การรับรองคุณภาพ (Quality Accreditation) หมายถึง การรับรองหรือไม่รับรองคุณภาพตามมาตรฐานซึ่งบางครั้งเป็นมาตรฐานทางกายภาพเช่นพื้นที่จำนวนอุปกรณ์ฯ

กล่าวโดยสรุปการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย จัดเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องดำเนินงานเพื่อประกันว่าคุณภาพของการศึกษา ได้รับการรักษาไว้และส่งเสริมเพิ่มพูน รวมถึงกิจกรรมหรือแนวปฏิบัติใด ๆ ที่หากได้ดำเนินการตามระบบและแผนที่วางไว้แล้วจะทำให้เกิดความมั่นใจว่าจะได้ผลผลิตของการศึกษาที่มีคุณภาพตามลักษณะที่พึงประสงค์ได้แก่

๑) การระบุวัตถุประสงค์และเป้าหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพของ มหาวิทยาลัย/คณะ/วิทยาเขต/สถาบัน/สำนัก/ศูนย์/วิทยาลัย/ภาควิชา/หลักสูตรอย่างชัดเจนและสื่อสารได้ตรงกัน

๒) กระบวนการบริหารจัดการ กระบวนการเรียนการสอน กระบวนการประเมิน และกระบวนการให้บริการ เป็นกระบวนการที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์เป้าหมาย มีความโปร่งใส และได้รับการยอมรับจากบุคลากรในหน่วยงานนอกจากนี้ทุกคนรู้เรื่องเกี่ยวกับการประกันคุณภาพเป็นอย่างดี

๓) บุคลากรในหน่วยงานรู้ว่าบทบาทหน้าที่ของตนคืออะไรและทุกคนรู้ว่าใครทำการกิจอะไร

๔) หน่วยงานให้ความหมายของคำว่า “คุณภาพ” อย่างชัดเจน สามารถวัดได้ และมีหลักฐานที่เชื่อถือได้

๕) มีดัชนีว่าทุกภารกิจดำเนินไปตามแผนเป็นระบบมีความชัดเจน

๖) เมื่อมีสัญญาณว่า บางสิ่งบางอย่างกำลังจะผิดพลาดได้มีการแก้ไข และได้เตรียมการหาทางออก/ทางแก้ไขความผิดพลาดไว้ล่วงหน้า

๒.๕ ความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษา

ประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการหนึ่งของการพัฒนาระบบการศึกษาของมหาวิทยาลัย เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ว่าการดำเนินการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยเชื่อถือได้ในผลผลิตทางการศึกษาและมีประสิทธิภาพ ตามจุดประสงค์ที่มหาวิทยาลัยกำหนดและความต้องการของสังคม

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒ ได้ให้ความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับโดยกำหนดให้เป็นหมวดหนึ่งในพระราชบัญญัติ คือหมวดที่ ๖ เรื่องมาตรฐานและการประกันคุณภาพการศึกษาตั้งแต่มาตรา ๔๗- มาตรา ๕๑ โดยเฉพาะมาตรา ๔๗ ระบุว่า ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอก และมาตรา ๔๘ ระบุว่าให้หน่วยงานต้นสังกัดและสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเปิดเผยต่อสาธารณชนเพื่อนำไปพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาและเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

ปัจจุบัน สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินผลคุณภาพทางการศึกษา กระทรวง การศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมได้ประกาศนโยบายและแผนปฏิบัติการในการประกันคุณภาพ การศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นโดยมีแนวทางการดำเนินงานดังนี้

๑) พัฒนาให้มีระบบและกลไกการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น เพื่อเป็นเครื่องมือใน การรักษามาตรฐานการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาโดยเน้นหลักการของการให้สถาบันอุดมศึกษา มีระบบการควบคุมคุณภาพทางวิชาการ และปรับปรุงการปฏิบัติภารกิจทุก ๆ ด้านอย่างต่อเนื่อง บน พื้นฐานของควมมีเสถียรภาพทางวิชาการและอัตรภาพ ในการดำเนินงานที่ยังคงเอื้อต่อการตรวจสอบ จากสังคมภายนอก อันนำมาซึ่งความมีมาตรฐานทางการศึกษาในระดับที่เป็นที่ยอมรับในระดับ สากล และสามารถแข่งขันกับนานาชาติได้ ทั้งนี้โดยจะได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการการประกัน คุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาขึ้นเพื่อกำกับดูแล และบริหารงานด้านมาตรฐานการศึกษา ตลอดจนการให้การรับรองมาตรฐานการศึกษา

๒) ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษา มีการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น ภายในสถาบัน เพื่อเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา โดยมุ่งเน้นให้มีการสร้าง กลไกควบคุมคุณภาพ (Quality Control) ขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาที่เป็น รูปธรรมขึ้น ทั้งนี้แต่ละสถาบันอาจจัดให้มีระบบการตรวจสอบ และประเมินผลการดำเนินการขึ้น เป็นการภายในได้ตามความเหมาะสม

๓) กำหนดรูปแบบและวิธีการในการประกันคุณภาพการศึกษาขึ้น เพื่อเป็นแนวทางใน การดำเนินการ โดยแต่ละสถาบันอาจนำไปปรับปรุงหรือพัฒนาเพิ่มเติมให้เหมาะสม กับสภาพของ แต่ละสถาบันได้ตามความจำเป็น

๔) จัดให้มีกลไกของการตรวจสอบ และประเมินผลระบบประกันคุณภาพการศึกษาที่ แต่ละสถาบันได้จัดให้มีขึ้น ทั้งในระดับสถาบันและคณะวิชาแล้วให้การรับรองมาตรฐานการศึกษา ต่อไป เพื่อให้การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของแต่ละสถาบัน ได้รับการยอมรับจาก ภายนอกโดยกว้างขวางและเป็นการแสดงถึงควมมีคุณภาพของการจัดการศึกษา

๕) นับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของหน่วยงานและสถาบัน ต่าง ๆ ในสังคม ในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาทั้งภาครัฐและ เอกชน สมาคมวิชาการและวิชาชีพ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างสถาบันอุดมศึกษาที่มีความสนใจ ร่วมกัน ในกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา

๖) ส่งเสริมให้มีการนำข้อมูลข่าวสารและผลจากกิจกรรมการประกันคุณภาพการศึกษา ของสถาบันต่างๆ มาเผยแพร่ต่อสังคมภายนอกให้รับทราบถึงมาตรฐานการศึกษาระดับอุดมศึกษา ของประเทศ ตลอดจนเป็นข้อมูลสำหรับนักศึกษาและผู้ปกครอง ในการเลือกสถานศึกษาเป็นข้อมูล

สำหรับการพิจารณาให้การสนับสนุนด้านงบประมาณและทรัพยากรต่างๆ แก่สถาบันอุดมศึกษา เพื่อกระตุ้นให้สถาบันอุดมศึกษามีความตื่นตัวและพัฒนาคุณภาพโดยสม่ำเสมอ

ดังนั้น จึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งรวมทั้งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จะต้องตระหนักและดำเนินการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาให้มีประสิทธิภาพการประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยจึงมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญดังนี้

๑) เพื่อให้มหาวิทยาลัยได้พัฒนาคุณภาพของผลผลิตทางการศึกษาและประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

๒) เพื่อให้สังคมมั่นใจเกี่ยวกับผลผลิตและบริการของมหาวิทยาลัย

๓) เพื่อให้สำนักงานประมาณจัดสรรงบประมาณได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสมตามความเป็นจริงตามภารกิจที่มหาวิทยาลัยดำเนินการ

๔) เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ที่สนใจสมัคร เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยเกี่ยวกับคุณภาพของบัณฑิต และประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับการบริการ

๕) เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้ปกครอง ผู้จ้าง รัฐบาล เกี่ยวกับกลไกในการดำเนินงานของมหาวิทยาลัยตลอดถึงส่วนงานในสังกัด

๖) เพื่อให้เกิดความโปร่งใสในกระบวนการจัดการศึกษาแก่ประชาชน โดยเฉพาะการนำเงินภาษีอากรของประชาชนมาใช้ การประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัย จะมีประสิทธิภาพก็ต่อเมื่อได้มีการประเมินผลการดำเนินงานตามภารกิจหลักของมหาวิทยาลัยและนำผลการประเมินมาปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการทบทวนและติดตามกระบวนการดำเนินการโดยใกล้ชิดและการรายงานให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๒

๒.๖ องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษาของมหาวิทยาลัยแยกได้เป็น ๒ ส่วน คือ

๑) การประกันคุณภาพภายใน หมายถึง การประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถาบันศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถาบันการศึกษานั้นเองหรือโดยหน่วยงานต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น เพื่อให้มีความมั่นใจว่าสถาบันอุดมศึกษาดำเนินการตามภารกิจหลักอย่างมีคุณภาพและกระบวนการประกันคุณภาพภายในยังประกอบด้วย

๑) การควบคุมคุณภาพ(Quality Control)

๒) การตรวจสอบคุณภาพ(Quality Audit)

๑) การประเมินคุณภาพ(Quality Assessment)

๒) การประกันคุณภาพโดยภายนอก หมายถึง การติดตามตรวจสอบคุณภาพ และการประเมินผลของสถาบันการศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคล หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าว รับรอง เพื่อเป็นการประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานของสถาบันการศึกษา และกระบวนการประกันคุณภาพภายนอก ยังประกอบด้วย

๑) การตรวจสอบคุณภาพ (Quality Audit)

๒) การประเมินคุณภาพ (Quality Assessment)

๓) การรับรองมาตรฐาน (Quality Accreditation)

ดังนั้น องค์ประกอบและความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายใน และการประกันคุณภาพโดยภายนอก อาจแสดงให้เห็นได้ ดังนี้

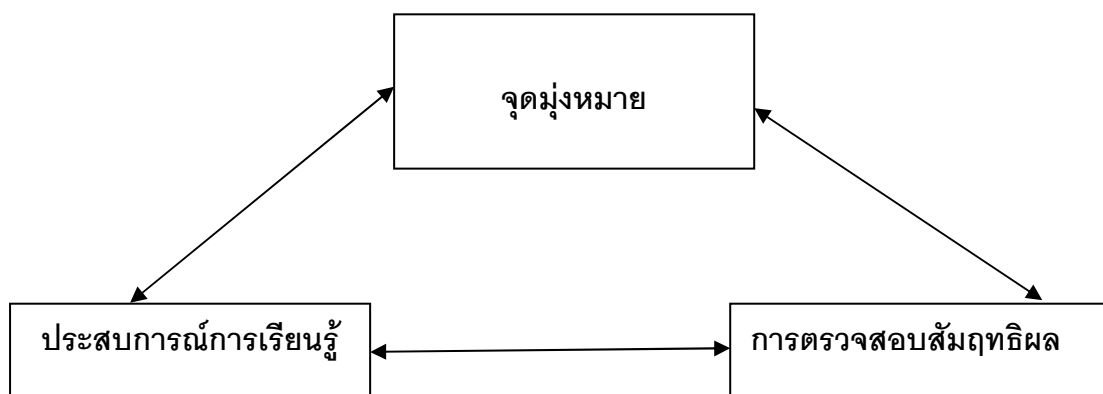
การประกันคุณภาพการศึกษาภายใน	การประกันคุณภาพการศึกษาโดยภายนอก
<p>ผู้รับผิดชอบ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย</p> <p>กระบวนการ : ควบคุมคุณภาพตรวจสอบคุณภาพประเมินคุณภาพ</p>	<p>ผู้รับผิดชอบ : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงาน ที่สำนักงานรับรองมาตรฐานฯ รับรอง</p> <p>กระบวนการ : ตรวจสอบคุณภาพประเมินคุณภาพ รับรองคุณภาพ</p>

๒.๗ การประเมินผลหลักสูตร

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของไทเลอร์^๑

ไทเลอร์เป็นผู้ที่วางรากฐานการประเมินหลักสูตรนับตั้งแต่ ปี ค.ศ. ๑๙๓๐ โดยไทเลอร์ได้เป็นผู้ริเริ่มให้คำนิยามการศึกษาว่า “การศึกษาคือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม” ดังนั้น การประเมินหลักสูตรจึงเป็นการเปรียบเทียบว่าพฤติกรรมของรู้เรียนที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นไปตามจุดมุ่งหมายที่ได้ตั้งไว้หรือไม่ โดยการศึกษารายละเอียดขององค์ประกอบของกระบวนการจัดการศึกษา ๓ ส่วน คือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา การจัดประสบการณ์การเรียนรู้และการตรวจสอบสัมฤทธิ์ผลของผู้เรียน

^๑ โจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร:หลักการและแนวปฏิบัติ, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สายส่งสุขภาพใจ, ๒๕๓๕), หน้า ๒๒๒-๒๒๖.

แผนภูมิที่ ๓ แสดงรูปแบบการประเมินผลของไทเลอร์

ไทเลอร์มีความเชื่อว่าจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้อย่างชัดเจนรัดกุมและจำเพาะเจาะจงจะเป็นแนวทางช่วยในการประเมินในภายหลัง ตามแนวคิดของไทเลอร์นั้น พื้นฐานของการจัดหลักสูตรคือผู้จัดทำหลักสูตรจะต้องสามารถวางจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนว่าต้องการให้ผู้เรียนเปลี่ยนหรือมีพฤติกรรมเมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้วอย่างไร และพยายามจัดประสบการณ์การสอนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ บทบาทของการประเมินหลักสูตรจึงอยู่ที่การตรวจสอบผลผลิตของหลักสูตรว่าตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดหรือไม่ แนวคิดของไทเลอร์เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตรจึงยึดความสำเร็จของจุดมุ่งหมายเป็นหลัก (Goal Attainment Model)

ด้วยเหตุนี้การประเมินหลักสูตรจึงเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนและของการประเมินคุณค่าของหลักสูตรด้วย ไทเลอร์ได้จัดลำดับขั้นตอนการเรียนการสอนและการประเมินผลดังนี้

๑) กำหนดจุดมุ่งหมายอย่างกว้าง ๆ โดยการวิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ในการกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goal Sources) คือ นักเรียน สังคม และเนื้อหาสาระ ส่วนปัจจัยที่กำหนดขอบเขตของจุดมุ่งหมาย (Goal Sources) คือ จิตวิทยาการเรียนรู้และปรัชญาการศึกษา

๒) กำหนดจุดประสงค์เฉพาะหรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมอย่างชัดเจน ซึ่งจะเป็ นพฤติกรรมที่ต้องการวัดภายหลังจากการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

๓) กำหนดเนื้อหาหรือประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

๔) เลือกวิธีการเรียนการสอนที่เหมาะสม ที่จะทำให้น้เนื้อหาหรือประสบการณ์ที่วางไว้ประสบความสำเร็จ

๕) ประเมินผลโดยการตัดสินด้วยการวัดผลทางการศึกษาหรือการทดสอบสัมฤทธิ์ผลในการเรียน

๖) ถ้าไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ก็จะต้องมีการตัดสินใจที่จะยกเลิกหรือปรับปรุงหลักสูตรนั้น แต่ถ้าบรรลุตามจุดมุ่งหมาย ก็อาจจะใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับ (Feed back) เพื่อปรับปรุงการกำหนดจุดมุ่งหมายให้สอดคล้องกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงหรือใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาคุณภาพของหลักสูตร

ในการประเมินผลหลักสูตรตามแนวคิดของไทเลอร์จะเห็นว่าเป็นการยึดความสำเร็จของผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นเกณฑ์ในการตัดสินโดยอาศัยการวัดพฤติกรรมก่อนและหลังเรียน (Pre-Post Measurement) และมีการกำหนดเกณฑ์ไว้ก่อนล่วงหน้าว่าความสำเร็จระดับจึงถือว่าประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ การประเมินผลในลักษณะนี้จึงเป็นแบบการประเมินผลสรุป (Summative Evaluation) มากกว่าการประเมินผลความก้าวหน้า (Formative Evaluation)

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค^๑

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสเตค เป็นรูปแบบการประเมินหลักสูตรที่ยึดเกณฑ์เป็นหลัก สเตคได้ให้ความหมายของการประเมินหลักสูตรว่าเป็นการบรรยายและตัดสินใจคุณค่าของหลักสูตร ซึ่งเน้นเรื่องการบรรยายสิ่งที่จะถูกประเมินโดยอาศัยผู้เชี่ยวชาญหรือผู้ทรงคุณวุฒิในการตัดสินใจคุณค่า และจากการค้นคว้าจากหนังสือหลาย ๆ เล่มพบว่า สเตคมีจุดมุ่งหมายที่จะประเมินผลหลักสูตรโดยการประเมินส่วนประกอบของการจัดการเรียนการสอนหลาย ๆ ส่วน ไม่เพียงแต่จะพิจารณาเฉพาะผล (Outcomes) ที่เกิดจากการใช้หลักสูตรเท่านั้น ทั้งนี้เพราะสเตคมีความเชื่อว่าผลสำเร็จของหลักสูตรไม่ได้ขึ้นอยู่กับว่าผู้เรียนจะสามารถบรรลุถึงจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เท่านั้น แต่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง เช่น ผู้เรียนไม่สามารถบรรลุตามจุดประสงค์ที่วางไว้ อาจมาจากองค์ประกอบด้านเวลากว่าคือ ให้ความแก่ผู้เรียนไม่เพียงพอ หรือเวลาที่จัดไม่เหมาะสม เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่หลักสูตรอย่างเดียวจะไม่ได้รับข้อมูลเพียงพอในการที่จะตัดสินว่าหลักสูตรนั้นดีหรือไม่ดี และจะมองไม่เห็นช่องทางที่ชัดเจนและครอบคลุมในการปรับปรุงหลักสูตรต่อไป สเตคจึงเห็นว่าข้อมูลที่จะพิจารณาในการประเมินหลักสูตรมี ๓ ด้านคือ

๑) ด้านสิ่งที่มาก่อน (Antecedents) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่เอื้อให้เกิดผลจากหลักสูตร และเป็นสิ่งที่มีอยู่ก่อนการใช้หลักสูตรอยู่แล้ว ประกอบด้วย ๗ หัวข้อคือ บุคลิกภาพและนิสัยของนักเรียน บุคลิกและนิสัยของครู เนื้อหาในหลักสูตร วัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอน อาคารสถานที่ การจัดโรงเรียน ลักษณะของชุมชน

๒) ด้านกระบวนการเรียนการสอน (Transactions) หมายถึง ปฏิสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างครูกับนักเรียน นักเรียนกับนักเรียน ครูกับผู้ปกครอง ฯลฯ เป็นขั้นของการใช้

^๑ อ่างแล้ว, ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ, หน้า ๒๑๒ –

หลักสูตรประกอบด้วย ๕ หัวข้อคือ การสื่อสาร การจัดแบ่งเวลา การลำดับเหตุการณ์ การให้กำลังใจบรรยากาศของสิ่งแวดล้อม

๑) ด้านผลผลิต (Outcomes) หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตร ประกอบด้วย ๕ หัวข้อคือ ผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน ทักษะของนักเรียน ทักษะของนักเรียน ผลที่เกิดขึ้นกับครู ผลที่เกิดขึ้นกับสถาบัน

ก่อนที่ผู้ประเมินจะประเมินองค์ประกอบต่าง ๆ ของทั้ง 3 ด้าน ผู้ประเมินต้องตั้งผลที่คาดหวัง เอาไว้ก่อน แล้วสังเกตหรือทดสอบผลที่เกิดขึ้นจริง จากนั้นจึงใช้มาตรฐานซึ่งได้แก่เกณฑ์ต่าง ๆ ผู้เชี่ยวชาญเชื่อว่าควรจะใช้เป็นทางนำไปสู่การตัดสินใจ

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของสตีฟเฟิลบีม^๑

รูปแบบการประเมินหลักสูตรนี้เป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในชื่อว่า รูปแบบ CIPP (CIPP Model) ซึ่งมีชื่อเต็มว่า “Context – Input – Process – Product Model” หรือมีชื่อเรียกอีกชื่อว่า The Phi Delta Kappa Committee Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่เสนอโดยสตีฟ เฟิลบีม และคณะ รูปแบบนี้เป็นการประเมินข้อมูล ๔ ประการ คือ

๑) การประเมินบริบท (Context Evaluation) เป็นการประเมินผลบริบทหรือสภาวะแวดล้อม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการกำหนดจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ต่างๆของหลักสูตรโดยการวิเคราะห์สภาวะแวดล้อมปัญหาและความต้องการต่าง ๆ เพื่อชี้ให้เห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายอย่างไรจึงจะสนองความต้องการและแก้ปัญหาที่ประสบอยู่ ในกรณีที่การประเมินหลักสูตรไม่ใช่อยู่ในขั้นการวางแผน แต่ใช้มาระยะหนึ่งแล้วต้องการประเมิน การประเมินในส่วนนี้ก็คือการประเมินหลักสูตรในเรื่องจุดมุ่งหมายหรือจุดประสงค์ต่าง ๆ ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร และเนื้อหาสาระที่มีอยู่ในหลักสูตรเพื่อตรวจสอบดูว่าสอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมหรือบริบทปัญหาและความต้องการต่าง ๆ หรือไม่อย่างไร

๒) การประเมินปัจจัยตัวป้อน (Input Evaluation) เป็นการประเมินปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การใช้หลักสูตร ซึ่งได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร นักเรียน อุปกรณ์และสื่อการเรียนการสอนอาคารสถานที่ งบประมาณ ฯลฯ เพื่อตรวจสอบดูว่าปัจจัยตัวป้อนเหล่านั้นเป็นอย่างไร มีผลหรือมีส่วนช่วยให้การใช้หลักสูตรในเชิงปฏิบัติบรรลุผลหรือไม่อย่างไร

๓) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินหลักสูตรในขั้นปฏิบัติการหรือประเมินกระบวนการใช้หลักสูตรเพื่อตรวจสอบดูว่า กิจกรรมหรือกระบวนการต่างๆของการใช้หลักสูตรในสภาพที่เป็นจริงเป็นอย่างไร มีปัญหาหรือข้อบกพร่องหรือไม่ เช่น เรื่องที่เกี่ยวกับการสอน การบริหาร เป็นต้น

^๑ อ่างแล้ว, ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์, การพัฒนาหลักสูตร:หลักการและแนวปฏิบัติ, หน้า ๒๔๐- ๒๔๒.

๔) การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) เป็นการประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักสูตรนั้นเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของหลักสูตรโดยตรวจสอบว่าผู้เรียนมีคุณสมบัติตรงตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่เพียงใดซึ่งอาจพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน ภาวการณ์มีงานทำหรือการศึกษาต่อ ฯลฯ

รูปแบบการประเมินสูตรแบบ CIPP นี้เป็นการประเมินหลักสูตรทั้งระบบ ผู้ประเมินจะประเมินผลทั้ง ๔ ด้านดังกล่าวข้างต้นแล้วนำมาพิจารณาความสอดคล้องและความสัมพันธ์กัน กล่าวคือ ถ้าในจุดมุ่งหมายของหลักสูตรต้องให้ผู้เรียนรู้จักคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น ก็ต้องศึกษาว่าปัจจัยเบื้องต้นต่าง ๆ และกระบวนการเรียนการสอน และกระบวนการบริหารหลักสูตรเอื้อต่อการทำให้ผู้เรียนสามารถคิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็นหรือไม่อย่างไร ผลที่เกิดขึ้นจริงจากการปฏิบัติหรือสภาพที่เป็นอยู่สอดคล้องกันหรือไม่ ซึ่งจะทำให้ได้ข้อมูลในการตัดสินใจคุณค่าแก้ไขให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

รูปแบบการประเมินหลักสูตรของทาบาว^๑ ทาบาว (TABA, ๑๙๖๒ : ๔๑๑ – ๔๔๔) ได้แสดงรูปแบบของการพัฒนาหลักสูตรโดยให้ชื่อว่า “a conceptual framework for curriculum design” ในรูปแบบที่อธิบายการประเมินผลว่าเป็นการพิจารณาขั้นตอนต่าง ๆ

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วิไลพร สุวัฒน์พันธุ์กุล ได้ทำการประเมินหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พุทธศักราช ๒๕๓๐ โดยใช้แบบจำลองซิปป์โมเดล เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตร โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างคือนักศึกษาปริญญาโทภาคปกติ ภาคค่ำ และภาคพิเศษ สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา จำนวน ๒๐๕ คน วิธีการประเมินใช้การวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถามความคิดเห็น ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) การประเมินสภาวะแวดล้อม จุดมุ่งหมายของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน เพราะเสริมสร้างความรู้ทางการบริหารอาชีวศึกษา โครงสร้างของหลักสูตรเหมาะสมกับระยะเวลาที่ศึกษา เนื้อหาวิชาสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร และสามารถนำไปพัฒนาใช้ประโยชน์ต่อหน้าที่การงานได้

^๑ ณรงค์ โวหารเสาวภาคย์, “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตพะเยา,” รายงานการวิจัย, (พะเยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, ๒๕๔๐), หน้าบทคัดย่อ.

๒) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอนมีความเหมาะสมระดับปานกลาง เนื่องจากห้องสมุดและแหล่งค้นคว้ามีน้อยขาดตำราและเอกสารวิชาการ

๓) การประเมินกระบวนการ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีความเหมาะสมระดับมาก เพราะผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามและแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนการสอนของแต่ละวิชา ให้เพราะผู้สอนเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามและแจ้งวัตถุประสงค์การเรียนการสอนของแต่ละวิชา ให้เข้าใจอย่างชัดเจน และการวัดและประเมินผลมีความเหมาะสมระดับมาก ผู้เรียนรับรู้ผลการเรียนของตนและมีการนำผลการวัดผลมาใช้ปรับปรุงการเรียนการสอนด้วย

๔) การประเมินผลผลิต ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กระตือรือร้นที่จะศึกษาหาความก้าวหน้าทางวิชาการ มีเจตคติที่ดีต่อการบริหารอาชีพศึกษา และมีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำด้านอาชีพศึกษา^๑

ชัยณรงค์ คำพิพจน์ ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคคณะสงฆ์ ๕ โดยใช้แบบจำลองซิปป์ เพื่อประเมินเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาวิชาสิ่งอำนวยความสะดวก การเรียนการสอน การบริหารหลักสูตร และคุณลักษณะของนักเรียนวิธีการประเมินใช้การวิเคราะห์เอกสาร สัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถามจากผู้บริหาร ผู้สำเร็จการศึกษาและผู้กำลังศึกษา ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) การประเมินบริบท จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความชัดเจนทางด้านภาษา และมีความเข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ระบุคุณสมบัติของผู้สำเร็จการศึกษาได้อย่างเหมาะสม และมีความเหมาะสมกับสภาพความต้องการของสังคมปัจจุบัน

๒) การประเมินปัจจัยเบื้องต้น โครงสร้างหลักสูตรมีความเหมาะสมระดับปานกลาง เนื้อหาวิชา

สามารถช่วยให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในการทำงานได้ และห้องสมุดมีหนังสือน้อย ส่วนมากเป็นหนังสือเกี่ยวกับธรรมะมากกว่า

การประเมินกระบวนการ สภาพการเรียนการสอนมีความเหมาะสมระดับมาก ผู้สอนมีความ

^๑ วิไลพร สุวัฒน์พันธุ์กุล, “การประเมินหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีพศึกษา คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พุทธศักราช ๒๕๓๐, “วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต, (กรุงเทพฯ ฯ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง, ๒๕๓๑), หน้า บทคัดย่อ.

รู้ในวิชาที่สอนเป็นอย่างดี และมีการใช้วิธีการสอนหลากหลาย และการวัดผลและประเมินผลมีประสิทธิภavn้อยเพราะผู้สอนไม่เข้าใจ

๔) การประเมินผลด้านผลผลิต คุณภาพของนักเรียนมีความเหมาะสมระดับมาก เพราะผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของพุทธศาสนา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สามารถนำแนวทางและวิธีการใหม่ ๆ ไปใช้พัฒนาสังคม และสามารถปฏิบัติตนเป็นศาสนทายาทที่ดี^๑

อ้อมเดือน สดมณี ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกพระพุทธศาสนา พุทธศักราช ๒๕๓๘ ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยใช้แบบจำลองซีพี เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตร และประมวลปัญหาอุปสรรคของหลักสูตรในด้านวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โครงสร้างของหลักสูตร เนื้อหาวิชา คุณลักษณะของอาจารย์คุณสมบัตินักศึกษา วัสดุการศึกษา ตำราเรียน สถานที่เรียน การจัดการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การบริหารหลักสูตร และคุณลักษณะของบัณฑิตที่สำเร็จหลักสูตร วิธีการประเมินใช้การวิเคราะห์เอกสาร และใช้แบบสอบถามจากอาจารย์ นักศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตร ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านบริบทวัตถุประสงค์ของหลักสูตรเน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ด้านทฤษฎีมากกว่าด้านปฏิบัติ โครงสร้างของหลักสูตรมีความเหมาะสมกับตัวหลักสูตรเนื้อหาของหลักสูตร สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และเป็นที่ต้องการของสถาบันการศึกษาและศาสนา

๒) ด้านปัจจัยเบื้องต้น คุณลักษณะของอาจารย์ที่สอนสร้างความเป็นกันเองและคำนึงถึงความก้าวหน้าแก่ผู้เรียน แต่ยังขาดทักษะในการใช้เครื่องมือในการสอนที่มีประสิทธิภาพ ผู้ศึกษาเป็นผู้สนใจและเห็นคุณค่าของพระพุทธศาสนา สื่อการเรียนการสอนส่งเสริมด้านทฤษฎี

๓) ด้านกระบวนการการเรียนการสอนมีความเหมาะสมระดับมากเพราะส่งเสริมให้ผู้เรียนเป็นบุคลากรที่มีคุณธรรมสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างสันติสุข การวัดและประเมินผลส่วนใหญ่มุ่งเน้นความรู้ทางด้านทฤษฎีของผู้เรียน และการบริหารหลักสูตรเหมาะสมเฉพาะการจัดตารางสอบ และการจัดตารางเรียน ส่วนด้านอื่น ๆ ควรพิจารณาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น^๒

^๑ ชัยณรงค์ คำพิพงษ์, “ การประเมินหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคคณะสงฆ์,” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, (มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐), หน้าทศด้อย.

^๒ อ้อมเดือน สดมณี, “ การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกพระพุทธศาสนาพุทธศักราช ๒๕๓๘,” รายงานการวิจัย, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้าบทคัดย่อ.

พระมหาทวี กนฺตวิโรได้ทำการวิจัยเรื่องการประเมินหลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสาขาในกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบจำลองชิปปี้เป็นแบบประเมิน เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้ทันสมัยและเหมาะสมยิ่งขึ้น กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหาร ครูอาจารย์และนักเรียน จำนวน ๕๗๒ คน^๖

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

๑) ด้านบริบทจุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ โครงสร้างของหลักสูตรสอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน เนื้อหาวิชาีความเหมาะสม สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตได้และการจัดระดับชั้นเรียนมีความเหมาะสมในสภาพปัจจุบัน

๒) ด้านปัจจัยเบื้องต้น ครูอาจารย์มีทักษะและความชำนาญในการสอนในสาขาวิชาที่ทำการสอน นักเรียนมีความเคารพและปฏิสัมพันธ์อันดีต่อครูอาจารย์ สื่อและสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ มีความเหมาะสมระดับปานกลาง และห้องสมุดหรือแหล่งวิทยากรมีไม่เพียงพอ

๓) ด้านกระบวนการการเรียนการสอนผู้เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ซักถามข้อสงสัย อาจารย์พยายามปลูกฝังให้นักเรียนมีความรับผิดชอบต่องานและหน้าที่ และการวัดและประเมินปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

๔) ด้านผลผลิตนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อพระสงฆ์และพระพุทธศาสนาโดยรวมและสามารถปฏิบัติตนเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดี

ณรงค์ ไหวหารเสาวภาย์ และคณะ ได้ทำการวิจัย เรื่องการศึกษาสภาพ การดำเนินงาน โครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา จำนวน ๕ ด้าน คือ ด้านบริบท ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการดำเนินการ ด้านผลผลิต ด้านผลกระทบ โดยสอบถามจากผู้บริหาร/ผู้ปฏิบัติงานโครงการ จำนวน ๑๔ รูป/คน วิทยากร/ครูผู้สอน จำนวน ๕ รูป/คน ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน ๑๘ รูป/คน ผู้สำเร็จการศึกษา จำนวน ๑๐๗ รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า

๑. ด้านบริบท

๑.๑ ผู้บริหาร/ผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นโยบายการดำเนินงาน โครงการ สภาพทั่วไปของวิทยาลัยเขตพะเยา

^๖ พระมหาทวี กนฺตวิโร, “ การประเมินหลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวันอาทิตย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร,” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐), หน้า บทคัดย่อ.

๑.๒ วิทยากร/ครูผู้สอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นโยบายการดำเนินงาน สภาพทั่วไปของวิทยาเขตพะเยา

๑.๓ ผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ นโยบายการดำเนินงาน โครงการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ สภาพทั่วไปของวิทยาเขตพะเยา

๒. ด้านปัจจัยนำเข้า

๒.๑ ผู้บริหาร/ผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การบริหาร สภาพการจัดการเรียนการสอน

๒.๒ วิทยากร/ครูผู้สอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบริหาร สภาพการจัดการเรียนการสอน

๒.๓ ผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความต้องการเข้ารับการศึกษา การจัดการเรียนการสอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ การบริการ วัสดุ อุปกรณ์ เอกสาร

๓. ด้านกระบวนการดำเนินการ

๓.๑ ผู้บริหาร/ผู้ปฏิบัติงานโครงการมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การบริการดำเนินงาน

๓.๒ วิทยากร/ครูผู้สอน มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การดำเนินงาน การจัดการเรียนการสอน

๓.๓ ผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การดำเนินการจัดการ

๔. ด้านผลผลิต

๔.๑ ผู้บริหาร/ผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ของโครงการ

๔.๒ วิทยากร/ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผลสัมฤทธิ์ของการเรียนการสอน

๔.๓ ผู้บริหารสถานศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดการศึกษา ตามหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครู ส่งผลให้ผู้สำเร็จการศึกษามีความก้าวหน้าทางวิชาการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน สามารถปฏิบัติงานตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างเหมาะสมมีส่วนช่วยในการปฏิบัติงานจนประสบผลสำเร็จ และมีขวัญกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานการเรียนการสอน

๔.๔ ผู้สำเร็จการศึกษา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความรู้ ความสามารถ ความยอมรับนับถือ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ความก้าวหน้า

๕. ด้านผลกระทบ

๕.๑ ผู้บริหาร/ผู้ปฏิบัติงานโครงการ มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ได้แก่ ผลกระทบต่อการบริหารหรือการปฏิบัติงาน

๕.๒ วิทยากร/ครูผู้สอนมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผลกระทบต่อการปฏิบัติงานเป็นไปในทิศทางที่ดี

๕.๓ ผู้สำเร็จการศึกษามีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ผลกระทบต่อการปฏิบัติงาน ผลกระทบต่อชุมชน สังคม เป็นไปในทิศทางที่ดี

จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ได้กล่าวมาส่วนใหญ่สนับสนุนแนวคิดกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการประเมินหลักสูตร โดยเฉพาะองค์ประกอบตามแนวคิดทฤษฎีรูปแบบการประเมินของไทเลอร์ รูปแบบการประเมินของสเติก (Stake, R.E.) รูปแบบการประเมินของชิปปี้(CIPP Model) รูปแบบการประเมินของทาบา และการประยุกต์นำเอาการประเมินผลของโครงการ(Impact Evaluation) เข้าร่วมด้วย จึงบูรณาการกลายเป็นรูปแบบการประเมิน CIPPI มาใช้ในการประเมินครั้งนี้ ซึ่งได้แก่การประเมินในแต่ละด้าน ดังนี้

๑. ด้านบริบท (Context)
๒. ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)
๓. ด้านกระบวนการ (Process)
๔. ด้านผลผลิต (Product)
๕. ด้านผลกระทบ (Impact)

เจตคติเป็นเรื่องหนึ่งที่นักวิจัยทางสังคมศาสตร์ให้ความสนใจและทำการศึกษาวิจัยอย่างกว้างขวาง คำว่า เจตคตินี้มีลักษณะเป็นตัวแปรเชิงสมมติ เป็นนามธรรมมีนักจิตวิทยา และนักการศึกษาให้ความหมายไว้มากมาย จะนำมากล่าวพอเป็นที่เข้าใจ ดังนี้

นิวคอมบ์ (Newcomb., ๑๙๕๔ : ๑๒) กล่าวว่า ทักษคติเป็นความรู้สึกโน้มเอียงของจิตใจที่มีต่อประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ทักษคติแสดงออกมาได้ทางพฤติกรรมเป็นสามลักษณะใหญ่ๆ คือ แสดงออกในลักษณะของความพึงพอใจ เห็นด้วยหรือชอบในสิ่งนั้นซึ่งจะทำให้อยากเข้าหาหรือเข้าไปใกล้สิ่งนั้น ลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ทักษคติทางบวก (Positive attitude) ส่วนอีกลักษณะหนึ่งแสดงออกถึงความไม่พอใจ ไม่ชอบ ไม่เห็นด้วย ซึ่งเป็นเหตุที่ให้อยากอยู่ห่างสิ่งนั้น ลักษณะนี้

เรียกว่า ทศนคติทางลบ (Negative attitude) ส่วนการแสดงออกในลักษณะเฉยๆ หรือ ไม่แสดงออกว่าชอบหรือไม่ชอบเรียกว่า ทศนคติแบบกลางๆ (Neutral Attitude)^๑

เอ็ดเวิร์ด (Edward. ๑๙๖๗: ๗๗) กล่าวว่า ทศนคติเป็นเรื่องของความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึก และความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น ทศนคติจึงวัดโดยตรงไม่ได้ แต่สามารถวัดได้ในรูปความคิดเห็นหรือการแสดงออกทางภาษา^๒ ส่วนโรเกิช (Rokeach., ๑๙๗๒: ๑๑๒)ให้ความหมายว่า ทศนคติเป็นการผสมผสานกัน หรือการจัดระเบียบของความเชื่อที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือสถานการณ์หนึ่ง ผลรวมของความเชื่อนี้จะเป็นตัวกำหนดแนวโน้มของบุคคลในการที่จะมีปฏิกิริยาตอบสนองในลักษณะที่ชอบหรือไม่ชอบ^๓ ซึ่งคล้ายกับความหมายที่เคนด์เลอร์ (Kendler. ๑๙๗๔ : ๖๗๑)กล่าวว่าทศนคติ หมายถึง ความพร้อมของบุคคลที่จะแสดงพฤติกรรมในทางที่จะสนับสนุนหรือด้านประสพการณ์บางอย่าง บุคคล สถาบันหรือแนวคิดบางอย่าง

เซฟเวอริ (Shaver., ๑๙๗๗ : ๑๖๘) กล่าวว่า ทศนคติ หมายถึง จิตลักษณะหนึ่งที่เป็นความโน้มน้าวหรือความรู้สึกที่จะตอบสนองไปในทางชอบหรือไม่ชอบต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรืออาจกล่าวว่าทศนคติเป็นความคิดเห็นของมนุษย์ต่อสิ่งต่างๆ โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบรวมทั้งความพร้อมที่จะแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ^๔

เชดส์ค็อกซ์ โฆวาสินธุ์ ได้สรุปความหมายของเจตคติว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลแสดงพฤติกรรมหรือแนวโน้มที่จะตอบสนองต่อสิ่งเร้าต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง อาจเป็นไปได้ในทางสนับสนุนหรือคัดค้านก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกระบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบวิธี^๕

บุญธรรม กิจปริดาภิรุต (๒๕๔๐ : ๒๓๕) ได้สรุปความหมายของเจตคติว่า เจตคติเป็น กริยาท่าทีรวมๆ ของบุคคลที่เกิดจากความพร้อมหรือความโน้มน้าวของจิตใจ ซึ่งแสดงออกต่อ

^๑ Newcomb , Knowledge base Self Improvement, <http://www.novabizz.com> NovaAce/, October 2008.

^๒ วีระพร อูวรรณโณ, การวัดทัศนคติ: ปัญหาในการใช้เพื่อทำนายพฤติกรรม, โครงการพัฒนาแบบทดสอบ, โครงการพัฒนาศึกษาอาเซียน, (ณ โรงแรมแกรนด์พาเลซ เมืองพัทยา ชลบุรี, ๒๕๒๗), หน้า ๑๐.

^๓ พิษญา พุกผาสุข, ปัจจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ในวิชาสถิติ ๑ (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนคร, ๒๕๔๗), ได้อ้างอิงมาจาก ออลพอร์ท, หน้า ๑๖๘.

^๔ เชดส์ค็อกซ์ โฆวาสินธุ์, การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ, สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้า ๒๑.

^๕ เชดส์ค็อกซ์ โฆวาสินธุ์, การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ, สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐), หน้า ๒๑.

สิ่งเร้าหนึ่งๆ เช่นวัตถุ สิ่งของและสถานการณ์ต่างๆ ในสังคม โดยแสดงออกมาในทางสนับสนุน ซึ่งมีความรู้สึกเห็นดี เห็นชอบต่อสิ่งเร้าหนึ่งๆ หรือในทางต่อต้าน ซึ่งมีความรู้สึกที่ไม่เห็นดี ไม่เห็นชอบต่อสิ่งเร้าหนึ่งๆ นั้น การวัดเจตคติจึงต้องพิจารณาการกระทำที่หรือการตอบสนองต่อสิ่งเร้าในหลายด้านหลายประการรวมกัน เช่น ถ้าวัดเจตคติของเด็กชายโอพาร์กับเด็กหญิงนพมณีที่มีต่อโรงเรียนออกมาได้ว่า เด็กชายโอพาร์มีเจตคติไม่ดีต่อโรงเรียนมากกว่าเด็กหญิงนพมณี ก็หมายความว่าเด็กชายโอพาร์มีการกระทำที่ต่างๆ มีการตอบสนอง ตลอดจนมีความรู้สึกนึกคิดหลายอาการว่า ไม่ชอบโรงเรียนมากกว่าเด็กหญิงนพมณี เป็นต้น^๑

ประมวล สารพันธ์ (๑๙๗๕ : ๕ - ๖) เจตคติมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

๑) เจตคติจะมีทิศทางที่เป็นไปในทางสนับสนุนหรือต่อต้านวัตถุสิ่งของสถานการณ์บุคคล หรือกลุ่มบุคคล

๒) เจตคติมีพื้นฐานอยู่บนความต้องการทางอารมณ์ภายใน ดังนั้นจึงมีความโน้มเอียงที่จะสร้างรูปแบบของพฤติกรรมเฉพาะอย่าง

๑) เจตคติจะพัฒนาขึ้นและเปลี่ยนแปลงไปอย่างมีระบบ

๔) เจตคติ เป็นสิ่งที่แสดงออกโดยมีความสัมพันธ์กับสิ่งอื่น และจะมีระยะเวลาคงทนอยู่นาน

๕) เจตคติจะแสดงออกทางพฤติกรรม ทางคำพูดหรือการกระทำ^๒

ออลพอร์ต (Allport. ๑๙๔๐: ๕-๖) กล่าวว่า ทศนคติเกิดขึ้นจาก

๑) การเรียนรู้ถึงวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมต่างๆ ของสังคม แล้วนำเอาสิ่งที่เรียนรู้เหล่านั้นมาเป็นรากฐานของทศนคติ

๒) การแบ่งแยกความรู้ที่ได้มาจากประสบการณ์ของตนเอง

๓) ประสบการณ์ที่ได้รับมาแต่เดิม ที่มีความรุนแรงในด้านดีหรือไม่ดี เช่น บุคคลที่ทำให้เกลียดมากมีรูปร่างลักษณะอย่างไร ก็มักมีทศนคติไม่ดีต่อบุคคลที่มีรูปร่างลักษณะ เช่น นั้นด้วย

^๑ บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), หน้า ๒๓๕.

^๒ วิลาสลักษณ์ ชั่ววัลลี,งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านจิตสังคมและความสุขใจที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของครูในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา,”สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, (กรุงเทพมหานคร: ๑๙๗๕), หน้า ๕-๖.

๔) การเลียนแบบในที่สุดก็รับเอาทัศนคติของผู้ที่ตนเลียนแบบไปเป็นทัศนคติของตนเอง เมื่อบิดามีทัศนคติต่อสถาบันหนึ่งหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด บุตรก็มักมีทัศนคติเช่นนั้นด้วย^๑

ไทรแอนดิส (Triandis. ๑๙๗๑ : ๗) กล่าวถึงการเกิดทัศนคติว่า

- ๑) เกิดจากการเรียนรู้จากการอบรมสั่งสอนตั้งแต่เด็ก ในลักษณะ
- ๒) เกิดจากประสบการณ์ของบุคคล
- ๓) เกิดจากการรับถ่ายทอดจากทัศนคติของบุคคลในอุดมคติหรือกลุ่มสังคมที่มีอยู่แล้ว เช่น การรังเกียจผิว

๔) เกิดจากการสรุปความจากลักษณะที่ปรากฏ เช่น ดูรูปลักษณะของคนแล้วสรุปความว่า คนนั้นจะมีบุคลิกภาพอย่างไร ซึ่งอาจจะใกล้เคียงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริง^๒

ธีระพร อุวรรณ โณ (๒๕๒๕ : ๕๑ - ๕๔) กล่าวว่า ทัศนคติเกิดขึ้นจากอิทธิพลต่างๆ ดังนี้

๑) อิทธิพลจากพ่อแม่ เป็นแหล่งที่มีอิทธิพลสูงสุด โดยเฉพาะในวัยเด็ก ซึ่งจะพัฒนาค่านิยม ความเชื่อ และความรู้สึกนึกคิดขึ้นมาในกรอบของครอบครัวที่มีพ่อแม่เป็นผู้มีอำนาจให้คุณให้โทษเมื่อทำความดี และมีอำนาจให้โทษเมื่อทำสิ่งไม่ดีหรือสิ่งที่ไม่เห็นด้วย

๒) อิทธิพลจากกลุ่มต่างๆ ในสถานศึกษา เช่น ครูและเพื่อนก็มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติ

๓) อิทธิพลจากประสบการณ์ส่วนตัว นักจิตวิเคราะห์เน้นเรื่องประสบการณ์ในวัยเด็กว่ามีอิทธิพลต่อการพัฒนาของบุคคล รวมทั้งพัฒนาทัศนคติของบุคคลด้วย โดยเฉพาะประสบการณ์ที่รุนแรงหรือกระทบกระเทือนใจบุคคลได้นาน

๔) อิทธิพลจากสื่อมวลชน เช่น การโฆษณาประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ ที่พยายามเปลี่ยนทัศนคติของคนให้หันไปนิยมผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (๒๕๒๓ : ๑-๔) วัดเพื่อหาทางป้องกัน การที่บุคคลมีทัศนคติอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นสิทธิส่วนบุคคล แต่การอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุขในสังคม ย่อมจะเป็นไปได้เมื่อพลเมืองมีทัศนคติต่อสิ่งต่างๆ คล้ายคลึงกัน ซึ่งเป็นทางให้เกิดความร่วมมือร่วมใจกันและไม่เกิดความแตกแยกขึ้นในสังคมในการ ประกอบอาชีพบางประเภทมีความจำเป็นจะต้องได้บุคคลซึ่งมีทัศนคติที่เหมาะสมมาเป็นผู้ปฏิบัติเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าและเกิดความเป็นธรรมแก่สังคม เช่น

^๑ พิษญา พุกผาสุข, *ปัจจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในวิชาสถิติ ๑(สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนคร, ๒๕๔๗)*, ได้อ้างอิงมาจาก ออลพอร์ต, หน้า ๑๖๘.

^๒ ดวงเดือน พันธุมนาวิน, *ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ: การวิจัยและพัฒนาบุคคล, โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๓)*, หน้า ๑-๔.

แพทย์ ครู ตำรวจ เป็นต้น การทราบทัศนคติของบุคคลล่วงหน้าและสามารถเลือกบุคคลได้ตามต้องการและเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้

การวัดเจตคติมีหลักการเบื้องต้นที่ต้องทำความเข้าใจ ๓ ประการ (บุญธรรม กิจปรีดา บริสุทธิ์) คือ

๑) เนื้อหา (Content) การวัดเจตคติต้องมีสิ่งเร้าไปกระตุ้นให้แสดงกิริยาทำที่ออกมาสิ่งเร้าโดยทั่วไป ได้แก่เนื้อหาที่ต้องการวัด เช่น ต้องการวัดเจตคติต่อการตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตครอบครัวของบุคคล เนื้อหาที่เป็นสิ่งเร้าในที่นี้ก็คือ สถานการณ์ตัดสินใจเกี่ยวกับชีวิตครอบครัว และความสัมพันธ์ภายในครอบครัว เป็นต้น

๒) ทิศทาง (Direction) การวัดเจตคติโดยทั่วไปกำหนดให้เจตคติมีทิศทางเป็นเส้นตรงและต่อเนื่องกัน ในลักษณะเป็นซ้าย-ขวา หรือบวกกับลบ กล่าวคือเริ่มจากเห็นด้วยอย่างยิ่งและความเห็นด้วยลงเรื่อยๆ จนถึงมีความรู้สึกเฉย ๆ และลดต่อไปเป็นไม่เห็นด้วยจนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ลักษณะของการเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยอยู่เห็นเส้นตรงเดียวกันและต่อเนื่องกัน

๓) ความเข้มข้น (Intensity) กิริยาทำที่หรือความรู้สึก ที่แสดงออกต่อสิ่งเร้านั้นมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ถ้ามีความเข้มข้นสูงไม่ว่าจะเป็นไปในทิศทางใดก็ตามจะมีความรู้สึกหรือกิริยาทำที่รุนแรงมากกว่า

การวัดเจตคติมีความจำกัดในตัวของมันเองหลายประการ ซึ่งในการสร้างแบบวัดจะต้องคำนึงถึง ที่สำคัญ (บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์ ๒๕๔๐ : ๒๔๑-๒๔๓) ได้แก่

๑) เจตคติเป็นตัวแปรทางจิตวิทยาในลักษณะแปรสมมติ (Hypothetical or Latent Variable) ซึ่งในการศึกษาต้องอาศัยเทคนิควิธีการที่ยู่ยากซับซ้อน ไม่สามารถสังเกตได้โดยง่าย ฉะนั้น ถ้าหากจะวัดเจตคติให้ได้จริงๆ นอกจากต้องใช้เวลาศึกษานานแล้ว ยังต้องระมัดระวังในการสร้างแบบวัดเจตคติเป็นพิเศษอีกด้วย

๒) เจตคติที่วัดได้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของเจตคติทั้งหมดเท่านั้น กล่าวคือ เจตคติในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นเป็นกิริยาทำที่ทั้งปวงของบุคคลที่แสดงออกให้เห็นแต่ในการวัดจะเลือกกิริยาทำที่ที่แสดงออกให้เห็นเพียงบางส่วนเท่านั้น ฉะนั้น การเลือกกิริยาทำที่ที่แสดงออกให้เห็นนั้นจะต้องเลือกให้เป็นตัวแทนของกิริยาทำที่ทั้งหลายทั้งปวงที่บุคคลแสดงออกให้เห็น นั่นคือข้อความวัดเจตคติที่สร้างต้องครอบคลุมประเด็นเจตคติที่ต้องการวัดทั้งหมด

๓) เจตคติเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับอารมณ์และความรู้สึก ฉะนั้น ในการวัดเจตคติจะต้องไม่ถามเกี่ยวกับข้อเท็จจริง และข้อความเจตคติที่ใช้ถามต้องไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดอย่างเด่นชัด

สรุปเจตคติผลของการเรียนรู้ที่อยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะไรสัมพันธ์กับอะไรอย่างไร โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกระทบ ความเชื่อนี้ไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริงทั้งนี้เป็นเพราะความสามารถในการสังเกตและในการคิดของมนุษย์ ยังมีข้อบกพร่องอยู่มากและความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลกระทบที่เกิดขึ้นจริงก็มีความซับซ้อน นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกหลายที่เกิดจากความบอกเล่าของผู้อื่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งคำบอกเล่าที่โน้มน้าวจิตใจ และมีความเชื่อถือสูง คำบอกเล่าเหล่านี้จำนวนไม่น้อยทดสอบกับความเป็นจริงไม่ได้ คำสอนของศาสนาส่วนใหญ่อยู่ในประเภทนี้

ความเชื่อของมนุษย์มีอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ จะเห็นได้จากตัวอย่างการยอมอดทนต่อความทุกข์ยากลำบากในปัจจุบันด้วยความเชื่อว่า จะทำให้มีความสุขในอนาคตและตัวอย่างการยอมตามเพื่อชีวิตที่ดีกว่าในภพต่อไป

หลักการสำคัญของการปลูกฝังคุณธรรมทฤษฎี SL คือการจัดประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมซึ่งได้แก่ตัวอย่างและคำบอกเล่าให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อว่า พฤติกรรมอะไรนำไปสู่ผลกระทบอะไรและผลกระทบนั้นน่าปรารถนาเพียงใด การจัดเงื่อนไขสิ่งแวดล้อมทางสังคมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้คุณธรรมนี้ จะต้องจัดให้มีความสอดคล้องกันทั้งประสบการณ์ตรง ตัวอย่างและคำบอกเล่า และถ้าหากลักษณะของคำบอกเป็นการชี้แนะให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์ต่างๆจากประสบการณ์ตรงและจากตัวอย่างที่ประสบด้วยแล้ว การรู้ก็จะเกิดในลักษณะที่ตรงเป้าและมีประสิทธิผลมากขึ้น

SL เป็นภาคขยายของทฤษฎี BM เน้นที่เงื่อนไขทางสังคมซึ่งอยู่ภายนอกบุคคลแต่ขณะเดียวกันก็เน้นที่ความเข้าใจของบุคคลเกี่ยวกับเงื่อนไข ผลกระทบที่มีอยู่ในสังคม ทฤษฎี SL จึงมีจึงอยู่ในสังคม ทฤษฎี SL จึงมีความสมบูรณ์ที่สุดในบรรดา ๔ ทฤษฎีที่ได้นำเสนอมา

อย่างไรก็ตาม ทฤษฎี SL ก็ยังมีประเด็นปัญหาที่จะต้องพิจารณาดังนี้

๑) การเน้นผลกระทบเป็นการปลูกฝังลัทธิประโยชน์ธิปไตยตามทฤษฎี SL คนเราจะทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ขึ้นอยู่กับความเชื่อของตนว่า ทำแล้วได้รับผลกระทบอะไรบ้าง หากคิดว่าจะได้รับผลกระทบทางบวกมากกว่าก็จะทำและหากคิดว่าจะได้รับผลกระทบอะไรบ้าง หากคิดว่าจะได้รับผลกระทบทางบวกมากกว่าก็จะทำ และหากคิดว่าจะได้ผลกระทบทางลบก็จะไม่ทำ การสอนให้มนุษย์ตัดสินใจเช่นนี้ก็เท่ากับการสอนว่าอะไรที่ก่อประโยชน์ให้แก่ตนจงทำ ท่านพุทธทาสภิกขุ เรียกว่าลัทธิประโยชน์ธิปไตย และเป็นที่ไม่น่าปลูกฝัง เพราะคุณธรรมหลายควรเป็นแบบปรมาตมธรรมาธิปไตย คือเป็นแบบสมบูรณ์ถูกต้องไม่ว่ากรณีใดๆมากกว่า เช่น การพูดความจริงเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ว่าจะเกิดผลอย่างไรแก่ผู้พูดก็ตาม

๒) ผู้ปลูกฝังคุณธรรมต้องปฏิบัติตนเป็นตัวอย่าง วิธี SL จะได้ผลมากน้อยเพียงใดอยู่ที่ผู้ปลูกฝังจริยธรรมได้ปฏิบัติตนตามที่พร่ำสอนหรือไม่ ในการสอนให้นักเรียนมีความซื่อสัตย์สุจริต ครูได้แสดงความซื่อสัตย์สุจริตให้นักเรียนเห็นหรือไม่ และเจ้าหน้าที่บ้านเมืองได้แสดงความซื่อสัตย์สุจริตให้นักเรียนได้ดูเป็นตัวอย่างหรือไม่ หากผู้ปลูกฝังคุณธรรมขาดการบังคับตนเองไม่ทำตามที่คุณพร่ำสอนแล้ว จริยธรรมก็จะเกิดได้ยาก แต่การบังคับตนเองก็ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ทำได้ง่ายๆ เช่นกัน

สรุปวิธีปลูกฝังคุณธรรมที่ได้เสนอมานี้ มีลักษณะที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพราะเกิดจากความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมคืออะไร และเกิดได้อย่างไร แตกต่างกันอย่างใด บางวิธีเน้นที่ความเข้าใจของบุคคล และบางวิธีเน้นเงื่อนไขภายนอกบุคคล และวิธี SL เท่านั้นที่คำนึงถึงความเข้าใจและเงื่อนไขภายนอก^๑

^๑ บุญธรรม กิจปริดาปริสุทธิ, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐), หน้า ๒๔๑-๒๔๓.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	จ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความสำคัญและที่มาของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๓ สมมติฐานในการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย	๓
๑.๕ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	๕
บทที่ ๒ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖
๒.๑ ประวัติของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย	๖
๒.๒ หลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมอาชีวธรรมิกะเอก	๗
๒.๓ วัตถุประสงค์ของหลักสูตร	๕
๒.๔ การประกันคุณภาพการศึกษา	๕
๒.๕ ความสำคัญและวัตถุประสงค์ของการประกันคุณภาพการศึกษา	๑๐
๒.๖ องค์ประกอบของการประกันคุณภาพการศึกษา	๑๒
๒.๗ การประเมินผลหลักสูตร	๑๓
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๗
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	๒๕
๓.๑ รูปแบบและวิธีการวิจัย	๒๕
๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๒๕
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	๓๐
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๓๒
๓.๕ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	๓๒

บทที่ ๔ ผลการวิจัย	๓๖
๑. ข้อมูลทั่วไป	๓๗
๒. เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม	๓๘
ระดับเจตคติของการปฏิบัติธรรม	๔๒
การเปรียบเทียบระดับเจตคติระหว่างตัวแปรที่ศึกษา	๔๓
๓. การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๔๕
๔. ความสามารถในการปฏิบัติงาน	๔๗
๕. การพัฒนาศักยภาพของตนเอง	๔๘
๖. พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน	๕๑
๗. พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา	๕๓
๘. พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน	๕๕
๙. พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด	๕๗
การเปรียบเทียบเจตคติ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๕๘
การเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงาน	๖๑
การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพของตนเอง	๖๓
การเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน	๖๕
การเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา	๖๘
การเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน	๗๑
การเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด	๗๔
บทที่ ๕ สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ	๗๘
สรุปผลการวิจัย	๘๑
อภิปรายผลการวิจัย	๘๕
ข้อเสนอแนะในงานวิจัย	๙๑
บรรณานุกรม	๙๒
ภาคผนวก	๑๐๒
ผนวก ก แบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม	๑๐๓
ผนวก ข แบบสอบถามประกอบการวิจัย	๑๐๖
ผนวก ค แบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเรื่องการติดตามและประเมินผล	๑๑๐
ผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม	๑๑๕
ประวัติผู้วิจัยและคณะ	๑๑๖

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๑	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามสถานภาพ	๓๗
๒	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามอายุ	๓๗
๓	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามพรรษา	๓๘
๔	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามการศึกษา	๓๘
๕	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามอาชีพ	๓๙
๖	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม	๔๐
๗	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ตามระดับเจตคติที่มีต่อการปฏิบัติธรรม	๔๓
๘	ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และฆราวาส	๔๓
๙	ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีอายุต่างกัน	๔๔
๑๐	ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีการศึกษาต่างกัน	๔๔
๑๑	ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีอาชีพต่างกัน	๔๕
๑๒	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๔๖
๑๓	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามระดับการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	๔๖

ตารางที่	หน้า	
๑๔	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน	๔๘
๑๕	จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามระดับการนำไปใช้ในการปฏิบัติงาน	๔๙
๑๖	จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง	๕๐
๑๗	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามระดับการพัฒนาศักยภาพของตนเอง	๕๐
๑๘	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน	๕๒
๑๙	จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ตามระดับการมีพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน	๕๓
๒๐	จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา	๕๔
๒๑	จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ตามระดับการมีพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา	๕๔
๒๒	จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อพฤติกรรม แสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน	๕๖
๒๓	จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกพฤติกรรม แสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน	๕๖
๒๔	จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด	๕๘
๒๕	จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามระดับการมีพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด	๕๙
๒๖	ผลการเปรียบเทียบการนำความรู้ไปใช้ในการชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จ หลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีสถานภาพต่างกัน	๕๙
๒๗	ผลการเปรียบเทียบการนำความรู้ไปใช้ในการชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จ หลักสูตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีอายุต่างกัน	๖๐

ตารางที่	หน้า
๕๖ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีต่อญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน	๓๔
๕๗ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีต่อญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน	๓๕
๕๘ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีต่อญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน รายคู่	๓๕
๕๙ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีต่อญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน	๓๖
๖๐ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีต่อญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน รายคู่	๓๗

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาประเมินผลเจตคติของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตร
มัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ของอภิธรรม โชติกะวิทยาลัย และหน่วยบริการอภิธรรม โชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อการปฏิบัติธรรม และผลการนำความรู้ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ด้านความสามารถในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และ
พฤติกรรมที่แสดงออกจากการปฏิบัติธรรม ระหว่างผู้สำเร็จการศึกษา กับหัวหน้าส่วนงาน
ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และญาติใกล้ชิด ผลการวิจัยนำเสนอด้วยการบรรยายประกอบตาราง
ตามลำดับดังนี้

๑. ข้อมูลทั่วไป
๒. เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม
๓. การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน
๔. ความสามารถในการปฏิบัติงาน
๕. การพัฒนาศักยภาพของตนเอง
๖. พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน
๗. พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา
๘. พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน
๙. พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด

๑. ข้อมูลทั่วไป

๑.๑ สถานภาพ พบว่าผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก ร้อยละ ๖๒.๓ เป็นภรรยา มี พระภิกษุและแม่ชี ร้อยละ ๑๘.๘ และ ๑๘.๘ ตามลำดับ ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ จำนวนและร้อยละ ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก จำแนกตามสถานภาพ

	จำนวน	ร้อยละ
พระภิกษุ	๕๑	๑๘.๘
แม่ชี	๕๑	๑๘.๘
ภรรยา หญิง	๑๓๖	๕๐.๔
ภรรยา ชาย	๓๒	๑๑.๕
รวม	๒๖๐	๑๐๐.๐

๑.๒ อายุ พบว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก ส่วนมากมีอายุ ตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๒๘.๒ รองลงมา อายุ ระหว่าง ๕๐-๕๙ ปี และ ๔๐-๔๙ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔ และ ๒๖.๗ ตามลำดับ ดังตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก จำแนกตามอายุ

	จำนวน	ร้อยละ
อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๑๖.๗
อายุ ๔๐-๔๙ ปี	๗๒	๒๖.๗
อายุ ๕๐-๕๙ ปี	๗๔	๒๗.๔
อายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป	๗๙	๒๙.๒
รวม	๒๖๐	๑๐๐.๐

๑.๓ พรรษา พบว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก ส่วนมากมีพรรษา ๑๐ -๑๙ พรรษา ร้อยละ ๘.๒ รองลงมา คือน้อยกว่า ๑๐ พรรษา และ ๒๐ พรรษาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ และ ๔.๕ ตามลำดับ ดังตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนกตามพรรษา

	จำนวน	ร้อยละ
พรรษาน้อยกว่า ๑๐ พรรษา	๑๖	๖.๐
พรรษา ๑๐-๑๕ พรรษา	๒๒	๘.๒
ตั้งแต่ ๒๐ พรรษา ขึ้นไป	๑๓	๔.๕
รวม	๕๑	๑๘.๗

๑.๔ การศึกษา พบว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ส่วนมากมีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ ๓๕.๓ รองลงมาคือ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ ๒๐.๗ รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.และปริญญา โท เอก และนักธรรมเปรียญและอภิธรรม คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗, ๑๓.๐ และ ๑๐.๔ ตามลำดับ ดังตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนกตามการศึกษา

	จำนวน	ร้อยละ
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น	๕๖	๒๐.๗
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	๔๕	๑๖.๗
ปริญญา ตรี	๑๐๖	๓๕.๓
ปริญญา โท เอก	๓๕	๑๓.๐
นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม	๒๘	๑๐.๔
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

๑.๕ อาชีพ พบว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จะมีอาชีพข้าราชการข้าราชการบำนาญ รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ ๒๕.๒ รองลงมาคือ อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงาน และธุรกิจการค้า ร้อยละ ๑๓.๓ รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย พนักงานบริษัท พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม และอาชีพนักการเมือง นักร้อง ว่างาน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓, ๑๒.๒ และ ๑๑.๕ ตามลำดับดังตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนกตามอาชีพ

	จำนวน	ร้อยละ
ข้าราชการ บำนาญ รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๒๕.๒
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า	๓๖	๑๓.๓
ค้าขาย,พนักงานบริษัท พนักงานโรงงาน	๓๓	๑๒.๒
อุตสาหกรรม นักการเมือง นักร้อง และว่างงาน	๓๑	๑๑.๕
รวม	๑๖๘	๖๒.๒

๒. เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มากกว่าร้อยละ ๘๐ มีเจตคติ
ที่ดี โดยเห็นด้วยและเห็นด้วยอย่างยิ่งในเรื่อง

๑. ผู้ปฏิบัติธรรมมีจิตตั้งมั่นต่อพระรัตนตรัยมากขึ้น ร้อยละ ๘๘.๖
๒. การปฏิบัติธรรมช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ร้อยละ ๘๘.๑
๓. ผู้ปฏิบัติธรรมมีจิตใจหนักแน่นกว่าแต่ก่อนปฏิบัติธรรม ร้อยละ ๘๗.๘
๔. การปฏิบัติธรรมช่วยสร้างสุขภาพจิต ร้อยละ ๘๖.๖
๕. การปฏิบัติธรรมสร้างความสงบสุขของชีวิตได้ ร้อยละ ๘๖.๖
๖. ผู้ปฏิบัติธรรมทำให้มีสติมั่นคงรู้จักยั้งคิดก่อนพูดก่อนทำดีขึ้น ร้อยละ ๘๖.๔
๗. การปฏิบัติธรรมมากเท่าใดก็ยิ่งเป็นกำไรชีวิตมากเท่านั้น ร้อยละ ๘๖.๓
๘. การปฏิบัติธรรมช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้ ร้อยละ ๘๕.๘
๙. การปฏิบัติธรรมทำให้การตัดสินใจดีขึ้น ร้อยละ ๘๕.๖
๑๐. การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคนฉลาดในการดำรงชีวิต ร้อยละ ๘๔.๑
๑๑. การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคนฉลาดในการดำรงชีวิต ร้อยละ ๘๔.๐
๑๒. การปฏิบัติธรรมช่วยสร้างความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ร้อยละ ๘๓.๗
๑๓. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการทำสมาธิ ร้อยละ ๘๒.๘
๑๔. การปฏิบัติธรรมทำให้สุขภาพกายและจิตดีขึ้น ร้อยละ ๘๑.๘
๑๕. ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นผู้มองโลกในแง่ดี ร้อยละ ๘๐.๗

๑๖. การปฏิบัติธรรมทำให้มีอารมณ์เยือกเย็น	ร้อยละ ๕๐.๔
๑๗. การปฏิบัติธรรมทำให้ไม่เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์	ร้อยละ ๘๕.๒
๑๘. การปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่เห็นแก่ตัว	ร้อยละ ๘๕.๒
๑๙. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่เป็นเรื่องของคนมีเวลาว่าง	ร้อยละ ๘๖.๓
๒๐. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่ เป็นเรื่องของคนร่ำรวย	ร้อยละ ๘๕.๕
๒๑. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่เป็นเรื่องของคนผิดหวังในชีวิต	ร้อยละ ๘๔.๑
๒๒. การปฏิบัติธรรมมีขั้นตอนในการปฏิบัติไม่ยุ่งยาก	ร้อยละ ๘๓.๓
๒๓. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่เรื่อง ของคนครี	ร้อยละ ๘๓.๒

ผังตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอกที่มีต่อเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม

เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
๑. มีจิตตั้งมั่นต่อพระรัตนตรัยมากขึ้น	๒๐๔	๗๕.๖	๖๒	๒๓.๐	๔	๑.๕	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๒. ช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต	๒๑๑	๗๘.๑	๕๔	๒๐.๐	๒	๐.๗	๑	๐.๔	๒	๐.๗
๓. มีจิตใจหนักแน่นกว่าแต่ก่อน	๑๗๖	๖๕.๒	๘๘	๓๒.๖	๖	๒.๒	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๔. ช่วยสร้างสุขภาพจิต	๑๗๑	๖๓.๓	๕๑	๓๓.๓	๘	๓.๐	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๕. สร้างความสงบสุขของชีวิตได้	๑๕๘	๕๘.๕	๑๐๓	๓๘.๑	๘	๓.๐	๐	๐.๐	๑	๐.๔
๖. ทำให้มีสติมั่นคงรู้จักขังคิดก่อนพูดก่อนทำดีขึ้น	๑๗๖	๖๕.๒	๘๔	๓๑.๑	๗	๒.๖	๐	๐.๐	๓	๑.๑
๗. มากเท่าใดก็ยิ่งเป็นกำไรชีวิตมากเท่านั้น	๑๘๓	๖๗.๘	๗๗	๒๘.๕	๗	๒.๖	๓	๑.๑	๐	๐.๐
๘. ช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้	๑๕๒	๕๖.๓	๑๐๗	๓๙.๖	๑๐	๓.๗	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๙. ทำให้การตัดสินใจดีขึ้น	๑๕๕	๕๘.๕	๕๕	๒๖.๗	๑๑	๔.๑	๐	๐.๐	๐	๐.๐

ตารางที่ ๖ (ต่อ)

เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
	n	%	N	%	n	%	n	%	n	%
๒๖. พระวิปัสสนาจารย์บางรูป เป็นเจ้าอารมณ์	๑๗	๖.๓๐	๕๗	๒๑.๑๐	๗๗	๒๘.๕๐	๖๗	๒๔.๘๐	๕๒	๑๙.๓๐
๒๗. กลัวถูกเพื่อนล้อเลียน	๕	๓.๓๐	๓๑	๑๑.๕๐	๔๕	๑๖.๗๐	๕๖	๒๐.๖๐	๘๙	๓๓.๐๐
๒๘. เป็นเรื่องของคน คิดหวังในชีวิต	๕	๑.๙๐	๕	๓.๓๐	๒๘	๑๐.๔๐	๑๐๗	๓๙.๓๐	๑๒๑	๔๔.๘๐
๒๙. ปากท้องมาก่อน ปฏิบัติ ธรรมมาทีหลัง	๑๔	๕.๒๐	๒๓	๘.๕๐	๓๗	๑๓.๗๐	๑๐๐	๓๗.๐๐	๙๖	๓๕.๖๐
๓๐. เป็นเรื่องงมงาย	๑๐	๓.๗๐	๗	๒.๖๐	๑๔	๕.๒๐	๗๖	๒๘.๑๐	๑๖๓	๖๐.๔๐
๓๑. เป็นเรื่องของผู้สูงวัย	๑๖	๕.๙๐	๒๑	๗.๘๐	๑๑	๔.๑๐	๗๘	๒๘.๙๐	๑๔๔	๕๓.๓๐
๓๒. ทำให้มีจิตใจคั่งมั่น ในการทำงาน	๑๐๕	๓๘.๙๐	๘๓	๓๐.๗๐	๑๑	๔.๑๐	๓๐	๑๑.๑๐	๔๑	๑๕.๒๐
๓๓. อภิธรรมเป็นวิชาที่ยาก	๖๑	๒๒.๖๐	๑๐๓	๓๘.๑๐	๓๘	๑๔.๑๐	๔๔	๑๖.๓๐	๒๔	๘.๙๐
๓๔. พระวิปัสสนาจารย์บางรูป ไม่ชำนาญในการสอน	๓๕	๑๓.๐๐	๘๕	๓๑.๕๐	๕๕	๒๐.๒๐	๔๐	๑๔.๘๐	๑๕	๕.๖๐
๓๕. พระวิปัสสนาจารย์บางรูป ปฏิบัติคนไม่เหมาะสม	๒๐	๗.๔๐	๗๒	๒๖.๗๐	๑๑๔	๔๒.๒๐	๔๔	๑๖.๓๐	๒๐	๗.๔๐

ระดับเจตคติของการปฏิบัติธรรม

เจตคติต่อการปฏิบัติธรรมรายข้อนี้ เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมเปลี่ยนเป็นคะแนน และแบ่งคะแนน เป็น ๓ ระดับ ปรากฏว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมมิกะเอก มีเจตคติต่อการปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๔.๘ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๕.๒ ดังตารางที่ ๗

ตารางที่ ๗ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนก ตามระดับเจตคติที่มีต่อการปฏิบัติธรรม

	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก (คะแนน ๑๔๐-๑๗๕)	๑๗๕	๖๔.๘
ดีปานกลาง (คะแนน ๑๐๕-๑๓๕)	๕.๕	๓๕.๒
ดีน้อยหรือไม่ค่อยดี (น้อยกว่า ๑๐๕)	๐.๐	๐.๐
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ

มีช่วงคะแนน ๓๕-๑๗๕ คะแนน ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก

ทำคะแนนได้ต่ำสุด ๑๐๕ สูงสุด ๑๗๑เฉลี่ย ๑๔๕.๐๒ คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย ๘๒.๕
ของคะแนนเต็มและมี S.D.= ๑๒.๕๒๓

การเปรียบเทียบระดับเจตคติระหว่างตัวแปรที่ศึกษา

๒.๑ สถานภาพ ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีสถานภาพ
ต่างกันมีเจตคติต่อการปฏิบัติธรรมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๘

ตารางที่ ๘ ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และฆราวาส

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	p
พระภิกษุ	๕๑	๑๔๕.๑๐	๑๑.๑๑	๑.๘๑	๐.๑๔
แม่ชี	๕๑	๑๔๒.๘๔	๑๒.๓๔		
ฆราวาสหญิง	๑๓๖	๑๔๖.๕๗	๑๒.๘๑		
ฆราวาสชาย	๓๒	๑๔๑.๘๑	๑๖.๑๕		
รวม	๒๗๐	๑๔๕.๐๒	๑๒.๕๒		

๒.๒.อายุ ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ที่มีอายุต่างกัน พบว่า มีเจตคติที่ แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ที่มีอายุต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	p
น้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๑๔๕.๘๕	๑๑.๓๔	๒.๐๓	๐.๑๐
๔๐-๔๕ ปี	๓๒	๑๔๑.๘๘	๑๓.๓๕		
๕๐-๕๕ ปี	๓๔	๑๔๕.๖๖	๑๓.๓๔		
๖๐ ปี ขึ้นไป	๓๕	๑๔๖.๘๐	๑๒.๓๒		
รวม	๒๓๐	๑๔๕.๐๒	๑๒.๕๒		

๒.๓ การศึกษา ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ที่มี การศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๑๐

ตารางที่ ๑๐ ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอกที่มีการศึกษาต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	p
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น	๕๖	๑๔๑.๘๔	๑๒.๕๖	๑.๘๖	๐.๑๒
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	๔๕	๑๔๔.๐๐	๑๔.๐๓		
ปริญญาตรี	๑๐๖	๑๔๕.๕๔	๑๒.๕๐		
ปริญญาโท เอก	๓๕	๑๔๕.๐๐	๑๒.๑๕		
นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม	๒๘	๑๔๖.๑๑	๑๐.๕๑		
รวม	๒๓๐	๑๔๕.๐๒	๑๒.๕๒		

๒.๔ อาชีพ เปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิรรมิกะเอก ที่มีอาชีพต่างกัน มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๑๑

ตารางที่ ๑๑ ผลการเปรียบเทียบเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีอาชีพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ข้าราชการ บำนาญ รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๑๔๓.๖๖	๑๓.๓๔	๐.๘๔	๐.๔
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและ ธุรกิจการค้า	๓๖	๑๔๖.๕๖	๑๓.๓๕		๓
ค้าขาย พนักงานบริษัท พนักงาน โรงงานอุตสาหกรรม	๓๓	๑๔๗.๒๑	๑๒.๕๑		
นักการเมือง นักร้อง และว่างงาน	๓๑	๑๔๗.๓๕	๑๔.๓๓		
รวม	๑๖๘	๑๔๕.๖๖	๑๓.๕๕		

๓. การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มากกว่าร้อยละ ๗๐ เห็นว่า
ในชีวิตประจำวันได้นำความรู้ไปใช้ในเรื่องต่อไปนี้

๑. ให้เกิดความมั่นคงในพระรัตนตรัย	ร้อยละ ๘๑.๕
๒. การรู้เท่าทันความจริงของชีวิต	ร้อยละ ๗๘.๘
๓. มีความรักความหวงแหนต่อสถาบันที่ตนเคารพ	ร้อยละ ๗๘.๒
๔. มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อนร่วมงาน	ร้อยละ ๗๒.๖
๕. มีความอดทนต่อสภาพที่บีบคั้น	ร้อยละ ๗๑.๑
๖. มีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน	ร้อยละ ๗๑.๑

ดังตารางที่ ๑๒

ตารางที่ ๑๒ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อการนำ ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
๑. มีความมั่นคงในพระรัตนตรัย	๑๖๐	๕๕.๓	๘๗	๓๒.๒	๒๓	๘.๕	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๒. การรู้เท่าทันความจริงของชีวิต	๖๖	๒๔.๔	๑๔๗	๕๔.๔	๕๔	๒๐.๐	๓	๑.๑	๐	๐.๐
๓. มีความรักความหวงแหน ต่อสถาบันที่ตน เคารพ	๕๕	๓๕.๒	๑๑๖	๔๓.๐	๕๔	๒๐.๐	๔	๑.๕	๑	๐.๔
๔. มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อนร่วมงาน	๖๘	๒๕.๒	๑๒๘	๔๗.๔	๗๐	๒๕.๕	๔	๑.๕	๐	๐.๐
๕. มีความอดทนต่อสภาพที่บีบคั้น	๖๕	๒๔.๑	๑๒๗	๔๗.๐	๗๒	๒๖.๗	๕	๑.๕	๑	๐.๔
๖. มีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน	๖๖	๒๔.๔	๑๒๖	๔๖.๗	๗๑	๒๖.๓	๗	๒.๖	๐	๐.๐
๗. รู้จักปล่อยวางในอารมณ์ที่มากระทบ	๖๕	๒๔.๑	๑๑๔	๔๒.๒	๘๑	๓๐.๐	๕	๑.๗	๑	๐.๔
๘. ได้ถ่ายทอดธรรมให้แก่ผู้อื่น	๘๕	๓๓.๐	๘๗	๓๒.๒	๗๔	๒๗.๔	๑๕	๕.๐	๑	๐.๔
๙. ยับยั้งจิตใจเมื่อมีความโกรธ	๖๕	๒๔.๑	๑๐๒	๓๗.๘	๘๐	๒๙.๖	๑๖	๕.๕	๗	๒.๖
๑๐. รู้เท่าทันสภาวะที่มากระทบ	๖๑	๒๒.๖	๕๕	๒๐.๒	๑๑	๓.๙	๑๐	๓.๗	๓	๑.๑

การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันรายข้อนี้ เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมเปลี่ยนแปลงเป็นคะแนน และแบ่งคะแนนเป็น ๓ ระดับ ปรากฏว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มีการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๔๗.๔ ระดับดีปานกลาง ร้อยละ ๔๕.๖ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๓.๐ ดังตารางที่ ๑๓

ตารางที่ ๑๓ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกตามระดับการนำ ความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก(คะแนน๔๐-๕๐)	๑๒๘	๔๗.๔
ดีปานกลาง(คะแนน๒๐-๓๕)	๑๓๔	๔๕.๖
ดีน้อยหรือไม่ค่อยดี(คะแนน๑๐-๒๕)	๘	๓.๐
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ

มีช่วงคะแนน ๑๐-๕๐ คะแนน ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ทำคะแนนได้

ต่ำสุด ๒๕ สูงสุด ๕๐ เฉลี่ย ๓๕.๗๒ คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย ๗๑.๔๔ ของคะแนนเต็ม และมี
S.D.=๕.๔๕๕

๔. ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก มากกว่าร้อยละ ๘๐ เห็นว่า
สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานในเรื่องดังต่อไปนี้

๑. นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน	ร้อยละ ๕๔.๕
๒. นำหลักกรรม ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน	ร้อยละ ๕๒.๒
๓. เข้าร่วมกิจกรรมในงานส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา	ร้อยละ ๕๐.๘
๔. ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ	ร้อยละ ๘๕.๓
๕. ทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น	ร้อยละ ๘๗.๑
๖. วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และวิธีการแก้ไขอย่างถูกต้องเหมาะสม	ร้อยละ ๘๖.๖
๗. สร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดต่อหัวหน้างานและผู้ร่วมงาน	ร้อยละ ๘๔.๔
๘. ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ครบถ้วน รวดเร็วทันตามที่กำหนด	ร้อยละ ๘๔.๔
๙. บริหารจัดการอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ	ร้อยละ ๘๓.๓
๑๐. กำหนดเป้าหมาย วางแผนงาน และปฏิบัติงานได้อย่างมีระเบียบ	ร้อยละ ๘๐.๔
- ดังตารางที่ ๑๔

ตารางที่ ๑๔ จำนวน และร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
ที่มีต่อ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ความสามารถในการ ปฏิบัติงาน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
๑. นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ ใน ชีวิตประจำวัน	๘๘	๓๓.๐	๑๖๖	๖๑.๕	๑๕	๕.๖	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๒. นำหลักธรรม ไปประยุกต์ใช้ ในการทำงาน	๕๑	๓๓.๗	๑๕๘	๕๘.๕	๒๐	๗.๔	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๓. เข้าร่วมกิจกรรมในงาน ส่งเสริมคำพระพุทธศาสนา	๘๕	๓๑.๕	๑๖๐	๕๙.๓	๒๒	๘.๑	๒	๐.๗	๑	๐.๔
๔. ปฏิบัติงานได้อย่างมี ประสิทธิภาพ	๗๙	๒๙.๓	๑๖๓	๖๐.๔	๒๗	๑๐.๐	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๕. มีทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น	๘๒	๓๐.๔	๑๕๓	๕๖.๗	๓๐	๑๑.๑	๓	๑.๑	๒	๐.๗
๖. วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และ วิธีการแก้ไขอย่างถูกต้อง เหมาะสม	๗๖	๒๘.๑	๑๕๘	๕๘.๕	๓๔	๑๒.๖	๑	๐.๔	๑	๐.๔
๗. สร้างความน่าเชื่อถือและ ความไว้วางใจให้ เกิดต่อ หัวหน้างาน และผู้ร่วมงาน	๗๗	๒๘.๕	๑๕๑	๕๕.๙	๔๑	๑๕.๒	๐	๐.๐	๑	๐.๔
๘. มีทำงานที่ได้รับมอบหมาย ได้ครบถ้วน รวดเร็วทัน ตามที่กำหนด	๗๑	๒๖.๓	๑๕๗	๕๘.๑	๔๐	๑๔.๘	๒	๐.๗	๐	๐.๐
๙. บริหารจัดการอย่างเหมาะสม และเป็นระบบ	๗๔	๒๗.๔	๑๕๑	๕๕.๙	๔๔	๑๖.๓	๐	๐.๐	๑	๐.๔
๑๐. กำหนดเป้าหมาย วางแผน งานและปฏิบัติงานได้อย่างมี ระเบียบ	๗๕	๒๗.๘	๑๔๒	๕๒.๖	๕๐	๑๘.๕	๓	๑.๑	๐	๐.๐

สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน เป็นรายข้อนี้ เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวม
เปลี่ยนเป็นคะแนน และแบ่งคะแนนเป็น ๓ ระดับ ปรากฏว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร
มัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มีการนำไปใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๘.๑ ระดับปาน
กลางร้อยละ ๓๑.๑ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๘ ดังตารางที่ ๑๕

ตารางที่ ๑๕ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนก ตามระดับการ นำไปใช้ในการปฏิบัติงาน

	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก (คะแนน๔๐-๕๐)	๑๘๔	๖๘.๑
ดีปานกลาง (คะแนน๒๐-๓๙)	๘๔	๓๑.๑
ดีน้อยหรือไม่ค่อยดี (คะแนน๑๐-๒๙)	๒	๐.๘
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ

มีช่วงคะแนน ๑๐ – ๕๐ คะแนนผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ทำ
คะแนนได้ต่ำสุด ๒๖ สูงสุด ๕๐ เฉลี่ย ๔๑.๖๐ คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย ๘๗.๐๒ ของคะแนนเต็ม
และมี S.D.=๕.๐๓๖

๕. การพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มากกว่า ร้อยละ ๗๐
นำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรเมื่อวิเคราะห์รายชื่อได้ผลดังนี้ เรียงจากมาก
ไปน้อย

๑. ใฝ่รู้ ใฝ่คิดในการปฏิบัติธรรม	ร้อยละ ๕๕.๖
๒. การพัฒนาตนเองให้เกิดความก้าวหน้าอยู่เสมอ	ร้อยละ ๕๓.๐
๓. เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหาได้	ร้อยละ ๕๒.๖
๔. ใฝ่รู้ในเรื่องเกี่ยวกับงานที่ทำและงานที่รับผิดชอบ	ร้อยละ ๕๒.๒
๕. มีความเชื่อมั่นและการเห็นคุณค่าในตนเอง	ร้อยละ ๕๑.๕
๖. มีความความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ	ร้อยละ ๘๓.๓
๗. มีความรู้ความสามารถในเชิงสร้างสรรค์	ร้อยละ ๘๓.๓
๘. การเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีเกี่ยวกับธรรม	ร้อยละ ๗๕.๗
๙. มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำ	ร้อยละ ๗๗.๘
๑๐. มีโอกาส เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงาน	ร้อยละ ๗๓.๗

ดังตารางที่ ๑๖

ตารางที่ ๑๖ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มี
ต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

การพัฒนาศักยภาพของตนเอง	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
๑. ใฝ่รู้ ใฝ่คิดในการปฏิบัติธรรม	๑๑๓	๔๑.๕	๑๔๕	๕๓.๗	๑๐	๓.๗	๒	๐.๗	๐	๐.๐
๒. การพัฒนาตนเองให้เกิด ความก้าวหน้าอยู่เสมอ	๘๔	๓๑.๑	๑๖๗	๖๑.๕	๑๕	๕.๐	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๓. เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลง และแก้ปัญหาได้	๘๘	๓๒.๖	๑๖๒	๖๐.๐	๑๕	๕.๐	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๔. ใฝ่รู้ในเรื่องเกี่ยวกับงานที่ทำ และงานที่รับผิดชอบ	๗๘	๒๘.๕	๑๗๑	๖๓.๗	๑๘	๖.๖	๓	๑.๑	๐	๐.๐
๕. มีความเชื่อมั่นและการเห็นคุณค่า ในตนเอง	๕๘	๒๑.๓	๑๕๐	๕๕.๖	๒๐	๗.๔	๒	๐.๗	๐	๐.๐
๖. มีความสามารถในการเรียนรู้ สิ่งใหม่ๆ	๖๕	๒๔.๑	๑๖๑	๕๙.๖	๔๑	๑๕.๒	๓	๑.๑	๐	๐.๐
๗. มีความรู้ความสามารถในเชิง สร้างสรรค์	๗๘	๒๘.๕	๑๔๘	๕๔.๘	๔๑	๑๕.๒	๓	๑.๑	๐	๐.๐
๘. การเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยี เกี่ยวกับธรรม	๖๕	๒๔.๑	๑๕๐	๕๕.๖	๕๒	๑๙.๓	๒	๐.๗	๑	๐.๔
๙. มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำ	๖๗	๒๔.๘	๑๔๓	๕๓.๐	๕๔	๒๐.๐๖	๖	๒.๒	๐	๐.๐
๑๐. มีโอกาส เข้าร่วมกิจกรรมศึกษา ดูงาน	๖๗	๒๔.๘	๑๓๒	๔๘.๕	๖๘	๒๕.๒	๒	๐.๗	๑	๐.๔

การพัฒนาศักยภาพของตนเองในรายข้อนี้ เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมเปลี่ยนเป็นคะแนน และแบ่งคะแนนเป็น ๓ ระดับ ปรากฏว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มีการนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๖.๗ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๓.๐ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔ ดังตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑๗ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนกตามระดับการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก (คะแนน ๔๐ - ๕๐)	๑๘๐	๖๖.๗
ดีปานกลาง (คะแนน ๓๐-๓๙)	๘๕	๓๓.๐
ดีน้อยหรือไม่ค่อยดี (คะแนน ๑๐-๒๙)	๑	๐.๔
รวม	๒๖๖	๑๐๐.๐

หมายเหตุ

มีช่วงคะแนน ๑๐ – ๕๐ คะแนนผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ทำคะแนนได้ต่ำสุด ๒๘ สูงสุด ๕๐ เฉลี่ย ๔๑.๕๑ คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย ๘๓.๐๒ ของคะแนนเต็ม และมี S.D.=๔.๘๐๑

๖. พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก มากกว่าร้อยละ ๘๐ มีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน เมื่อวิเคราะห์รายข้อได้ผลดังนี้ เรียงจากมากไปน้อย

๑. เป็นผู้ปฏิบัติงานได้ตรงตามเวลา ตามที่หัวหน้าส่วนงานต้องการ ร้อยละ ๘๕.๕
๒. เป็นผู้ประสานงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดี ร้อยละ ๘๕.๒
๓. เป็นผู้ปฏิบัติงาน ตามคำสั่ง ของหัวหน้าส่วนงานด้วยความเต็มใจ ร้อยละ ๘๕.๑
๔. เป็นผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง ของหัวหน้าหน่วยงาน ได้เป็นอย่างดี ร้อยละ ๘๔.๘
๕. เป็นผู้สามารถปรับตัวเข้ากับหัวหน้าส่วนงานได้ดี ร้อยละ ๘๔.๕
๖. เป็นผู้ปฏิสัมพันธ์กับหัวหน้าส่วนงานได้ดี ร้อยละ ๘๔.๑
๗. เสนอแนวคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงส่วนงานของตนให้เหมาะสม กับการบริหารงานในปัจจุบัน ร้อยละ ๘๓.๗
๘. ประสานงาน หัวหน้าส่วนงานอื่น กับหัวหน้าส่วนงานของตนได้เป็นอย่างดี ร้อยละ ๘๓.๓
๙. เป็นผู้ที่ไว้วางใจ ในหัวหน้าส่วนงานของตน ร้อยละ ๘๒.๕
- ๑๐.เป็นผู้สามารถทำงานร่วมกับหัวหน้าส่วนงานได้ดี ร้อยละ ๘๒.๓

ดังตารางที่ ๑๘

ตารางที่ ๑๘ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มี
ต่อพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน

พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	
	n	%	n	%	n	%	N	%	n	%
๑. เป็นผู้ปฏิบัติงานได้ตรงตามเวลาตามที่หัวหน้าส่วนงานต้องการ	๖๗	๒๔.๘	๑๖๔	๖๐.๗	๓๘	๑๔.๑	๐	๐.๐	๑	๐.๔
๒. เป็นผู้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดี	๖๗	๒๔.๘	๑๖๓	๖๐.๔	๔๐	๑๔.๘	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๓. เป็นผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่งของหัวหน้าส่วนงานด้วยความเต็มใจ	๖๖	๒๔.๔	๑๖๔	๖๐.๗	๓๖	๑๓.๓	๓	๑.๑	๑	๐.๔
๔. เป็นผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่งของหัวหน้าหน่วยงานได้เป็นอย่างดี	๖๔	๒๓.๗	๑๖๕	๖๑.๑	๓๕	๑๔.๔	๒	๐.๗	๐	๐.๐
๕. เป็นผู้สามารถปรับตัวเข้ากับหัวหน้าส่วนงานได้ดี	๖๗	๒๔.๘	๑๖๔	๖๐.๗	๓๘	๑๔.๑	๐	๐.๐	๑	๐.๔
๖. เป็นผู้ปฏิสัมพันธ์กับหัวหน้าส่วนงานได้ดี	๗๔	๒๗.๔	๑๕๑	๕๕.๕	๔๔	๑๖.๓	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๗. เป็นผู้เสนอแนวคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงส่วนงานของตนให้เหมาะสมกับการบริหารงานในปัจจุบัน	๖๕	๒๕.๖	๑๕๗	๕๘.๑	๔๑	๑๕.๒	๒	๐.๗	๑	๐.๔
๘. เป็นผู้ประสานงานหัวหน้าส่วนงานอื่นกับหัวหน้าส่วนงานของตนได้เป็นอย่างดี	๖๘	๒๕.๒	๑๕๗	๕๘.๑	๔๔	๑๖.๓	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๙. เป็นผู้ที่ไว้วางใจในหัวหน้าส่วนงานของตน	๘๐	๒๙.๖	๑๔๔	๕๓.๓	๔๔	๑๖.๓	๒	๐.๗	๐	๐.๐
๑๐. ทำงานร่วมกับหัวหน้าส่วนงานได้ดี	๖๕	๒๕.๖	๑๕๓	๕๖.๗	๔๘	๑๗.๘	๐	๐.๐	๐	๐.๐

สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานเป็นรายข้อนี้ เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมเปลี่ยนเป็นคะแนน และแบ่งคะแนนเป็น ๓ ระดับ ปรากฏว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มีการแสดงพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๔.๘ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๔.๘ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔ ดังตารางที่ ๑๘

ตารางที่ ๑๕ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนก ตามระดับการมีพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน

	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก (คะแนน ๔๐-๕๐)	๑๗๕	๖๔.๘
ดีปานกลาง (คะแนน ๓๐-๓๙)	๙๔	๓๔.๘
ดีน้อยหรือไม่ค่อยดี (คะแนน ๑๐-๒๙)	๑	๐.๔
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ

มีช่วงคะแนน ๑๐ – ๕๐ คะแนนผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
ทำคะแนนได้ต่ำสุด ๒๓ สูงสุด ๕๐ เฉลี่ย ๔๐.๙๑ คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย ๘๑.๘๒ ของคะแนนเต็ม
และมี S.D.=๔.๘๐๑

๗. พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา

พบว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มากกว่า ร้อยละ ๘๐
เห็นว่ามีผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกกับผู้บังคับบัญชาเมื่อวิเคราะห์รายชื่อได้ผลดังนี้ เรียงจากมากไปน้อย

๑. เป็นผู้มีความเคารพต่อกฎระเบียบของหน่วยงาน ร้อยละ ๙๓.๓
๒. เป็นผู้เอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๙๒.๒
๓. เป็นผู้ไม่ตรีจิตอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่มาติดต่อผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๙.๖
๔. เป็นผู้ติดตามงานจากผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๙.๓
๕. เป็นผู้สามารถปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ร้อยละ ๘๔.๘
๖. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มในทางสร้างสรรค์ในการพัฒนาหน่วยงานของผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๔.๕
๗. เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจ จากผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๔.๑
๘. เป็นผู้ปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๓.๔
๙. เป็นผู้ที่น้อมรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจ ร้อยละ ๘๐.๘
๑๐. เป็นผู้เชื่อมั่นในผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๐.๐

ดังตารางที่ ๒๐

ตารางที่ ๒๐ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มี
ต่อพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา

พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
๑. เป็นผู้มีผลการท่อกฎระเบียบของ หน่วยงาน	๘๔	๓๑.๑	๑๖๕	๖๒.๖	๑๗	๖.๓	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๒. เป็นผู้เอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมาย จากผู้บังคับบัญชา	๘๓	๓๐.๗	๑๖๖	๖๑.๕	๒๑	๗.๘	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๓. เป็นผู้มีมติจิตอันความสะดวก ให้กับผู้ที่มาติดต่อผู้บังคับบัญชา	๗๖	๒๖.๓	๑๗๑	๖๓.๓	๒๗	๑๐.๐	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๔. เป็นผู้ติดตามงานจากผู้บังคับบัญชา	๗๕	๒๕.๓	๑๖๒	๖๐.๐	๒๗	๑๐.๐	๒	๐.๗	๐	๐.๐
๕. เป็นผู้สามารถปฏิบัติงานตามคำสั่ง ของผู้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี	๖๗	๒๔.๘	๑๖๒	๖๐.๐	๓๕	๑๔.๔	๒	๐.๗	๐	๐.๐
๖. เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม ในทาง สร้างสรรค์ในการพัฒนาหน่วยงาน ของ ผู้บังคับบัญชา	๗๒	๒๖.๗	๑๖๕	๕๗.๘	๔๐	๑๔.๘	๑	๐.๔	๑	๐.๔
๗. เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจจาก ผู้บังคับบัญชา	๗๕	๒๕.๓	๑๔๘	๕๔.๘	๔๑	๑๕.๒	๒	๐.๗	๐	๐.๐
๘. เป็นผู้ปฏิบัติสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา	๖๕	๒๔.๑	๑๖๐	๕๕.๓	๔๔	๑๖.๓	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๙. เป็นผู้ที่น้อมรับคำสั่งจาก ผู้ใต้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจ	๖๕	๒๔.๑	๑๕๓	๕๖.๗	๔๗	๑๗.๔	๓	๑.๑	๒	๐.๗
๑๐. เป็นผู้เชื่อมั่นในผู้บังคับบัญชา	๖๑	๒๒.๖	๑๕๕	๕๗.๔	๕๑	๑๘.๕	๓	๑.๑	๐	๐.๐

การมีพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา เป็นรายข้อนี้ เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวม
เปลี่ยนเป็นคะแนน และแบ่งคะแนนเป็น ๓ ระดับ ปรากฏว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร
มัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มีพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชาอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๕.๕
ระดับปานกลางร้อยละ ๓๓.๗ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔ ดังตารางที่ ๒๑

ตารางที่ ๒๑ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนกตามระดับการมีพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา

	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก (คะแนน ๔๐-๕๐)	๑๗๘	๖๕.๕
ดีปานกลาง (คะแนน ๓๐-๓๕)	๕๑	๓๓.๗
ดีน้อยหรือไม่ค่อยดี (คะแนน ๑๐-๒๕)	๑	๐.๔
รวม	๒๓๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ

มีช่วงคะแนน ๑๐ – ๕๐ คะแนนผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมธรรมิกะเอก ทำคะแนนได้

ต่ำสุด ๒๗ สูงสุด ๕๐ เฉลี่ย ๔๑.๒๓ คิดเป็นร้อยละ เฉลี่ย ๘๒.๔๖ ของคะแนนเต็ม และมี S.D.= ๔.๘๗๔

๘. พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน

พบว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มากกว่า ร้อยละ ๘๐ เห็นว่า พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน เมื่อวิเคราะห์รายชื่อได้ผลดังนี้ เรียงจากน้อยไปหา

มาก

๑. มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น	ร้อยละ ๘๔.๘
๒. มีใจเปิดกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น	ร้อยละ ๘๒.๒
๓. มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน	ร้อยละ ๘๔.๕
๔. มีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น	ร้อยละ ๘๒.๒
๕. มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และการประสานงานได้ดี	ร้อยละ ๘๐.๗
๖. มีมนุษยสัมพันธ์กับหัวหน้างาน	ร้อยละ ๘๕.๖
๗. เป็นที่ยอมรับของหัวหน้างาน	ร้อยละ ๘๕.๕
๘. เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน	ร้อยละ ๘๕.๑
๙. มีส่วนร่วมหรือกิจกรรมกับหน่วยงานหรือชุมชน	ร้อยละ ๘๓.๗
๑๐ มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อหน่วยงานหรือชุมชน	ร้อยละ ๘๑.๑

ดังตารางที่ ๒๒

ตารางที่ ๒๒ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีต่อพฤติ กรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน

พฤติกรรมแสดงออก กับเพื่อนร่วมงาน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
๑. มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของ ผู้อื่น	๕๕	๓๖.๓	๑๕๕	๕๘.๕	๑๒	๔.๔	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๒. มีใจเปิดกว้างและยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น	๕๔	๓๔.๘	๑๖๒	๖๐.๐	๑๔	๕.๒	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๓. มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน	๘๕	๓๑.๕	๑๗๐	๖๓.๐	๑๕	๕.๖	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๔. ปฏิบัติงานร่วมกับ ผู้อื่น ได้อย่าง ราบรื่น	๘๘	๓๒.๖	๑๖๑	๕๕.๖	๒๑	๗.๘	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๕. ติดต่อสื่อสาร และการ ประสานงานได้ดี	๘๔	๓๑.๑	๑๖๑	๕๕.๖	๒๕	๙.๓	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๖. มีมนุษยสัมพันธ์กับหัวหน้างาน	๘๕	๓๑.๕	๑๕๗	๕๘.๑	๒๖	๙.๖	๑	๐.๔	๑	๐.๔
๗. เป็นที่ยอมรับของหัวหน้างาน	๗๓	๒๗.๐	๑๕๕	๕๘.๕	๓๗	๑๓.๗	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๘. เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน	๗๓	๒๗.๐	๑๕๗	๕๘.๑	๓๗	๑๓.๗	๓	๑.๑	๐	๐.๐
๙. มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อ หน่วยงานหรือชุมชน	๗๒	๒๖.๗	๑๔๗	๕๔.๔	๕๐	๑๘.๕	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๑๐. มีส่วนร่วมหรือกิจกรรมกับ หน่วยงานหรือชุมชน	๗๐	๒๕.๕	๑๕๖	๕๗.๘	๔๓	๑๕.๕	๑	๐.๔	๐	๐.๐

การนำพฤติกรรมที่แสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน เป็นรายข้อนี้ เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวม เปลี่ยนเป็นคะแนน และแบ่งคะแนนเป็น ๓ ระดับ ปรากฏว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร มัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มีพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานในระดับดีมาก ร้อยละ ๓๕.๖ ระดับปานกลางร้อยละ ๒๔.๑ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔ ดังตารางที่ ๒๔

ตารางที่ ๒๓ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก จำแนกพฤติกรรม แสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน

	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก (คะแนน ๔๐-๕๐)	๒๐๔	๓๕.๖
ดีปานกลาง (คะแนน ๓๐-๓๕)	๖๕	๒๔.๑
ดีน้อยหรือไม่ค่อยดี (คะแนน ๑๐-๒๕)	๑	๐.๔
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ มีช่วงคะแนน ๑๐ – ๕๐ คะแนน ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ทำคะแนนได้ต่ำสุด ๒๕ สูงสุด ๕๐ เฉลี่ย ๔๑.๕๔ คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย ๘๓.๘๘ ของคะแนนเต็ม และมี S.D.= ๕.๐๒๖

๕. พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก มากกว่า ร้อยละ ๘๐ เห็นว่า ผลต่อพฤติกรรมที่แสดงออกกับญาติใกล้ชิด เมื่อวิเคราะห์รายชื่อได้ผลดังนี้ เรียงจากมากไปน้อย

๑. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ต่อญาติ	ร้อยละ ๕๔.๔
๒. เป็นผู้เสียสละเวลาช่วยเหลือเมื่อญาติมีความจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือ	ร้อยละ ๕๔.๑
๓. เป็นผู้เข้ากับญาติได้ดี	ร้อยละ ๕๒.๖
๔. เป็นผู้มีการคุณตอบแทนให้แก่ญาติ	ร้อยละ ๕๒.๕
๕. เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ญาติ ๆ	ร้อยละ ๕๐.๘
๖. เป็นผู้เอาใจใส่ความเป็นอยู่ของญาติ	ร้อยละ ๕๐.๐
๗. เป็นผู้มีการคุณตอบแทนให้แก่ญาติ	ร้อยละ ๔๕.๖
๘. เป็นผู้ปฏิบัติสัมพันธ์ในหมู่ญาติ	ร้อยละ ๔๔.๕
๙. เป็นผู้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงามที่ญาติได้ปฏิบัติสืบๆต่อกันมา	ร้อยละ ๔๓.๘
๑๐. เป็นผู้ไกลเกลี่ยเมื่อญาติมีความเห็นไม่ตรงกัน	ร้อยละ ๔๖.๒
- ดังตารางที่ ๒๔

ตารางที่ ๒๔ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มี
ต่อพฤติกรรม แสดงออกกับญาติใกล้ชิด

พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด	เห็นด้วยอย่างยิ่ง		เห็นด้วย		ไม่แน่ใจ		ไม่เห็นด้วย		ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง	
	n	%	n	%	n	%	n	%	N	%
๑. เป็นผู้มีทัศนคติที่ดี ต่อญาติ	๕๔	๓๔.๘	๑๖๑	๕๕.๖	๑๕	๕.๖	๐	๐.๐	๐	๐.๐
๒. เป็นผู้เสียสละเวลา ช่วยเหลือเมื่อญาติ มีความจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือ	๘๕	๓๓.๐	๑๖๕	๖๑.๑	๑๔	๕.๒	๑	๐.๔	๑	๐.๔
๓. เป็นผู้เข้ากับญาติได้ดี	๘๕	๓๓.๐	๑๖๑	๕๕.๖	๑๕	๕.๖	๑	๐.๔	๐	๐.๐
๔. เป็นผู้มีอุปการคุณตอบแทนให้แก่ ญาติ	๕๓	๓๔.๔	๑๕๗	๕๘.๑	๑๕	๕.๖	๐	๐.๐	๑	๐.๔
๕. เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ญาติ ๆ	๘๖	๓๑.๕	๑๕๕	๕๘.๕	๒๓	๘.๕	๐	๐.๐	๒	๐.๗
๖. เป็นผู้เอาใจใส่ความเป็นอยู่ของญาติ	๘๑	๓๐.๐	๑๖๒	๖๐.๐	๒๓	๘.๕	๒	๐.๗	๒	๐.๗
๗. เป็นผู้รักษานับธรรมเนียมนิยมประเพณี อันดีงามที่ญาติได้ปฏิบัติสืบๆทอด กันมา	๘๖	๓๑.๕	๑๕๕	๕๘.๕	๒๐	๗.๖	๓	๑.๑	๐	๐.๐
๘. เป็นผู้ใกล้ชิดเมื่อญาติมีความเห็น ไม่ตรงกัน	๗๖	๒๘.๑	๑๕๗	๕๘.๑	๓๔	๑๒.๖	๒	๐.๗	๑	๐.๔
๙. เป็นผู้อนุเคราะห์ญาติด้วยวัตถุสิ่งของ ต่อเมื่อมีโอกาสในวันสำคัญ	๕๐	๓๓.๓	๑๕๒	๕๖.๓	๒๕	๘.๓	๒	๐.๗	๑	๐.๔
๑๐. เป็นผู้ปฏิบัติสัมพันธ์ในหมู่ญาติ	๘๘	๓๒.๖	๑๖๐	๕๖.๓	๒๑	๗.๘	๑	๐.๔	๐	๐.๐

การนำความสามารถในการปฏิบัติงานเป็นรายข้อนี้ เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมเปลี่ยนเป็น
คะแนน และแบ่งคะแนนเป็น ๓ ระดับ ปรากฏว่า ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะ
เอก มีพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิดในระดับดีมาก ร้อยละ ๗๘.๑ ระดับปานกลางร้อยละ
๒๐.๗ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๑.๑ ดังตารางที่ ๒๕

ตารางที่ ๒๕ จำนวนและร้อยละของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
จำแนกตามระดับการมีพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด

	จำนวน	ร้อยละ
ดีมาก (คะแนน ๔๐-๕๐)	๒๑๑	๗๘.๑
ดีปานกลาง (คะแนน ๓๐-๓๙)	๕๖	๒๐.๗
ดีน้อยหรือไม่ค่อยดี (คะแนน ๑๐-๒๙)	๓	๑.๑
รวม	๒๗๐	๑๐๐.๐

หมายเหตุ

มีช่วงคะแนน ๑๐-๕๐ คะแนนผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ทำ
คะแนนได้ต่ำสุด ๒๔ สูงสุด ๕๐ เฉลี่ย ๔๒.๒๓ คิดเป็นร้อยละเฉลี่ย ๘๔.๔๖ ของคะแนนเต็ม และมี
S.D.=๕.๐๗๒

การเปรียบเทียบเจตคติ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

๑.๑ สถานภาพการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี ภรรยาสาหญิง และภรรยาสาชาย
พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๒๖

ตารางที่ ๒๖ ผลการเปรียบเทียบการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีสถานภาพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	p
พระภิกษุ	๕๑	๔๐.๒๕	๕.๑๖	๐.๗๗	๐.๑๕
แม่ชี	๕๑	๓๘.๘๐	๔.๕๔		
ภรรยาสาหญิง	๑๓๖	๓๙.๕๖	๕.๕๒		
ภรรยาสาชาย	๓๒	๓๙.๓๑	๖.๖๕		
รวม	๒๗๐	๓๙.๗๒	๕.๔๕		

๑.๒ อายุ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร
มัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทาง
สถิติ ดังตารางที่ ๒๗

ตารางที่ ๒๗ ผลการเปรียบเทียบการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีอายุต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๓๘.๖๕	๔.๘๓	๐.๘๔	๐.๔๗
อายุ ๔๐-๔๕ ปี	๗๒	๔๐.๓๒	๕.๒๓		
อายุ ๕๐-๕๕ ปี	๗๔	๓๕.๕๕	๖.๒๗		
อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป	๗๕	๓๕.๘๗	๕.๓๑		
รวม	๒๖๐	๓๕.๗๒	๕.๔๕		

๑.๓ การศึกษา การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกัน
อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๒๘

ตารางที่ ๒๘ ผลการเปรียบเทียบการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศ
นียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	p
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น	๕๖	๓๘.๕๕	๔.๖๕	๒.๔๘	๐.๑๗
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช					
ปริญญาตรี					
ปริญญาโท เอก					
นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม	๓๕	๔๒.๐๖	๖.๓๒		
	๒๘	๔๐.๗๕	๖.๐๔		
รวม	๒๖๐	๓๕.๗๒	๕.๔๕		

๑.๔ อาชีพ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรม
โชติกะ ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่
๒๙

ตารางที่ ๒๕ ผลการเปรียบเทียบการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	p
ข้าราชการ บำนาญ รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๓๕.๖๐	๕.๗๒	๑.๗๕	๐.๑๕
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า	๓๖	๔๐.๖๕	๖.๗๕		
ค้าขาย พนักงานบริษัท พนักงาน					
โรงงานอุตสาหกรรม	๓๓	๓๘.๑๕	๓.๘๖		
นักการเมือง นักร้อง และว่างงาน	๓๑	๔๑.๑๓	๕.๕๓		
รวม	๑๖๘	๓๕.๘๓	๕.๗๔		

การเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงาน

๑.๑ สถานภาพความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี ขรราวาสหญิง และขรราวาสชาย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๓๐

ตารางที่ ๓๐ ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร มัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และขรราวาส

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	p
พระภิกษุ	๕๑	๔๑.๒๒	๔.๕๔	๑.๑๘	๐.๓๑
แม่ชี	๕๑	๔๐.๕๔	๕.๐๔		
ขรราวาสหญิง	๑๓๖	๔๑.๖๗	๕.๑๓		
ขรราวาสชาย	๓๒	๔๒.๕๗	๔.๖๘		
รวม	๒๗๐	๔๑.๖๐	๕.๐๓		

๑.๒ อายุ ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๓๑

ตารางที่ ๓๑ ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร มัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๔๐.๒๕	๔.๖๘	๑.๔๑	๐.๒๓
อายุ ๔๐-๔๕ ปี	๓๒	๔๑.๕๘	๕.๒๐		
อายุ ๕๐-๕๕ ปี	๓๔	๔๒.๒๐	๔.๘๐		
อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป	๓๕	๔๑.๘๐	๕.๒๓		
รวม	๒๓๐	๔๑.๖๐	๕.๐๓		

๑.๓ การศึกษา ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร มัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๓๒

ตารางที่ ๓๒ ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร มัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่าง ผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น	๕๖	๔๒.๑๘	๔.๕๐	๑.๘๕	๐.๑๒
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	๔๕	๔๐.๓๓	๔.๖๖		
ปริญญาตรี	๑๐๖	๔๑.๐๑	๕.๐๓		
ปริญญาโท เอก	๓๕	๔๓.๒๐	๕.๒๐		
นักธรรม เปรียญ และอักษรธรรม	๒๘	๔๒.๐๓	๕.๓๔		
รวม	๒๓๐	๔๑.๖๐	๕.๐๓		

๑.๔ อาชีพ ความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร มัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตรมัธยม อักษรธรรม โชติกะ ที่เป็นนักร้องเมือง นักร้อง ว่างาน ให้ความคิดเห็นว่าความรู้นี้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าอาชีพข้าราชการ, บำนาญ, รัฐวิสาหกิจ และ ค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ส่วน อาชีพอิสระ, เจ้าของ

โรงงานและธุรกิจการค้า ให้ความคิดเห็นว่าคุณมีความรู้ที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าอาชีพ ค้าขาย,พนักงานบริษัท,พนักงาน โรงงานอุตสาหกรรม ดังตารางที่ ๓๓-๓๔

ตารางที่ ๓๓ ผลการ เปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวศึกษาระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	p
ข้าราชการ บำนาญ รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๔๑.๒๕	๕.๑๕	๓.๘๖	๐.๐๑
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า	๓๖	๔๓.๒๕	๕.๐๑		
ค้าขาย,พนักงานบริษัท พนักงาน					
โรงงานอุตสาหกรรม	๓๓	๔๐.๒๑	๔.๓๓		
นักการเมือง นักร้อง และว่างงาน	๓๑	๔๓.๖๕	๔.๕๕		
รวม	๑๖๘	๔๑.๕๒	๕.๐๖		

ตารางที่ ๓๔ ผลการ เปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวศึกษาระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน รายคู่

	ข้าราชการ (๔๑.๒๕)	อาชีพอิสระ (๔๓.๒๕)	ค้าขาย (๔๐.๒๑)	นักการเมือง (๔๓.๖๕)
๑. ข้าราชการบำนาญรัฐวิสาหกิจ (๔๑.๒๕)				*
๒. อาชีพอิสระเจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า (๔๓.๒๕)			*	*
๓. ค้าขาย พนักงานบริษัท (๔๐.๒๑)				
พนักงาน โรงงานอุตสาหกรรม				
๔. นักการเมืองนักร้องและว่างงาน (๔๓.๖๕)				

การเปรียบเทียบการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

๑.๑ สถานภาพ การการพัฒนาศักยภาพของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรมัธยมศึกษาอาชีวศึกษา ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี ฆราวาสหญิง และฆราวาสชาย พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๓๕

ตารางที่ ๓๕ ผลการ เปรียบเทียบศักยภาพของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และฆราวาส

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
พระภิกษุ	๕๑	๔๑.๘๐	๔.๗๒	๐.๗๒	๐.๕๓
แม่ชี	๕๑	๔๐.๗๓	๔.๖๕		
ฆราวาสหญิง	๑๓๖	๔๑.๕๓	๔.๗๕		
ฆราวาสชาย	๓๒	๔๒.๑๕	๕.๑๕		
รวม	๒๗๐	๔๑.๕๑	๔.๘๐		

๑.๒ อายุ การพัฒนาศักยภาพของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก หว่างผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรม โชติกะ ที่มีอายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๓๖

ตารางที่ ๓๖ ผลการ เปรียบเทียบศักยภาพของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะ
เอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
น้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๔๐.๕๓	๔.๗๔	๐.๗๖	๐.๕๑
อายุ ๔๐-๔๕ ปี	๗๒	๔๑.๗๘	๕.๐๘		
อายุ ๕๐-๕๕ ปี	๗๔	๔๑.๗๔	๔.๕๓		
อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป	๗๙	๔๑.๕๕	๔.๘๒		
รวม	๒๗๐	๔๑.๕๑	๔.๘๐		

๑.๓ การศึกษาพัฒนาศักยภาพของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอกระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๓๗

ตารางที่ ๓๗ ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา					
ตอนต้น	๕๖	๔๑.๘๔	๕.๑๒	๐.๔๕	๐.๓๔
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	๔๕	๔๑.๔๕	๔.๔๕		
ปริญญาตรี	๑๐๖	๔๑.๐๔	๔.๔๖		
ปริญญาโท เอก	๓๕	๔๒.๐๐	๕.๓๕		
นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม	๒๘	๔๒.๐๔	๔.๘๑		
รวม		๔๑.๕๑	๔.๘๐		

๑.๔ อาชีพ การพัฒนาศักยภาพของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอกระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๓๘

ตารางที่ ๓๘ ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ผู้ที่มีอาชีพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ข้าราชการ บำนาญ รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๔๑.๑๐	๔.๓๕	๑.๐๕	๐.๓๕
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและ					
ธุรกิจการค้า	๓๖	๔๒.๐๘	๔.๓๓		
ค้าขาย พนักงานบริษัท พนักงาน					
โรงงานอุตสาหกรรม	๓๓	๔๑.๒๑	๔.๓๕		
นักการเมือง นักร้อง และว่างงาน	๓๑	๔๒.๘๔	๕.๖๑		
รวม	๑๖๘	๔๑.๖๕	๔.๘๕		

การเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน

๑.๑ สถานภาพพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรมโฆติกะ ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และฆราวาส พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๓๙

ตารางที่ ๓๘ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตร มัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และฆราวาส

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
พระภิกษุ	๕๑	๔๑.๑๘	๔.๕๔	๐.๔๖	๐.๓๐
แม่ชี	๕๑	๔๐.๑๖	๔.๕๒		
ฆราวาสหญิง	๑๓๖	๔๑.๑๕	๖.๐๒		
ฆราวาสชาย	๓๒	๔๐.๖๖	๔.๘๔		
รวม	๒๗๐	๔๐.๕๑	๕.๔๕		

๑.๒ อายุ พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มี
นัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๔ โดยผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรมโชติกะ อายุ ๕๐-๕๕ ปี ให้ความ
คิดเห็นว่าพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานมากกว่า อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี ดังตารางที่ ๔๐-๔๑

ตารางที่ ๔๐ ผลการ เปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๔๐.๐๔	๔.๔๓	๒.๓๐	๐.๐๔
อายุ ๔๐-๔๕ ปี	๓๒	๔๐.๕๔	๕.๖๕		
อายุ ๕๐-๕๕ ปี	๓๔	๔๒.๔๒	๕.๕๓		
อายุ ๖๐ ปี ขึ้นไป	๓๕	๔๐.๓๒	๕.๖๓		
รวม	๒๗๐	๔๐.๕๑	๕.๔๕		

ตารางที่ ๔๑ ผลการ เปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน รายคู่

	น้อยกว่า ๔๐ ปี (๔๐.๐๔)	๔๐-๔๕ ปี (๔๐.๕๔)	๕๐-๕๕ปี (๔๒.๔๒)	๖๐ ปีขึ้นไป (๔๐.๓๒)
๑.อายุ น้อยกว่า ๔๐ปี (๔๐.๐๔)			*	
๒.อายุ ๔๐-๔๕ ปี (๔๐.๕๔)				
๓.อายุ ๕๐-๕๕ ปี (๔๒.๔๒)				
๔.อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป (๔๐.๓๒)				

๑.๓ การศึกษาพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกัน อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ปริญญาโท เอก ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานมากกว่า มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ปวช และ ปริญญาตรี ดังตารางที่ ๔๒-๔๓

ตารางที่ ๔๒ ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะ เอกระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตอนต้น	๕๖ ๔๕	๔๑.๖๑ ๓๕.๘๒	๔.๕๕ ๕.๑๐	๒.๓๐	๐.๐๕
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	๑๐๖	๔๐.๖๐	๕.๖๘		
ปริญญา ตรี	๓๕	๔๒.๕๓	๖.๕๖		
ปริญญา โท เอก	๒๘	๓๕.๘๒	๕.๐๔		
นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม					
รวม	๒๓๐	๔๐.๕๑	๕.๔๕		

ตารางที่ ๔๓ ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิม
อาภิธรรมกะเอกระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน รายคู่

	ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษา ตอนต้น (๔๑.๖๑)	มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช (๓๕.๘๒)	ปริญญา ตรี (๔๐.๖๐)	ปริญญา โท เอก (๔๒.๕๗)	นักธรรม เปรียญ และ อภิธรรม (๓๕.๘๒)
๑. ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตอนต้น (๔๑.๖๑)					
๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช (๓๕.๘๒)				*	
๓. ปริญญา ตรี (๔๐.๖๐)				*	
๔. ปริญญา โท เอก (๔๒.๕๗)					
๕. นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม (๓๕.๘๒)					

๑.๔ อาชีพ พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมกะเอกระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง
ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๔๔

ตารางที่ ๔๔ ผลการเปรียบเทียบศักยภาพของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมกะ
เอกระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ข้าราชการ บำนาญ รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๔๐.๓๕	๕.๕๘	๑.๕๐	๐.๒๑
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและธุรกิจ การค้า	๓๖	๔๑.๗๕	๔.๕๓		
ค้าขาย พนักงานบริษัท พนักงาน โรงงานอุตสาหกรรม	๓๓	๔๐.๒๔	๕.๗๐		
นักการเมือง นักร้อง และว่างงาน	๓๑	๔๒.๖๕	๖.๓๐		
รวม	๑๖๘	๔๑.๐๕	๕.๘๑		

การเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา

๑.๑ สถานภาพ พฤติกรรมแสดงออกต่อผู้บังคับบัญชาของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรมโชติกะ ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และนรवास พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๔๕

ตารางที่ ๔๕ ผลการ เปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีกับผู้บังคับบัญชาของตนเอง ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และนรवास

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
พระภิกษุ	๕๑	๔๑.๓๕	๕.๐๕	๐.๒๑	๐.๘๘
แม่ชี	๕๑	๔๐.๘๐	๔.๖๖		
นรवासหญิง	๑๓๖	๔๑.๔๐	๕.๒๑		
นรवासชาย	๓๒	๔๑.๐๐	๔.๔๒		
รวม	๒๗๐	๔๑.๒๓	๔.๕๗		

๑.๒ อายุ พฤติกรรมที่มีต่อผู้บังคับบัญชาของตนเอง ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ๕๐-๕๕ ปี ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมที่มีต่อผู้บังคับบัญชา มากกว่าอายุน้อยกว่า ๔๐ ปี และ อายุ ๔๐-๔๕ ปี ให้ความเห็นว่า พฤติกรรมที่มีต่อผู้บังคับบัญชา น้อยกว่า อายุ น้อยกว่า ๔๐ ปี ดังตารางที่ ๔๖-๔๗

ตารางที่ ๔๖ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีกับผู้บังคับบัญชาของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอกระหว่าง ผู้ที่มีอายุต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
น้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๓๕.๕๘	๔.๕๔	๒.๕๑	๐.๐๕
๔๐-๔๕ ปี	๓๒	๔๑.๔๕	๕.๐๐		
๕๐-๕๕ ปี	๓๔	๔๒.๐๕	๔.๖๑		
๖๐ ปีขึ้นไป	๓๕	๔๑.๑๔	๕.๑๕		
รวม	๒๗๐	๔๑.๒๓	๔.๕๗		

ตารางที่ ๔๗ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีกับผู้บังคับบัญชาของตนเอง ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน รายคู่

	น้อยกว่า ๔๐ ปี (๓๕.๕๘)	๔๐-๔๕ ปี (๔๑.๔๕)	๕๐-๕๕ ปี (๔๒.๐๕)	๖๐ ปีขึ้นไป (๔๑.๑๔)
๑. น้อยกว่า ๔๐ ปี (๓๕.๕๘)		*	*	
๒. ๔๐-๔๕ ปี (๔๑.๔๕)				
๓. ๕๐-๕๕ ปี (๔๒.๐๕)				
๔. ๖๐ ปีขึ้นไป (๔๑.๑๔)				

๑.๓ การศึกษา พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชาของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๔๘

ตารางที่ ๔๘ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรมโษติกะ ระหว่าง ผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา					
ตอนต้น	๕๖	๔๑.๕๓	๔.๕๕	๑.๐๒	๐.๑๓
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	๔๕	๔๐.๕๘	๔.๕๘		
ปริญญาตรี	๑๐๖	๔๐.๖๕	๔.๕๓		
ปริญญาโท เอก	๓๕	๔๒.๕๔	๖.๐๒		
นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม	๒๘	๔๑.๓๕	๕.๐๑		
รวม	๒๗๐	๔๑.๒๓	๔.๕๓		

๑.๔ อาชีพ พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชาของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๔๙

ตารางที่ ๔๕ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชางานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ข้าราชการ บำนาญ รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๔๐.๓๑	๕.๐๖	๒.๑๔๓	๐.๐๕
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและ ธุรกิจการค้า	๓๖	๔๒.๕๖	๔.๕๔		
ค้าขาย พนักงานบริษัท พนักงาน โรงงานอุตสาหกรรม	๓๓	๔๑.๐๕	๕.๐๖		
นักการเมือง นักร้อง และว่างงาน	๓๑	๔๒.๓๕	๔.๕๐		
รวม	๑๖๘	๔๑.๓๓	๕.๐๖		

การเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน

๑.๑ สถานภาพ พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานของตนเองของผู้สำเร็จ
หลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และฆราวาส พบว่ามี
ความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๕๐

ตารางที่ ๕๐ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานของตนเอง ของผู้สำเร็จ
หลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และ
ฆราวาส

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
พระภิกษุ	๕๑	๔๒.๐๖	๔.๕๓	๐.๘๑๕	๐.๔
แม่ชี	๕๑	๔๑.๒๓	๔.๔๔		
ฆราวาสหญิง	๑๓๖	๔๒.๓๓	๕.๑๒		
ฆราวาสชาย	๓๒	๔๑.๑๕	๕.๕๕		
รวม	๒๗๐	๔๑.๕๔	๕.๐๒		

๑.๒ อายุ พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง
ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๕๑

ตารางที่ ๕๑ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตร มัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
น้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๔๑.๐๐	๕.๑๕	๐.๖๕	๐.๕๕
๔๐-๔๕ ปี	๓๒	๔๒.๒๒	๕.๓๓		
๕๐-๕๕ ปี	๓๔	๔๒.๒๖	๔.๕๑		
๖๐ ปีขึ้นไป	๓๕	๔๑.๕๔	๔.๓๕		
รวม	๒๓๐	๔๑.๕๔	๕.๐๒		

๑.๓ การศึกษา พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกัน
อย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรม โชติกะ ปริญญาโท เอก
ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมที่มีต่อพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน มากกว่า มัชฌมศึกษา
ตอนปลาย/ปวช และปริญญาตรี ดังตารางที่ ๕๒-๕๓

ตารางที่ ๕๒ ผลการ เปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ประถมศึกษา และมัชฌมศึกษาตอนต้น	๕๖	๔๒.๒๐	๔.๔๓	๑.๓๕	๐.๐๕
มัชฌมศึกษาตอนปลาย/ปวช	๔๕	๔๐.๘๒	๔.๖๒		
ปริญญา ตรี	๑๐๖	๔๑.๓๓	๕.๑๕		
ปริญญา โท เอก	๓๕	๔๓.๓๑	๕.๘๕		
นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม	๒๘	๔๑.๘๖	๔.๓๕		
รวม	๒๓๐	๔๑.๕๔	๕.๐๒		

ตารางที่ ๕๓ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีต่อผู้บังคับบัญชาของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน รายคู่

	ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษา ตอนต้น (๔๒.๒๐)	มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ปวช (๔๐.๘๒)	ปริญญาตรี (๔๑.๗๓)	ปริญญาโท เอก (๔๓.๗๑)	นักธรรม เปรียญ และ อภิธรรม (๔๑.๘๖)
๑. ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (๔๒.๒๐)					
๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช (๔๐.๘๒)				*	
๓. ปริญญาตรี (๔๑.๗๓)				*	
๔. ปริญญาโท เอก (๔๓.๗๑)					
๕. นักธรรม เปรียญ และอภิธรรม (๔๑.๘๖)					

๑.๔ อาชีพ พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๕๔

ตารางที่ ๕๔ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานของตนเองของผู้สำเร็จ
หลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ข้าราชการ บำนาญ รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๔๑.๕๕	๕.๕๕	๑.๖๗	๐.๑๗
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า	๓๖	๔๓.๕๖	๔.๗๑		
ค้าขาย, พนักงานบริษัท พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม	๓๓	๔๑.๑๒	๔.๕๒		
นักการเมือง นักร้อง และว่างงาน	๓๑	๔๒.๖๕	๕.๐๓		
รวม	๑๖๘	๔๒.๑๑	๕.๒๐		

การเปรียบเทียบพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด

๑.๑ สถานภาพ พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิดของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมยะเอก ระหว่างพระภิกษุ แม่ชี และภรรยา พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๕๕

ตารางที่ ๕๕ ผลการ เปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีกับญาติใกล้ชิดของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมยะเอก ระหว่าง พระภิกษุ แม่ชี และภรรยา

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
พระภิกษุ	๕๑	๔๒.๓๕	๕.๐๐	๐.๒๔	๐.๘๖
แม่ชี	๕๑	๔๑.๗๑	๔.๓๐		
ภรรยาหญิง	๑๓๖	๔๒.๓๕	๕.๒๕		
ภรรยาชาย	๓๒	๔๒.๐๕	๕.๕๒		
รวม	๒๗๐	๔๒.๒๓	๕.๐๗		

๑.๒ อายุ พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิดของตนเองของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมยะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ดังตารางที่ ๕๖

ตารางที่ ๕๖ ผลการ เปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีกับญาติใกล้ชิดของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมยะเอก ระหว่างผู้ที่มีอายุต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
น้อยกว่า ๔๐ ปี	๔๕	๔๐.๕๖	๕.๕๑	๒.๓๗	๐.๐๗
๔๐-๔๕ ปี	๓๒	๔๒.๔๓	๕.๑๓		
๕๐-๕๕ ปี	๓๔	๔๒.๑๘	๔.๖๑		
๖๐ ปี ขึ้นไป	๓๕	๔๓.๐๔	๔.๗๖		
ผลรวม	๒๗๐	๔๒.๒๓	๕.๐๗		

๑.๓ การศึกษาพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิดของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมยะเอก ระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรอาชีวกรรมยะเอก ปริญา

โท เอก ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด มากกว่า มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช และปริญญาตรี ดังตารางที่ ๕๗-๕๘

ตารางที่ ๕๗ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีกับญาติใกล้ชิดของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร มัธยมศึกษาอาชีวศึกษาระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ประถมศึกษา และมัธยมศึกษาตอนต้น	๕๖	๔๒.๘๖	๔.๒๓	๒.๓๓	๐.๐๕
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช	๔๕	๔๐.๘๕	๔.๒๖		
ปริญญาตรี	๑๐๖	๔๒.๐๒	๕.๖๐		
ปริญญาโท เอก	๓๕	๔๔.๐๖	๕.๒๐		
นักธรรมเปรียญและอภิธรรม	๒๘	๔๑.๖๑	๔.๕๖		
รวม	๒๓๐	๔๒.๒๓	๕.๐๗		

ตารางที่ ๕๘ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีกับญาติใกล้ชิดของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวศึกษาระหว่างผู้ที่มีการศึกษาต่างกัน รายคู่

	ประถมศึกษาและมัธยมศึกษาตอนต้น (๔๒.๘๖)	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช (๔๐.๘๕)	ปริญญาตรี (๔๒.๐๒)	ปริญญาโท เอก (๔๔.๐๖)	นักธรรมเปรียญและอภิธรรม (๔๑.๖๑)
๑. ประถมศึกษา และมัธยมศึกษา ตอนต้น (๔๒.๘๖)					
๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช(๔๐.๘๕)				*	
๓. ปริญญาตรี(๔๒.๐๒)				*	
๔. ปริญญาโท เอก (๔๔.๐๖)					
๕. นักธรรมเปรียญและอภิธรรม (๔๑.๖๑)					

๑.๔ อาชีพ พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด ของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ โดย ผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีอาชีพพนักงานเมือง ให้ความคิดเห็นว่าลั กษณะนิสัยจะทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกกับญาติใกล้ชิด ดีกว่า ผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีอาชีพ ข้าราชการ, บัณฑิต, รัฐวิสาหกิจ และ อาชีพ ค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ส่วน อาชีพอิสระ, เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า ให้ความคิดเห็นว่าลักษณะนิสัยจะทำให้ พฤติกรรมที่แสดงออกกับญาติใกล้ชิดดีกว่า ผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มี อาชีพ ค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ดังตารางที่ ๕๕-๖๐

ตารางที่ ๕๕ ผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมที่มีกับญาติใกล้ชิดของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมิกะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน

	จำนวน	\bar{X}	S.D	F	P
ข้าราชการ บัณฑิต รัฐวิสาหกิจ	๖๘	๔๑.๓๘	๕.๓๓	๓.๐๕	๐.๒
อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า	๓๖	๔๓.๓๘	๔.๓๕		
ค้าขาย พนักงานบริษัท พนักงานโรงงาน	๓๓	๔๐.๖๑	๔.๖๔		
อุตสาหกรรม	๓๑	๔๓.๓๑	๕.๐๒		
พนักงานเมือง นักร้อง,และว่างงาน					
รวม	๑๖๘	๔๒.๒๓	๕.๓๑		

ตารางที่ ๖๐ ผลการ เปรียบเทียบความสามารถในการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จหลักสูตร
ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวกรรมิยะเอก ระหว่างผู้ที่มีอาชีพต่างกัน รายคู่

	ข้าราชการ ๔๑.๓๘	อาชีพอิสระ ๔๓.๓๘	ค้าขาย ๔๐.๖๑	นักการเมือง ๔๓.๓๑
๑. ข้าราชการบำนาญ รัฐวิสาหกิจ (๔๑.๓๘)				*
๒. อาชีพอิสระ เจ้าของโรงงาน และธุรกิจการค้า (๔๓.๓๘)			*	*
๓. ค้าขายพนักงานบริษัท พนักงานโรงงาน อุตสาหกรรม (๔๐.๖๑)				
๔. นักการเมือง นักร้อง ละ ว่างงาน (๔๓.๓๑)				

บทที่ ๕

สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา อาชีวธรรมิกะเอก ของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามความคิดเห็นของนักศึกษาอภิธรรมโชติกะ วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ความต้องการของผู้สำเร็จการศึกษา มีประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือไม่เพียงใด เพื่อใช้เป็นแนวทางกำหนดกรอบความคิดในการศึกษาช่วยให้ทราบถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนาเพื่อให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเกิดความตระหนัก สามารถนำผลจากการประเมินมาปรับปรุงแก้ไขพัฒนาให้อภิธรรมโชติกะวิทยาลัยสามารถจัดการการศึกษาอย่างมีคุณภาพเหมาะสม

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งประเมินผลเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม และการนำความรู้ไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพของตนเอง พฤติกรรม แสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้จบหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา อาชีวธรรมิกะเอก ย้อนหลัง ๖ ปี ตั้งแต่ ปีพ.ศ. ๒๕๔๔- ๒๕๕๙ จำนวน ๒๕๙ รูป/คน นักศึกษาอภิธรรมที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมหาตรี มหาโท และมหาเอก จำนวน ๓๙๐ รูป/คน อาจารย์ผู้สอนพระอภิธรรม จำนวน ๖๐ รูป/คน เป็นจำนวน ๑,๓๒๕ รูป/คน ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือ ในการรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย ๔ ส่วน ดังนี้

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดทฤษฎีตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม มี ๒ ชุด คือแบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม และแบบสอบถามแสดงพฤติกรรมแสดงออก แบ่งออกเป็น ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา การศึกษา และอาชีพ เป็นข้อคำถามเปิด และปิด จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามการติดตามและประเมินผล ความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ ที่มีต่อการปฏิบัติธรรม จำนวน ๓๕ ข้อ เป็นแบบสอบถาม ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale)

การให้คะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อ ตามเกณฑ์การให้คะแนน ในเชิงบวก มีจำนวน ๑๘ ข้อ มีดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ให้คะแนน ๕)

เห็นด้วย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นด้วย (ให้คะแนน ๔)

ไม่แน่ใจ หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่แน่ใจ (ให้คะแนน ๓)

ไม่เห็นด้วย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่เห็นด้วย (ให้คะแนน ๒)

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ให้คะแนน ๑)

การให้คะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อ ตามเกณฑ์การให้คะแนน ในเชิงลบ มีจำนวน ๑๗ ข้อ มีดังนี้

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ให้คะแนน ๑)

ไม่เห็นด้วย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่เห็นด้วย (ให้คะแนน ๒)

ไม่แน่ใจ หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่แน่ใจ (ให้คะแนน ๓)

เห็นด้วย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นด้วย (ให้คะแนน ๔)

เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ให้คะแนน ๕)

แบบสอบถามการติดตามและประเมินผล ความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ ที่มีต่อการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน จำนวน ๑๐ ข้อ เป็นแบบสอบถาม ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) การให้คะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อ ตามเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

มากที่สุด หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษามากที่สุด (ให้คะแนน ๕)

มาก หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษามาก (ให้คะแนน ๔)

ปานกลาง หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ปานกลาง (ให้คะแนน ๓)

น้อย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา น้อย (ให้คะแนน ๒)

น้อยที่สุด หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา น้อยที่สุด (ให้คะแนน ๑)

แบบสอบถามการติดตามและประเมินผล ความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติ ที่มีต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน และการพัฒนาศักยภาพของตนเอง จำนวน ๑๐ ข้อ เป็นแบบสอบถาม ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) การให้คะแนนแบบสอบถามแต่ละข้อ ตามเกณฑ์การให้คะแนน มีดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ให้คะแนน ๕)

เห็นด้วย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นด้วย (ให้คะแนน ๔)

ไม่แน่ใจ หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่แน่ใจ (ให้คะแนน ๓)

ไม่เห็นด้วย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษา ผู้สำเร็จการศึกษา ไม่เห็นด้วย (ให้คะแนน ๒)

ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ให้คะแนน ๑)

ส่วนที่ ๓ แบบสอบถาม ถึงพฤติกรรมของผู้จบหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนมัธยมศึกษา
 วิทยาลัย ที่แสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน จำนวน ๑๐ ข้อ ที่แสดงออกกับผู้บังคับบัญชา จำนวน
 ๑๐ ข้อ ที่แสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน จำนวน ๑๐ ข้อ และที่แสดงออกกับญาติใกล้ชิด จำนวน ๑๐
 ข้อ เป็นแบบสอบถาม ๕ ระดับ ตามแนวคิดของ (Likert Scale) วัดระดับความคิดเห็น คือ เห็น
 ด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง รวมทั้งฉบับจำนวน ๑๐๕ ข้อ
 เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึงอาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นด้วยอย่างยิ่ง (ให้คะแนน ๕)
 เห็นด้วย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา เห็นด้วย (ให้คะแนน ๔)
 ไม่แน่ใจ หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่แน่ใจ (ให้คะแนน ๓)
 ไม่เห็นด้วย หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่เห็นด้วย (ให้คะแนน ๒)
 ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง หมายถึง อาจารย์ นักศึกษาผู้สำเร็จการศึกษา ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
 (ให้คะแนน ๑)

การวิเคราะห์ข้อมูล รวมคะแนนแต่ละข้อเข้าด้วยกันเป็นคะแนนของแต่ละคน และ
 ทำการแจกแจงความถี่ของคะแนน หาจำนวน ร้อยละ คะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
 (S.D) ค่าสูงสุด และค่าต่ำสุด การเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มตัวแปรอิสระ มากกว่าสองกลุ่ม ใช้การ
 วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว One-way Anova of Variance = Anova ถ้าพบว่า แตกต่างกัน
 เปรียบเทียบรายคู่ต่อด้วยวิธี LSD การวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตร
 ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนมัธยมศึกษาของมัธยมศึกษาตอนมัธยมศึกษา
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามความคิดเห็นของนักศึกษามัธยมศึกษาตอนมัธยมศึกษา
 วิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหน่วยบริการมัธยมศึกษาตอนมัธยมศึกษา
 วิทยาลัย มีเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพของตนเอง
 พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา พฤติกรรม
 แสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด และแบ่งระดับเป็น ๓ ระดับ โดย
 ใช้แบบอิงเกณฑ์ ดังนี้

ร้อยละ ๘๐ ของคะแนนเต็ม เป็นระดับดี หรือ มาก

ร้อยละ ๖๐-๗๙ ของคะแนนเต็ม เป็นระดับปานกลาง

ต่ำกว่าร้อยละ ๖๐ ของคะแนนเต็ม เป็นระดับน้อย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวกรรมิณะเอก ของอภิรกรรมิโชติณะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ตามความคิดเห็นของนักศึษาอภิรกรรมิโชติณะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และหน่วยบริการอภิรกรรมิโชติณะวิทยาลัย ในการแสดงพฤติกรรม กับหัวหน้าส่วนงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และญาติใกล้ชิด

๑. สรุปผลการวิจัย

๑.๑ ข้อมูลทั่วไป

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษา พบว่า ส่วนมากเป็นฆราวาส คิดเป็นร้อยละ ๖๒.๓ และพระภิกษุและแม่ชี คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๙ และ ๑๘.๙ ส่วนมากมีอายุ ตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๒๙.๒ รองลงมา อายุ ระหว่าง ๕๐-๕๙ ปี และ ๔๐-๔๙ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๔ และ ๒๖.๗ ปี หากเป็นพระภิกษุ หรือแม่ชี ส่วนมากมีพรรษา ๑๐ -๑๙ พรรษา คิดเป็นร้อยละ ๘.๒ รองลงมา คือน้อยกว่า ๑๐ พรรษา และ ๒๐ พรรษาขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๖.๐ และ ๔.๕ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๓ รองลงมาคือ ประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ตอนต้น ร้อยละ ๒๐.๗ รองลงมาคือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.และปริญญา โท เอก และนักธรรมเปรียญและอภิรกรรมิ คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๗, ๑๓.๐ และ ๑๐.๔ ถ้าหากเป็นฆราวาส อาชีพที่พบส่วนมากจะมีอาชีพ ข้าราชการ, ข้าราชการบำนาญ, รัฐวิสาหกิจ คิดเป็นร้อยละ ๒๕.๒ รองลงมาคือ อาชีพอิสระ ,เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓ รองลงมาคือ อาชีพค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม และอาชีพนักการเมือง, นักร้อง, ว่างาน คิดเป็นร้อยละ ๑๓.๓, ๑๒.๒ และ ๑๑.๕

๑.๒ เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวกรรมิณะเอก เห็นว่าระดับเจตคติต่อการปฏิบัติธรรมอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๔.๘ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๕.๒ และมีระดับความคิดเห็น มากกว่าร้อยละ ๘๐ ดังนี้

๑. ผู้ปฏิบัติธรรมมีจิตตั้งมั่นต่อพระรัตนตรัยมากขึ้น	ร้อยละ ๙๘.๖
๒. การปฏิบัติธรรมช่วยเสริมสร้างคุณภาพชีวิต	ร้อยละ ๙๘.๑
๓. ผู้ปฏิบัติธรรมมีจิตใจหนักแน่นกว่าแต่ก่อนปฏิบัติธรรม	ร้อยละ ๙๗.๘
๔. การปฏิบัติธรรมช่วยสร้างสุขภาพจิต	ร้อยละ ๙๖.๖
๕. การปฏิบัติธรรมสร้างความสงบสุขของชีวิตได้	ร้อยละ ๙๖.๖

๖. ผู้ปฏิบัติธรรมทำให้มีสติมั่นคงรู้จักยั้งคิดก่อนพูดก่อนทำดีขึ้นร้อยละ ๙๖.๔
๗. การปฏิบัติธรรมมากเท่าใดก็ยิ่งเป็นกำไรชีวิตมากเท่านั้น ร้อยละ ๙๖.๓
๘. การปฏิบัติธรรมช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้ ร้อยละ ๙๕.๙
๙. การปฏิบัติธรรมทำให้การตัดสินใจดีขึ้น ร้อยละ ๙๕.๖
๑๐. จขบการปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคนฉลาดในการดำรงชีวิต ร้อยละ ๙๔.๑
๑๑. การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคนฉลาดในการดำรงชีวิต ร้อยละ ๙๔.๐
๑๒. การปฏิบัติธรรมช่วยสร้างความเจริญก้าวหน้าในชีวิต ร้อยละ ๙๓.๗
๑๓. ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการทำสมาธิ ร้อยละ ๙๒.๙
๑๔. การปฏิบัติธรรมทำให้สุขภาพกายและจิตดีขึ้น ร้อยละ ๙๑.๘
๑๕. ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นผู้มองโลกในแง่ดี ร้อยละ ๙๐.๗
๑๖. การปฏิบัติธรรมทำให้มีอารมณ์เยือกเย็น ร้อยละ ๙๐.๔
๑๗. การปฏิบัติธรรมทำให้ไม่เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์ ร้อยละ ๘๙.๒
๑๘. การปฏิบัติธรรม ทำให้ผู้ปฏิบัติไม่เห็นแก่ตัว ร้อยละ ๘๕.๒
๑๙. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่เป็นเรื่องของคนมีเวลาว่าง ร้อยละ ๘๖.๓
๒๐. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่ เป็นเรื่องของคนร่ำรวย ร้อยละ ๘๕.๙
๒๑. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่เป็นเรื่องของคนผิดหวังในชีวิต ร้อยละ ๘๔.๑
๒๒. การปฏิบัติธรรมมีขั้นตอนในการปฏิบัติไม่ยุ่งยาก ร้อยละ ๘๓.๓
๒๓. การปฏิบัติธรรมไม่ใช่เรื่อง ของคนคร่ำ ร้อยละ ๘๓.๒

เมื่อเปรียบเทียบระดับเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มี สถานภาพต่างกัน อายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน พบว่า มีเจตคติแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๑.๓ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก เห็นว่า การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๔๗.๔ ระดับดีปานกลางร้อยละ ๔๙.๖ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๓.๐ มีความคิดเห็นมากกว่าร้อยละ ๗๐ ดังนี้

๑. ให้เกิดความมั่นคงในพระรัตนตรัย ร้อยละ ๙๑.๕
๒. การรู้เท่าทันความจริงของชีวิต ร้อยละ ๗๘.๘
๓. มีความรักความห่วงหาต่อสถาบันที่ตนเคารพ ร้อยละ ๗๘.๒
๔. มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อนร่วมงาน ร้อยละ ๗๒.๖

๕. มีความอดทนต่อสภาพที่บีบคั้น ร้อยละ ๗๑.๑

๖. มีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน ร้อยละ ๗๑.๑

เมื่อเปรียบเทียบระดับเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีสถานภาพ ต่างกัน อายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน พบว่า มีเจตคติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๑.๔ ความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก เห็นว่า สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๘.๑ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๑.๑ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๘ และมีระดับความคิดเห็น มากกว่า ร้อยละ ๘๐ ดังนี้

๑. นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ร้อยละ ๙๔.๕

๒. นำหลักธรรม ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ร้อยละ ๙๒.๒

๓. เข้าร่วมกิจกรรมในงานส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา ร้อยละ ๙๐.๘

๔. ปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ร้อยละ ๘๙.๗

๕. ทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น ร้อยละ ๘๗.๑

๖. วิเคราะห์ปัญหาสาเหตุ และวิธีการแก้ไขอย่างถูกต้องเหมาะสม ร้อยละ ๘๖.๖

๗. สร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดต่อหัวหน้างานและผู้ร่วมงาน ร้อยละ ๘๔.๔

๘. ทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ครบถ้วน รวดเร็วทันตามที่กำหนด ร้อยละ ๘๔.๔

๙. บริหารจัดการอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ ร้อยละ ๘๓.๓

๑๐. กำหนดเป้าหมาย วางแผนงาน และปฏิบัติงานได้อย่างมีระเบียบ ร้อยละ ๘๐.๔

เมื่อเปรียบเทียบระดับเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรม โขติกะ ที่มีสถานภาพ ต่างกัน อายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน พบว่า มีเจตคติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๒.๕ การนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก เห็นว่า มีการนำไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๖.๗ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๓.๐ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔ และมีระดับความคิดเห็นมากกว่า ร้อยละ ๗๐ ดังนี้

๑. ใฝ่รู้ ใฝ่คิดในการปฏิบัติธรรม ร้อยละ ๙๕.๖

๒. การพัฒนาตนเองให้เกิดความก้าวหน้าอยู่เสมอ ร้อยละ ๙๓.๐

๓. เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลงและแก้ปัญหาได้ ร้อยละ ๙๒.๖

๔. ใฝ่รู้ในเรื่องเกี่ยวกับงานที่ทำและงานที่รับผิดชอบ ร้อยละ ๙๒.๒

๕. มีความเชื่อมั่นและการเห็นคุณค่าในตนเอง	ร้อยละ ๙๑.๙
๖. มีความความสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ	ร้อยละ ๘๓.๗
๗. มีความรู้ความสามารถในเชิงสร้างสรรค์	ร้อยละ ๘๓.๗
๘. การเรียนรู้ผ่านสื่อเทคโนโลยีเกี่ยวกับธรรม	ร้อยละ ๗๙.๗
๙. มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำ	ร้อยละ ๗๗.๘
๑๐. มีโอกาส เข้าร่วมกิจกรรมศึกษาดูงาน	ร้อยละ ๗๓.๗

เมื่อเปรียบเทียบระดับเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอกที่มีสถานภาพ ต่างกัน อายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน พบว่า มีเจตคติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

๑.๖ การแสดงพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก เห็นว่า มีการแสดงพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๔.๘ ระดับ ปานกลางร้อยละ ๓๔.๘ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔๗. และมีระดับความคิดเห็น มากกว่า ร้อยละ ๘๐ ดังนี้

๑. เป็นผู้ปฏิบัติงานได้ตรงตามเวลา ตามที่หัวหน้าส่วนงานต้องการ	ร้อยละ ๘๕.๕
๒. เป็นผู้ประสานงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดี	ร้อยละ ๘๕.๒
๓. เป็นผู้ปฏิบัติงาน ตามคำสั่ง ของหัวหน้าส่วนงานด้วยความเต็มใจ	ร้อยละ ๘๕.๑
๔. เป็นผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง ของหัวหน้าหน่วยงานได้เป็นอย่างดี	ร้อยละ ๘๔.๘
๕. เป็นผู้สามารถปรับตัวเข้ากับหัวหน้าส่วนงานได้ดี	ร้อยละ ๘๔.๕
๖. เป็นผู้ปฏิสัมพันธ์กับหัวหน้าส่วนงานได้ดี	ร้อยละ ๘๔.๑
๗. เสนอแนวคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงส่วนงานของตนให้เหมาะสมกับการบริหารงานในปัจจุบัน	ร้อยละ ๘๓.๗
๘. ประสานงาน หัวหน้าส่วนงานอื่น กับหัวหน้าส่วนงานของตนได้เป็นอย่างดี	ร้อยละ ๘๓.๓
๙. เป็นผู้ที่ไว้วางใจ ในหัวหน้าส่วนงานของตน	ร้อยละ ๘๒.๙
๑๐. เป็นผู้สามารถทำงานร่วมกับหัวหน้าส่วนงานได้ดี	ร้อยละ ๘๒.๓

เมื่อเปรียบเทียบ ระดับเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่มีสถานภาพ ต่างกัน อาชีพ พบว่า มีเจตคติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ

๑.๗ พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก เห็นว่า มีพฤติกรรมที่แสดงออกกับผู้บังคับบัญชา อยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๖๕.๙ ระดับปานกลางร้อยละ ๓๓.๗ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔ และมีระดับความคิดเห็น มากกว่า ร้อยละ ๘๐ ดังนี้

๑. เป็นผู้มีความเคารพต่อกฎระเบียบของหน่วยงาน ร้อยละ ๙๓.๓
๒. เป็นผู้เอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๙๒.๒
๓. เป็นผู้ที่ไม่ตรีจิตอำนาจความสะดวกให้กับผู้ที่มาติดต่อผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๙.๖
๔. เป็นผู้ติดตามงานจากผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๙.๓
๕. เป็นผู้สามารถปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาได้เป็นอย่างดี ร้อยละ ๘๔.๘
๖. เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม ในทางสร้างสรรค์ในการพัฒนาหน่วยงานของผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๔.๕
๗. เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจ จากผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๔.๑
๘. เป็นผู้ที่มีปฏิสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๓.๔
๙. เป็นผู้ที่น้อมรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจ ร้อยละ ๘๐.๘
๑๐. เป็นผู้เชื่อมั่นในผู้บังคับบัญชา ร้อยละ ๘๐.๐๘

เมื่อเปรียบเทียบ ระดับเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรมโชติกะ ที่มีสถานภาพ ต่างกัน การศึกษา และอาชีพ พบว่า มีเจตคติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๑.๘ พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก เห็นว่า มีพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงานอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๗๕.๖ ระดับปานกลางร้อยละ ๒๔.๑ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๐.๔ และมีระดับความคิดเห็นมากกว่า ร้อยละ ๘๐ ดังนี้

๑. มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ร้อยละ ๙๔.๘
๒. มีใจเปิดกว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ร้อยละ ๙๒.๒
๓. มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน ร้อยละ ๙๔.๕
๔. มีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างราบรื่น ร้อยละ ๙๒.๒
๕. มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และการประสานงานได้ดี ร้อยละ ๙๐.๗
๖. มีมนุษยสัมพันธ์กับหัวหน้างาน ร้อยละ ๘๙.๖
๗. เป็นที่ยอมรับของหัวหน้างาน ร้อยละ ๘๕.๙
๘. มีส่วนร่วมหรือกิจกรรมกับหน่วยงานหรือชุมชน ร้อยละ ๘๓.๗

๑๐. มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อหน่วยงานหรือชุมชน ร้อยละ ๘๑.๑๙

๘. เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน ร้อยละ ๘๕.๑

เมื่อเปรียบเทียบ ระดับเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรมัชฌิม อภิธรรมโชติกะ ที่มีสภาวะต่างกัน อายุ และอาชีพ พบว่า มีเจตคติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๑.๙ พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก เห็นว่า มีพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิดอยู่ในระดับดีมาก ร้อยละ ๗๘.๑ ระดับปานกลางร้อยละ ๒๐.๗ และระดับดีน้อยหรือไม่ค่อยดี ร้อยละ ๑.๑ และมีระดับความคิดเห็น มากกว่า ร้อยละ ๘๐ ดังนี้

๑. เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ต่อญาติ ร้อยละ ๙๔.๔

๒. เป็นผู้เสียสละเวลาช่วยเหลือเมื่อญาติมีความจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือ ร้อยละ ๙๔.๑

๓. เป็นผู้เข้ากับญาติได้ดี ร้อยละ ๙๒.๖

๔. เป็นผู้มีการอุปการคุณตอบแทนให้แก่ญาติ ร้อยละ ๙๒.๕

๕. เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ญาติ ๆ ร้อยละ ๙๐.๘

๖. เป็นผู้เอาใจใส่ความเป็นอยู่ของญาติ ร้อยละ ๙๐.๐

๗. เป็นผู้มีการอุปการคุณตอบแทนให้แก่ญาติ ร้อยละ ๘๙.๖

๘. เป็นผู้มีความปฏิบัติสัมพันธ์ในหมู่ญาติ ร้อยละ ๘๘.๙

๙. เป็นผู้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณี อันดีงามที่ญาติได้ปฏิบัติสืบทอดกันมา ร้อยละ

๘๗. ๘

๑๐. เป็นผู้ใกล้ชิดเมื่อญาติมีความเห็นไม่ตรงกัน ร้อยละ ๘๖.๒

เมื่อเปรียบเทียบ ระดับเจตคติของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก ที่มีสภาวะต่างกัน อายุ พบว่า มีเจตคติที่แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๑.๑๐ เปรียบเทียบเจตคติ

๑. ความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอก กับตัวแปรที่ศึกษา สภาวะต่างกัน อายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน และอาชีพต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๒. ความคิดเห็นต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก กับตัวแปรที่ศึกษา สถานภาพต่างกัน อายุต่างกัน การศึกษาต่าง พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๓. ความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก กับตัวแปรที่ศึกษา สถานภาพต่างกัน อายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๔. ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมแสดงออกต่อผู้บังคับบัญชา

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก สถานภาพต่างกัน การศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๕. ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก สถานภาพต่างกัน อายุต่างกัน อาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๖. ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรอาภิธรรมิกะเอก สถานภาพต่างกัน อายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

๗. การเปรียบเทียบเจตคติต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน การพัฒนาศักยภาพของตนเอง พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ระหว่างกลุ่มตัวแปรที่ศึกษาพบว่า

๗.๑ ความคิดเห็นต่อความสามารถในการปฏิบัติงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก อาชีพ ข้าราชการ, บำนาญ, รัฐวิสาหกิจ อาชีพอิสระ, เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า ค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม นักการเมือง, นักร้อง, และว่างงาน ที่อาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ที่เป็นนักการเมือง นักร้อง ว่างงาน ให้ความคิดเห็นว่าความรู้ี้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าอาชีพข้าราชการ, บำนาญ, รัฐวิสาหกิจ และค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมส่วน อาชีพอิสระ, เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า ให้ความคิดเห็นว่าความรู้ี้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าอาชีพ ค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม

๗.๒ ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่การศึกษาต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท เอก ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานมากกว่า มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช และ ปริญญาตรี ให้ความคิดเห็นว่า พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานมากกว่า ปริญญาโท เอก

๘.๓ ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่อายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จ ที่มีอายุ ๕๐-๕๙ ปี ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมที่มีต่อผู้บังคับบัญชา มากกว่า อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี และ อายุ ๔๐-๔๙ ปี ให้ความคิดเห็นว่า พฤติกรรมที่มีต่อผู้บังคับบัญชา อายุ น้อยกว่า ๔๐ ปี

๗.๔ ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่การศึกษาต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีระดับการศึกษาปริญญาโท เอก ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมที่มีต่อพฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน มากกว่า อายุน้อยกว่า มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช และปริญญาตรี

๗.๕ ความคิดเห็นต่อพฤติกรรมแสดงกับกับญาติใกล้ชิด

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่การศึกษาต่างกัน และ อาชีพต่างกันพบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีการศึกษาระดับ ปริญญาโท เอก ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด มากกว่า มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช และปริญญาตรี และ ผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีอาชีพอิสระ, เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า ให้ความคิดเห็นว่าหลักสูตรนี้จะทำให้พฤติกรรมที่แสดงออกกับญาติใกล้ชิดดีกว่า ผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มี อาชีพ ค้าขาย,พนักงานบริษัท,พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม

๗.๖ ความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก ที่อายุต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มี อายุ ๕๐-๕๙ ปี ให้ความคิดเห็นว่าพฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานมากกว่า อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี

๒. อภิปรายผลการวิจัย

๑. ความคิดเห็นต่อการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวกรมิกะเอก สถานภาพ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน พบว่า มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน โดยผู้สำเร็จหลักสูตร โดยส่วนใหญ่ เป็นฆราวาส คิดเป็นร้อยละ

๒. ความสามารถในการปฏิบัติงาน ของผู้สำเร็จหลักสูตร ประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวกรมิกะเอก สถานภาพอายุ และการศึกษาต่าง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับหลักแนวความคิดของของดวงเดือน พันธมนาวิน (๒๕๒๓ : ๑-๔) วัดเพื่อหาทางป้องกัน การที่บุคคลมีทัศนคติอย่างไรนั้นเป็นสิทธิส่วนบุคคล โดยภาพรวมทั้ง ๔ ด้านไม่แตกต่างกัน^๑

แต่สำหรับผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีอาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ที่เป็นนักการเมือง นักร้อง วางาน ให้ความสำคัญ คิดเห็นว่าความรู้ี้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่าอาชีพข้าราชการ, บำนาญ, รัฐวิสาหกิจ และค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรมส่วน อาชีพอิสระ, เจ้าของโรงงานและธุรกิจการค้า ให้ความสำคัญเห็นว่าความรู้ี้สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติงานมากกว่า อาชีพ ค้าขาย, พนักงานบริษัท, พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ความแตกต่างของผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่างกันนั้น อาจจะต้องพิจารณา หลายประการ ดังแนวคิดของไทร แอนดิส (Triandis. ๑๙๗๔ : ๗) กล่าวถึงการเกิดทัศนคติว่า เกิดจากการรับถ่ายทอดจากทัศนคติของบุคคลในอุดมคติหรือกลุ่มสังคมที่มีอยู่แล้ว เช่น การรังเกียจผิว และเกิดจากการสรุปความจากลักษณะที่ปรากฏ เช่น ดูรูปลักษณะของคนแล้วสรุปความว่า คนนั้นจะมีบุคลิกภาพอย่างไร ซึ่งอาจจะใกล้เคียงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริง^๒

การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการพัฒนาศักภาพของตนเอง ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัธยมศึกษาอาชีวกรมิกะเอก สถานภาพต่างกัน อายุต่างกัน การศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน พบว่ามีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ทิพย์สุณี จันท์ประภาพ ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาพระอภิธรรมกับการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

^๑ ดวงเดือน พันธมนาวิน, **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและพัฒนาบุคคล**, โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๓), หน้า ๑-๔.

^๒ สุนันทา อ่อนรัสมิ, **ความคิดเห็นของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการให้บริการของรถไฟฟ้ามหานคร**, ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, (ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘). หน้า ๒๑.

เพื่อการพัฒนาตนเอง ศึกษาเฉพาะกรณีนักศึกษาของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาพระอภิธรรมส่วนใหญ่ สามารถนำความรู้ความเข้าใจที่ได้จากการศึกษาพระอภิธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาตนเอง

แต่สำหรับผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก อายุต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มี อายุ ๕๐-๕๙ ปี ให้ความคิดเห็นว่าการแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานมากกว่า อายุน้อยกว่า ๔๐ ปี ส่วนผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีการศึกษา ต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่าง มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ ๐.๐๕ โดยผู้สำเร็จหลักสูตร ที่มีการศึกษาระดับปริญญาโท เอก ให้ความคิดเห็นว่าการแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานมากกว่า มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช และ ปริญญาตรี ให้ความเห็นว่า การแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงานมากกว่า ปริญญาโท เอก ความคิดเห็นที่แตกต่างของผู้สำเร็จ ที่มีอาชีพต่างกันนั้น อาจจะมีปัจจัยอื่นที่ยังมีผลต่อการแสดง ซึ่งสนับสนุนแนวความคิดของ เทอร์สไตน์ กล่าวว่า ทักษะคิดเป็นเรื่องของความชอบ ความไม่ชอบ ความลำเอียง ความคิดเห็น ความรู้สึก และความเชื่อต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ดังนั้น ทักษะคิดจึงวัดโดยตรงไม่ได้

การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อพฤติกรรมแสดงออกต่อผู้บังคับบัญชา ของผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก สถานภาพต่างกัน การศึกษาต่างกัน อาชีพต่างกัน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดของ ออลพอร์ต (Allport. ๑๙๔๐: ๕-๖) กล่าวว่า ทักษะคิดเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่ได้รับมาแต่เดิม ที่มีความรุนแรงในด้านดีหรือไม่ดี เช่น บุคคลที่ทำให้เกลียดมากมีรูปร่างลักษณะอย่างไร ก็มักมี ทักษะคิดไม่ดีต่อบุคคลที่มีรูปร่างลักษณะ เช่น นั้นด้วย การเลียนแบบในที่สุดก็รับเอาทักษะคิดของผู้ที่ตนเลียนแบบไปเป็นทักษะคิดของตนเอง เมื่อบิดามีทักษะคิดต่อสถาบันหนึ่งหรือบุคคลหนึ่งบุคคลใด บุตรก็มักมีทักษะคิดเช่นนั้นด้วย^๑

^๑ พิชญา พุกผาสุก, ปัจจัยที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาในวิชาสถิติ ๑ (สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตพระนคร, ๒๕๔๗), ปรากฏพิชญ์ สุวรรณ ๒๕๔๐, ได้อ้างอิงมาจาก ออลพอร์ต, หน้า ๑๖๘.

๓. ข้อเสนอแนะในงานวิจัย

๑. งานวิจัยนี้ได้ทำขึ้นในขอบเขตจำกัดเฉพาะอภิธรรมโชติกะ และเรียนสาขา ปัจจุบันเรียกว่า หน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยเท่านั้น ยังไม่ครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมด ในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ จะได้ทราบผลในภาพรวมทั้งหมด

๒. ควรจะทำวิจัยเรื่องหลักสูตรอภิธรรมและกระบวนการเรียนการสอนและการวัดผลของการศึกษาประเภทนี้

๓. ควรศึกษาวิจัยเรื่อง อภิธรรมกับความเป็นมาและความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา ในฐานะเป็นปิฎกหนึ่งในพระไตรปิฎก ด้วย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ มุ่งศึกษาประเมินผลเจตคติของผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตร
มัชฌิมอาชีวกรรมภิกะเอก ของอาชีวกรรมโชติกะวิทยาลัย และหน่วยบริการอาชีวกรรมโชติกะวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อการปฏิบัติธรรม และผลการนำความรู้ไปใช้ใน
ชีวิตประจำวัน ด้านความสามารถในการปฏิบัติงานและการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และ
พฤติกรรมที่แสดงออกจากการปฏิบัติธรรม ระหว่าง ผู้สำเร็จการศึกษา กับหัวหน้าส่วนงาน
ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และญาติใกล้ชิด มีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑. รูปแบบและวิธีการวิจัย
๒. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
๓. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
๔. การเก็บรวบรวมข้อมูล
๕. สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบและวิธีการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการศึกษาเชิงบรรยาย (Descriptive Research) ระดับความคิดเห็นที่มี
ต่อการปฏิบัติธรรม และผลการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันด้านความสามารถในการ
ปฏิบัติงานและการพัฒนาศักยภาพของตนเอง และพฤติกรรมที่แสดงออกจากการปฏิบัติธรรม
ระหว่างผู้สำเร็จการศึกษา กับหัวหน้าส่วนงาน ผู้บังคับบัญชา เพื่อนร่วมงาน และญาติใกล้ชิด โดย
ใช้แบบสอบถามเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรม
ภิกะเอก

๓.๒ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ได้กำหนดเอาผู้สำเร็จหลักสูตรประกาศนียบัตร
มัชฌิมอาชีวกรรมภิกะเอก ปีพ.ศ. ๒๕๔๔- ๒๕๔๕ จำนวน ๑,๓๒๕ รูป/คน กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย
ครั้งนี้จำนวน ๓๑๐ รูป/คน คำนวณกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตร

$$n = \frac{400 \times N}{399 + N}$$

เมื่อ n = จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

N = จำนวนประชากรรวมทั้งหมด ๑,๓๒๕ รูป/คน

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{400 \times 1325}{399 + 1325}$$

$$= ๓๐๗^{\circ}$$

ในการสุ่มตัวอย่างกระทำโดยใช้หน่วยบริการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย จำนวน ๓๐ แห่ง โดยใช้ทะเบียนประวัติการศึกษาของผู้ที่ศึกษาและจบหลักสูตรปี ๒๕๔๔-๒๕๔๕ โดยสุ่มแห่งละ ๓๐ รูป/คน ส่วนอภิธรรมโชติกะวิทยาลัยของมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยใช้กลุ่มตัวอย่าง ๔๐ รูป/คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากกรอบแนวคิดทฤษฎีตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม มี ๒ ชุด คือแบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม และแบบสอบถามแสดงพฤติกรรมแสดงออก ดังนี้

ชุดที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเจตคติการปฏิบัติธรรมและการนำไปใช้ ประกอบด้วย ๕ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ สถานภาพ อายุ พรรษา การศึกษา และอาชีพ เป็นข้อคำถามเปิด และปิด จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๒ แบบสอบถามการติดตามและประเมินผล ความคิดเห็น ความรู้สึก เจตคติที่มีต่อการปฏิบัติธรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน ๓๕ ข้อ

ส่วนที่ ๓ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ถาม เกี่ยวกับการมีสติ การรู้เท่าทันชีวิต ความอดทนต่อสภาพบีบคั้น การรู้จัก ปล่อยวาง ความมีเมตตา ความรักหวงแหน ความมั่นคงในพระรัตนตรัย ความโกรธ มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด จำนวน ๑๐ ข้อ

^๐บุญธรรม กิจปริดาบริสุทธ์, สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๔ จามจุรีโปรดักท์ (กรุงเทพมหานคร : ๒๕๔๕), หน้า ๘๘.

ส่วนที่ ๔ ความสามารถในการปฏิบัติงาน ตามเกี่ยวกับการวางแผน การปฏิบัติงาน การวิเคราะห์ปัญหา การนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน ในชีวิตประจำวัน การทำงานร่วมกับผู้อื่น การสร้างความน่าเชื่อถือ ความไว้วางใจ มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน ๑๐ ข้อ

ส่วนที่ ๕ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง ตามเกี่ยวกับการ ใฝ่รู้เกี่ยวกับงานที่ทำ งานที่รับผิดชอบ การปฏิบัติธรรม การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีเกี่ยวกับธรรม การพัฒนาตนเอง การเข้าร่วมกิจกรรม วุฒิกวาจะเป็นผู้นำ มีความรู้ในความสามารถในเชิงสร้างสรรค์ มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน ๑๐ ข้อ

ชุดที่ ๒ เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมการแสดงออกประกอบด้วย ๔ ส่วนดังนี้

ส่วนที่ ๑ พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้างาน ตามเกี่ยวกับการปรับตัวเข้ากับหัวหน้างาน การทำงาน ปฏิสัมพันธ์ การเป็นหัวหน้าหน่วยงานที่ดี การประสานงาน การเสนอแนวคิดใหม่ๆ ที่มีต่อหัวหน้างาน มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน ๑๐ ข้อ

ส่วนที่ ๒ เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมแสดงออกต่อผู้บังคับบัญชา ตามเกี่ยวกับความเชื่อมั่น การได้รับความไว้วางใจ การเคารพต่อกฎระเบียบ การติดตามงาน การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน ๑๐ ข้อ

ส่วนที่ ๓ พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน ตามเกี่ยวกับการปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็น การเคารพสิทธิ มนุษย์สัมพันธ์ การติดต่อสื่อสาร การเข้าร่วมกิจกรรม มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน ๑๐ ข้อ

ส่วนที่ ๔ พฤติกรรมที่แสดงออกกับญาติใกล้ชิด ตามเกี่ยวกับ ปฏิสัมพันธ์ ความซื่อสัตย์ การช่วยเหลือ การกตัญญู การให้คำปรึกษา มีลักษณะคำถามเป็นแบบประเมินค่า ๕ ระดับตามแนวคิดของ (Likert Scale) คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง จำนวน ๑๐ ข้อ

แบบสอบถามนี้เมื่อสร้างเสร็จแล้วได้นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน ๓ ท่าน ช่วยตรวจสอบความตรงและความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) จากนั้นนำไปปรับแก้ไขตามที่

ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะ แล้วนำไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ที่ในห้องเรียนอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย จำนวน ๓๐ ชุด ในวันที่ ๘-๑๕ มิถุนายน ๒๕๕๐ นำข้อมูลที่ได้ไปหาความเที่ยง (Reliability) ด้วยวิธีแบ่งครึ่ง (Split- Half Method) กับวิธีใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของ ครอนบาช (Coefficient Alpha of Cronbach) ได้ค่าความเที่ยงดังนี้

ชุดที่ ๑ แบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติธรรมและการนำไปใช้

ส่วนที่ ๒ เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม = ๐.๘๐

ส่วนที่ ๓ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน = ๐.๘๖

ส่วนที่ ๔ ความสามารถในการปฏิบัติงาน = ๐.๘๒

ส่วนที่ ๕ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง = ๐.๘๐

ชุดที่ ๒ เป็นแบบสอบถามพฤติกรรมกรรมการแสดงออก

ส่วนที่ ๑ พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน = ๐.๘๕

ส่วนที่ ๒ พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา = ๐.๘๒

ส่วนที่ ๓ พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน = ๐.๘๔

ส่วนที่ ๔ พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด = ๐.๘๓

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเก็บด้วยการส่งแบบสอบถามที่สร้างขึ้นทางไปรษณีย์ และให้ซองและที่อยู่ เพื่อให้ผู้ตอบส่งกลับ

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อได้แบบสอบถามกลับคืนแล้วและตรวจสอบการตอบทุกข้อคำถามของแบบสอบถามปรากฏว่าได้แบบสอบถามที่ถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์มากที่สุดจำนวน ๒๓๐ ชุดนำไปวิเคราะห์ดังนี้

๑. ทำแจกแจงความถี่หาจำนวนและร้อยละ ของคำตอบในทุกคำถาม และทำตารางเสนอผลการวิเคราะห์ตามจำนวนตัวแปรรายชื่อ

๒. วิเคราะห์หาปริมาณความมากน้อย ระดับของ เจตคติในการปฏิบัติธรรมและการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันความสามารถในการปฏิบัติงานการพัฒนาศักยภาพของตนเองพฤติกรรมที่แสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน พฤติกรรมที่แสดงออกกับผู้บังคับบัญชา พฤติกรรมที่แสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน และพฤติกรรมที่แสดงออกกับญาติใกล้ชิด ด้วยการให้คะแนนแต่ละข้อคำถามในแต่ละเรื่องดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	๕	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	๔	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	๓	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	๒	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	๑	คะแนน

ในส่วนแบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติธรรมข้อที่เป็นลบให้คะแนนกลับกันดังนี้

เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	๑	คะแนน
เห็นด้วย	ให้	๒	คะแนน
ไม่แน่ใจ	ให้	๓	คะแนน
ไม่เห็นด้วย	ให้	๔	คะแนน
ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ให้	๕	คะแนน

ในส่วนแบบสอบถามการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันให้คะแนนดังนี้

มากที่สุด	ให้	๕	คะแนน
มาก	ให้	๔	คะแนน
ปานกลาง	ให้	๓	คะแนน
น้อย	ให้	๒	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้	๑	คะแนน

เมื่อให้คะแนนแต่ละข้อคำถาม และรวมคะแนน ทำแจกแจงความถี่ หากคะแนนเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและแบ่งกลุ่มระดับคะแนนเป็น๓กลุ่มโดยใช้อิงเกณฑ์ดังนี้

ระดับดีมาก	ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ	๘๐	ของคะแนนเต็มขึ้นไป
ระดับปานกลาง	ได้คะแนนตั้งแต่ร้อยละ	๖๐-๗๕	ของคะแนนเต็ม
ระดับน้อย	ได้คะแนนน้อยกว่าร้อยละ	๖๐	ของคะแนนเต็ม

วิธีการเปรียบเทียบเป็นการเปรียบเทียบด้วย คะแนนเฉลี่ย ด้วยการทดสอบ t-test หรือ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One way anova) และเมื่อพบว่าแตกต่างกัน ได้เปรียบเทียบ รายคู่ต่อด้วย LSD

๓.๖ สูตรสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล^๑

๑. สูตร t-test

เมื่อความแปรปรวนของประชากรเท่ากัน Pooled Variance or Equal Variance ใช้

$$t = \frac{(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{s_p^2 \left(\frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right)}}$$

เมื่อ

$$s_p^2 = \frac{(n_1 - 1)s_1^2 + (n_2 - 1)s_2^2}{n_1 + n_2 - 2}$$

๒. สูตร t-test

เมื่อความแปรปรวนของประชากรไม่เท่ากันหรือ Separate Variance or Unequal Variance ใช้

$$t = \frac{(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{\left(\frac{s_1^2}{n_1} + \frac{s_2^2}{n_2} \right)}}$$

๓. สูตรการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One - way Analysis of Variance = anova)

$$F = \frac{Msb}{Msw}$$

$$F = \frac{ssb}{dfb}$$

$$SS^t = \sum x_t^2 - \frac{(\sum x_t^2)}{n_t}$$

$$SS^B = \frac{(\sum x_t)^2}{n_t} + \frac{(\sum X_2)^2}{n_2} + \dots + \frac{(\sum X_t)^2}{n_t}$$

^๑ อ่างแก้ว, บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธ์, สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย, หน้า ๔๕๖-๔๕๘.

$$SSW = SS^t - SS^b$$

เมื่อ

SS^t = Total Sum of Square

SS^b = Between Sum of Square

SSW = Within Sum of Square

df = Degree of Freedom

$$n^t = n^1 + n^2 + n^3 + \dots$$

๔. ทดสอบสมมติฐาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One way Anova) เมื่อ พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ทำการทดสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยใช้วิธีของ LSD (Least Significant Difference)

$$LSD = \sqrt{\frac{2(MSW)F}{n}}$$

เมื่อ F = ค่า F ในตารางเมื่อ a และ $df = ๑, n^t - k$

$$LSD = \sqrt{\left\{ \frac{1}{n_1} + \frac{1}{n_2} \right\} (MSW)F}$$

เมื่อ n^1 = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ ๑

n^2 = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มที่ ๒

บรรณานุกรม

๑.ภาษาบาลี-ไทย:

๑.๑.ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาประจำปี ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๒-๒๕๓๔.

_____. ปลูก อภิธรรมสังเขปอรรถกถาโย. ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๑.

_____. อภิธรรมตุดสงคห อรรถสาลีนี้. ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา. กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๒.

_____. อภิธรรมตุดสงคโห. ฉบับมหาจุฬาอรรถกถา.กรุงเทพมหานคร :โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๒.

_____. อภิธรรมตุดวิภาวินี. ฉบับมหาจุฬาฎีกา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๒.

_____. วิสุทธิมคฺคปกรณ์. ฉบับมหาจุฬาปกรณ์วิเสโส. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๕.

_____. ฎีกาภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาฎีกา. กรุงเทพมหานคร:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๕-๒๕๔๕.

_____. ปกรณ์วิเสสภาษาบาลี. ฉบับมหาจุฬาปกรณ์วิเสโส. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๕๓๕-๒๕๔๒.

มหามกุฏราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี. ฉบับสยามรฤตประจำปี ๒๕๒๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๒๕.

_____. อรรถกถาภาษาบาลี. ฉบับสยามรฤตกถา ๒๕๓๕. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____. พระไตรปิฎกพร้อมอรรถกถาแปล ชุด ๕๐ เล่ม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๔.

๑.๒. ข้อมูลวิทยุภูมิ

๑.๒.๑ หนังสือ

- ขุนสรรพกิจ โกลศ (โกวิท ปัทมะสุนทร). **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริเฉทที่ ๑.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๘.
- _____ . **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริเฉทที่ ๓.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๓๘.
- _____ . **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริเฉทที่ ๔.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- _____ . **คู่มือการศึกษาพระอภิธรรม ปริเฉทที่ ๕.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘
- _____ . **ปรมัตตโชติกะ ปฏิจสงมุปาททีปนี ปริเฉทที่ ๘.** หลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาโท. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- _____ . **ธัมมสังคณีสรูปัตตนิสยะ.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ทิพยวิสุทธิ, ๒๕๒๕.
- _____ . **ปรมัตตโชติกะ ปริเฉทที่ ๗** หลักสูตรชั้นจุฬาอาภิธรรมิกะโท. พิมพ์ครั้งที่ ๔. วิถีสังคหะและนามรูปวีนิจนัย หลักสูตรชั้น มัธยมศึกษาอาภิธรรมิกะตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทิพยวิสุทธิ, ๒๕๔๐.
- _____ . **ปรมัตตโชติกะ ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๑** ภูมิจตุกกะ ปริสนธิจตุกกะหลักสูตร ชั้นมัธยมศึกษาอาภิธรรมิกตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๕ กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทิพยวิสุทธิ, ๒๕๔๐.
- _____ . **ปรมัตตชชติกะ ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๒** กัมมจตุกกะ มรณุปัตตติจตุกกะหลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาอาภิธรรมิกตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทิพยวิสุทธิ, ๒๕๓๕.
- _____ . **ปรมัตตโชติกะ สมถกรรมฐานทีปนี ปริเฉทที่ ๕ เล่ม ๑.** หลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาโท พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทิพยวิสุทธิ, ๒๕๓๕.
- _____ . **ปรมัตตโชติกะ วิปัสสนากรรมฐาน ปริเฉทที่ ๕** หลักสูตรชั้นมัธยมศึกษาโท. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทิพยวิสุทธิ, ๒๕๓๕.
- _____ . **มาติกาโชติกะ ธัมมสังคณีสรูปัตตนิสยะ.** หลักสูตรชั้นจุฬาอาภิธรรมิกะเอก. พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ทิพยวิสุทธิ, ๒๕๔๕.
- _____ . **ปรมัตตโชติกะคัมภีร์มหาปฏิฐาน.** หลักสูตรชั้นมหาอาภิธรรมิกะเอก พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ทิพยวิสุทธิ, ๒๕๔๑.

- ชาตูกถาสรูปัตถนิสสยะ ปัญญาพยากรณ์โชติกะ. หลักสูตรชั้นมัชฌิมอาภิธรรมิกะเอก
กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สนองการพิมพ์, ๒๕๒๗.
- พุทธทาสภิกขุ. อภิธรรมคืออะไร. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่สมชายการพิมพ์,
๒๕๓๒.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๓
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.
- พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ธรรมจิตโต). การคณะสงฆ์ กับ พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร :
โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- พระเทพโสภณ (ประยุทธ์ มีฤกษ์). โลกทัศน์ของชาวพุทธ. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : โรง
พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.
- พระเทพโสภณ (ประยุทธ์ ธรรมจิตโต). อภิธรรมกับการพัฒนามนุษย์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พุทธธรรม. ฉบับปรับปรุงและขยายความ. พิมพ์ครั้งที่ ๖.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.
- ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรม. ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๓๕ กรุงเทพมหานคร :
สำนักพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๒๕.
- พระสัทธรรมโชติกะ ธรรมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ ๑-๒-๖ จิต เจตสิก รูป นิพพาน .
หลักสูตรชั้นจุฬอาภิธรรมมิกะตรี. พิมพ์ครั้งที่ ๖ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
กรุงเทพ เวชสาร ๒๕๓๐.
- พระพุทธตเถระ. พระคัมภีร์อภิธรรมมาตาร. จัดพิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์พร
รัตนสุวรรณ ป.ช. ๖ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๓๘.
- พระสัทธรรมโชติกะ ธรรมาจริยะ. ปรมัตถโชติกะ ปริเฉทที่ ๑-๒-๖. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์ ทิพย์วิสุทธิ. ๒๕๔๓.
- พระเทพวิสุทธิกวี. จิตวิทยาในพระอภิธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬา
ลกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

_____ . พระคัมภีร์สังเขปมหก หลักรัฐธรรมนูญชั้นอภิธรรมมิกะโท. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วีอินเตอร์พรีนซ์, ๒๕๔๕.

_____ . อภิธรรมโชติกะวิทยาลัย. เอกสารรายงานพิธีมอบประกาศนียบัตรอภิธรรม บัณฑิตรุ่นที่ ๒๖/๒๕๓๒ และรุ่นที่ ๒๗/๒๕๓๓. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓. เอกสารรายงานพิธีมอบประกาศนียบัตรอภิธรรมบัณฑิตรุ่นที่ ๓๗/๒๕๔๔. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

_____ . พระนิติเกษตรสุนทร. พระอภิธรรมสังเขป. กรุงเทพมหานคร : มุขนิธิอภิธรรม. ๒๕๒๖.

_____ . นิพพาน-อนัตตา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๗.

_____ . พจนานุกรมศัพท์ปรัชญาอังกฤษ-ไทย. กรุงเทพมหานคร: อรุณการพิมพ์, ๒๕๔๐. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. ประวัติการเผยแพร่พระอภิธรรม. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วิญญาน, ๒๕๔๒.

ระวี ภาวิไล. อภิธรรมสำหรับคนรุ่นใหม่. พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ดอกหญ้า ๒๕๓๘.

วิศิษฐ ชัยสุวรรณ. สารานุกรมเกี่ยวกับพระอภิธรรม. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แอดิควิทยา, ๒๕๔๒

ใจทิพย์ เชื้อรัตนพงษ์. การพัฒนาหลักสูตร: หลักการและแนวปฏิบัติ. พิมพ์ครั้งที่ ๑, กรุงเทพมหานคร: สายส่งสุขภาพใจ, ๒๕๓๕.

๑.๒๒ รายงานการวิจัย

พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์. “การประเมินโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตรมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตภาคเหนือ”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

ธัญญาภาศ เนตรน้อย. “ความคิดเห็นของครูและนักศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาพระอภิธรรมของสำนักเรียนพระอภิธรรมเขตภาคกลาง.”

สมบูรณ์ บุญฤทธิ์. “การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต.” มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช, ๒๕๔๗.

- ประมุล สารพันธ์, วิสิฐ สังวรารรณ์. “การศึกษาเจตคติของนักเรียนที่มีต่อการเรียนการสอนวิชา พระพุทธวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมศึกษาในเขตกรุงเทพฯ”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.
- เสริมศิลป์ จุไรสง และคณะ. “การประเมินหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกชั้นตรีโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม”. แพร่ : ๒๕๔๘.
- บุญนาจิมานัง, โสวิทย์ บำรุงศักดิ์, วิทยา ทองดี, นิรันดร เลิศวีรพล. “พฤติกรรมการรักษาศีลห้าของเด็กเยาวชนตำบลโคกลี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น”. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์. “คู่มือการวิจัย การเขียนรายงาน การวิจัยและวิทยานิพนธ์”. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๒๐.
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๐
- บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์, สถิติวิเคราะห์เพื่อการวิจัย, พิมพ์ครั้งที่ ๔ จามจุรีโปรดักท์ กรุงเทพมหานคร: ๒๕๔๕.
- ชัยณรงค์ คำพิงษ์, “ การประเมินหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษา ตอนปลายโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคคณะสงฆ์,” วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐.
- ธีระพร อูวรรณโณ, การวัดทัศนคติ:ปัญหาในการใช้เพื่อทำนายพฤติกรรม, โครงการพัฒนาแบบทดสอบ,โครงการพัฒนาศึกษาอาเซียน, ณ โรงแรมแกรนด์พาเลซ เมืองพัทยา ชลบุรี, ๒๕๒๗, มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐.
- พิชญา พุกผาสุข, ปัจจัยที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษา ในวิชาสถิติ ๑ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคลวิทยาเขตพระนคร, ๒๕๔๗
- เชิดศักดิ์ โฆวาสินธุ์, การวัดทัศนคติและบุคลิกภาพ, สำนักทดสอบทางการศึกษาและจิตวิทยา กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, ๒๕๒๐,
- วิลาศลักษณ์ ชวัลลสี, งานวิจัยเรื่อง “ปัจจัยด้านจิตสังคมและความสุขเกี่ยวกับพฤติกรรมการทำงานของคุณในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา,”สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, กรุงเทพมหานคร: ๑๕๗๕.

สุนันทา อ่อนรัมย์, ความคิดเห็นของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการให้บริการของรถไฟฟ้าในกรุงเทพมหานคร, ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีวิทยาศาสตรศาสตร, สาขาวิชาการบริหารทั่วไป, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๘.

กำจัด สุขเจริญ, ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของนิคมอุตสาหกรรมสหรัตนนคร อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, ส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๔.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน, ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ: การวิจัยและพัฒนาบุคคล, โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๓

๑.๒.๓ วิทยานิพนธ์

พระมหาชุตินทร โชติธมฺโม (นงค์พยัคฆ์). “การศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลในฐานะที่เป็น พุทธจริยศาสตร์.” วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

บุญเลิศ เทียรเดช. “การศึกษาเรื่องหลักกรรมและการเกิดใหม่ตามแนวพระอภิธรรม.” สารนิพนธ์หลักสูตรศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

แม่ชีจำเรียง กำเหนิดโทน. “ศึกษาสภาพการเรียนการสอนหลักสูตรวิชาพระอภิธรรมสำนักโชติกะวิทยาลัยและสำนักเรียนสาขาภาคตะวันออก.” สารนิพนธ์ศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

ทิพย์สุนี จันทร์ประภาพ. “การศึกษาพระอภิธรรมกับการนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อการพัฒนาตนเอง: ศึกษาเฉพาะกรณี.” วิทยานิพนธ์ หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

ณรงค์ ไหวหารเสาวภาคย์, “การศึกษาสภาพการดำเนินงานโครงการหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพครูมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตพะเยา,” รายงานการวิจัย, พะเยา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา, ๒๕๔๐

วิไลพร สุวัฒน์พันธุ์กุล, “การประเมินหลักสูตรครุศาสตร์อุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารอาชีวศึกษา, คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง พุทธศักราช ๒๕๓๐, “ วิทยานิพนธ์ครุศาสตร์อุตสาหกรรม

มหาบัณฑิต, กรุงเทพฯ ฯ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าคุณทหารลาดกระบัง,
๒๕๓๗.

ชัยณรงค์ คำพิงษ์, “ การประเมินหลักสูตรพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา ระดับมัธยมศึกษา
ตอนปลายโรงเรียนพระปริยัติธรรม ในภาคคณะสงฆ์,” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต,
มหาสารคาม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๔๐

พระมหาทวี กนฺตวิโร, “ การประเมินหลักสูตรโรงเรียนพุทธศาสนาวินิจฉัยมหาวิทยาลัทยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และสาขาในเขตกรุงเทพมหานคร,” วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต

อ้อมเดือน สดมณี, “การประเมินหลักสูตรพุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเอกพระศาสนาพุทธ
พุทธศักราช ๒๕๓๔,” รายงานการวิจัย, กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

๒.ภาษาอังกฤษ:

๒.๑ PRIMARY SOURCES:

C.E.F. Rhys Davids. **Compendium of Philosophy**. tr. by Narada Mahathera. London: PTS.,
๑๙๑๐.

Mahachulalongkornrajavidyalaya. **Thai Tipitakas**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya
Press, B.E. ๒๕๓๕.

Mahamakutrajavidyalaya. **Pali Tipitakas**. Bangkok: ahamakutrajavidyalaya Press, B.E. ๒๕๒๕.

Narada Mahathera. **A Manual of Abhidhamma**. Kandy: BPS., ๑๙๖๕.

T.W. Rhys Davids, J.E. Carpenter and W. Stede. **Digha-Nikaya Atthakatha: umangalavilasini**.
๓ Vols. London: PTS., ๑๙๙๖-๑๙๓๒.

T.W. Rhys Davids. **Abhidhammatthasangaha**. tr. by S.Z. Aung and C.E.F. Rhys Davids,
London: PTS., ๑๙๙๔.

๒.๒ SECONDARY SOURCES:

๒.๒.๑ Books

Bapat, P.V. ๒๕๐๐ **Years of Buddhism**. New Delhi: Govt. of India, ๑๙๕๖.

Collins, S. **Selfless Persons: Imagery and Thought in Theravada Buddhism**. London:
Cambridge University Press, ๑๙๙๑.

Phra Dhammapitaka, (P.A. Payutto). **Freedom Individual and Social**. Bangkok: Pimsuay Co.,
 Lte., ၂၀၀၈.

Hiriyanna, M. **Outlines of Indian Philosophy**. London: George Allen and Unwin, ၁၉၆၈.

Mahachulalongkornrajavidyalaya, University. **Buddhist Summit The Second World Buddhist
 Propagation Conference**. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University
 Press, ၂၀၀၀.

Onkom, Suchitra. **Creating Sustainable World Peace**. Bangkok: Sahadhammika Co., Lte.,
 ၂၀၀၈.

Stcherbatsky, The. **The Soul Theory of The Buddhists**. Delhi: Bharatiya Vidya Prakashan,
 ၁၉၈၆.

၂.၂.၂ Articles

Bhattacharya, Kalidas. “The Concept of Self in Buddhism”, **The Philosophical Quarterly**.
 (India) vol. ၈၄, No.၂ (၁၉၆၈): ၁၈-၂၄.

Jayatilleke, K.N. “The Buddhist Theory of Causality”, **The Maha Bodhi**. Vol. ၈၈. No.၈
 (၁၉၆၄): ၂၀-၂၄.

Tulkun, L.T.D. “Atman: The Basis of Debate between the Buddhists and the Hindus”,
Bodhi Rashmi. (n.d.): ၆၄-၆၉.

၂.၂.၈ Report of the Research

Veerachart Nimanong. **The Educational Inequality of Buddhist Monks and Novices in
 Thailand**. Graduate School of Philosophy and Religious Studies, Assumption
 University. ၂၀၀၈.

၂.၂.၄ Thesis

Bantaokul, Sudarat. “**Solasanana in Theravada Buddhism**”. Master’s thesis, Faculty of
 Graduate Studies, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, ၂၀၀၈.

Phramaha Bhatsakorn Kota. “**Theravada Buddhist Ethics and The Issue of Meat
 Consumption: A Critical Study**”. Master’s thesis, Faculty of Graduate Studies,
 Mahidol University, ၂၀၀၄.

୩.୩.୫ Mimeograph

Phramaha Prayoon Dhammacitto (Mererk). “Buddhism and World Peace”. Paper Presented at the ୧୬th General Conference of the World Fellowship of Buddhists, Los Angeles, November ୧୯-୩୦, ୧୯୯୯, (Mimeographed).

୩.୩.୬ Interviews

Phra Rajakittivati. Chairman of the Council of Thai Bhikkhus in U.S.A. Interview, ୩୦ February ୩୦୦୧.

Phramaha Sawai Chotiko. Director of Buddhist Research Institute. Interview, ୯ March ୩୦୦୧.

Phra Srivorayan. Teacher of Insight Meditation, IBMC. Interview, ୧୯ January ୩୦୦୧.

Edward Suchman,,Eevalauation Research. New York: Russell Sage. French and Bell. 1967

୩.୩.୭ Electronics

Gretchen Walsh, “REPLY: Using African newspapers in teaching,” in H-AFRICA,

< h-afreca@msu.edu>, ୧୯ October ୧୯୯୫.

“Guides, Clearinghouses, and Value-Added Repackaging: Some Thoughts on How Librarians Can Improve the Internet.” Reference Services Review ୩୩, ୧ (୧୯୯୫): ୧୧-୧୬. [CD-ROM]. Abstract from: Silver Platter File: ERIC Item: E୧୯୩୩୧୯

Miller, M.E. The Interactive Tester (version ୧.୦) [Computer Software]. Westminster, CA: Psytek Services, ୧୯୯୩.

Miller, W.; Miller, A.; and Kline, G. The CPS ୧୯୯୧ American National Election Study [Machine Readable Data File]. Ann Arbor: University of Michigan, Center for Political Studies (Producer), Ann Arbor: Inter-University Consortium for Political and Social Research (Distributor), ୧୯୯୧.

Realizing the Potential of Information Resources: Information, Technology, and Service. Boulder, CO: CAUSE, ୧୯୯୬. [CD-ROM], Abstract from: SilverPlatter File: ERIC Item: ED୧୯୩୩୧୦

Richard Lobban, <Rlobban@grog.ric.edu>, “REPLY: African Muslim Slaves in America,” in H-AFRICA, <h-afreca@msu.edu>, ୧ August ୧୯୯୫, archived at

<<http://www.h-net.msu.edu/~africa/archives/august୫୫>>.

www.larnbuddhism.com/tripitaka/praapitham/୧.html. (Page ୧-୯)

www.dansangob.com/paths_ka_ta_tham.shtml (Page ୧-୩)

www.pantown.com (Page ୧-୩) ,

Newcomb , **Knowledge base Self Improvement**, <http://www.novabizz.com>. ComNovaAce/,October
2008.

ภาคผนวก

ผนวก ก

แบบสอบถามเจตคติต่อการปฏิบัติธรรม

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๒ เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ในวงกลม ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน หรือเติมคำในช่องว่างตามที่จัดให้

๑. สถานภาพ

๑. พระภิกษุ ๒. สามเณร ๓. แม่ชี
 ๔. หญิง ๕. ชาย

๒. อายุ ปี

๓. พรรษา.....ปี

๔. การศึกษา

๑. ประถมศึกษา ๒. มัธยมศึกษาตอนต้น ๓. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 ๔. อนุปริญญา/ปวส ๕.ปริญญาตรี ๖. ปริญญาโท
 ๗. ปริญญาเอก ๘. น.ธ..... ๙ ป.ธ... ๑๐.อื่นๆ

๕. อาชีพ (เฉพาะฆราวาส)

- ๑.ราชการ รัฐวิสาหกิจ ๒.เจ้าของธุรกิจการค้า ๓ เจ้าของอุตสาหกรรม
 ๔ อาชีพอิสระ ๕ ก้าขาย ๖ พนักงานห้างร้าน บริษัท
 ๗ เกษตรกรรม ๘ พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ๙ นักการเมือง
 ๑๐.นักร้องหรือนักแสดง ๑๑ อื่น ๆ ระบุ

ส่วนที่ ๒ เจตคติต่อการปฏิบัติธรรม

คำชี้แจง

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ในช่องว่างที่ตรงกับความรู้สึกรู้สึกหรือความคิดเห็นของท่าน มากที่สุด เพียงช่องเดียวเท่านั้น

ลำดับ ที่	ข้อความวัดเจตคติ	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
๑	การปฏิบัติธรรมช่วยเสริมสร้างคุณภาพของชีวิต					
๒	ผู้ปฏิบัติธรรมมีจิตตั้งมั่นต่อพระรัตนตรัยมากขึ้น					
๓	ผู้ปฏิบัติธรรมมีจิตใจหนักแน่นกว่าแต่ก่อนปฏิบัติธรรม					
๔	การปฏิบัติธรรมช่วยลดความฟุ้งซ่านของจิตใจ					
๕	การปฏิบัติธรรม ทำให้การตัดสินใจดีขึ้น					
๖	การปฏิบัติธรรมช่วยสร้างสุขภาพจิต					
๗	การปฏิบัติธรรมช่วยแก้ปัญหาชีวิตได้					
๘	การปฏิบัติธรรมช่วยสร้างความเจริญก้าวหน้าในชีวิต					
๙	การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคนฉลาดในการดำรงชีวิต					
๑๐	การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องจำเป็นในการดำรงชีวิต					
๑๑	ข้าพเจ้าชอบอ่านหนังสือเกี่ยวกับการทำสมาธิ					
๑๒	ถ้ามีเวลาว่างข้าพเจ้าจะไปหาซื้อหนังสือเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมเสมอ					
๑๓	ผู้ปฏิบัติธรรมเป็นผู้มองโลกในแง่ดี					
๑๔	การปฏิบัติธรรมทำให้สุขภาพกายและสุขภาพใจดีขึ้น					
๑๕	การปฏิบัติธรรมสร้างความสงบสุขของชีวิตได้					
๑๖	การปฏิบัติธรรมมากเท่าใดก็ยิ่งเป็นกำไรชีวิตมากเท่านั้น					
๑๗	ผู้ปฏิบัติธรรมทำให้มีสติมั่นคง รู้จักยั้งคิดก่อนพูดก่อนทำ ดีขึ้น					
๑๘	การปฏิบัติธรรมทำให้มีอารมณ์เยือกเย็น					
๑๙	เมื่อเพื่อนพูดเรื่องการปฏิบัติธรรมข้าพเจ้าไม่ชอบฟังเลย					
๒๐	พระวิปัสสนาจารย์บางรูปเป็นเจ้าอารมณ์					
๒๑	ถ้าไปปฏิบัติธรรมกลัวถูกเพื่อนล้อเลียน					

๒๒	การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคน ผิดหวังในชีวิต					
๒๓	การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่อง ของคนครี					
๒๔	การปฏิบัติธรรมมีขั้นตอนในการปฏิบัติยุ่งยาก					
๒๕	การปฏิบัติธรรมทำให้ผู้ปฏิบัติมีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น					
๒๖	ปากท้องมาก่อน ปฏิบัติธรรมมาทีหลัง					
๒๗	การปฏิบัติธรรม เป็นเรื่องของคนร่ำรวย					
๒๘	การปฏิบัติธรรมทำให้เสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์					
๒๙	การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของคนมีเวลาว่าง					
๓๐	การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องงมงาย					
๓๑	การปฏิบัติธรรมเป็นเรื่องของผู้สูงวัย					
๓๒	การปฏิบัติธรรมทำให้มีจิตใจตั้งมั่น ในการทำงาน					
๓๓	อภิรกรรมเป็นวิชาที่ยาก					
๓๔	พระวิปัสสนาจารย์บางรูปไม่ชำนาญในการสอน					
๓๕	พระวิปัสสนาจารย์บางรูปปฏิบัติตนไม่เหมาะสม					

ผนวก ข

แบบสอบถาม ประกอบการวิจัย

เรื่อง การติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมมิกะเอก
ของ อภิธรรม โขติกะวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๒ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

ส่วนที่ ๓ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

ส่วนที่ ๔ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ในวงกลม ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน หรือเติมคำในช่องว่าง
ตามที่จัดให้

๑. สถานภาพ

๑. พระภิกษุ ๒. สามเณร ๓. แม่ชี
 ๔. หญิง ๕. ชาย

๒. อายุ ปี

๓. พรรษา.....ปี

๔. การศึกษา

๑. ประถมศึกษา ๒. มัธยมศึกษาตอนต้น ๓. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 ๔. อนุปริญญา/ปวส ๕. ปริญญาตรี ๖. ปริญญาโท
 ๗. ปริญญาเอก ๘. น.ธ..... ๙. ป.ธ. .. ๑๐. อื่น ๆ

๕. อาชีพ (เฉพาะฆราวาส)

๑. ราชการ รัฐวิสาหกิจ ๒. เจ้าของธุรกิจการค้า ๓. เจ้าของอุตสาหกรรม
 ๔. อาชีพอิสระ ๕. ค้าขาย ๖. พนักงานห้างร้าน บริษัท
 ๗. เกษตรกรรม ๘. พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ๙. นักการเมือง
 ๑๐. นักร้องหรือนักแสดง ๑๑. อื่น ๆ ระบุ

ส่วนที่ ๒ การนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

คำชี้แจง

หลังจากจบหลักสูตรอบรมแล้ว ท่านได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันในแต่ละเรื่องมากเพียงใด กรุณาตอบโดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียว

ลำดับ ที่	ท่านนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้มากน้อย เพียงใด	มาก สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย สุด
๑	ยับยั้งชั่งใจเมื่อมีความโกรธ					
๒	มีสติในการดำเนินชีวิตประจำวัน					
๓	การรู้เท่าทันความจริงของชีวิต					
๔	มีความอดทนต่อสภาพที่บีบคั้น					
๕	รู้จักปล่อยวางในอารมณ์ที่มากกระทบ					
๖	มีความเมตตา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กับเพื่อนร่วมงาน					
๗	มีความรักความหวงแหน ต่อสถาบันที่ตนเคารพ					
๘	มีความมั่นคงในพระรัตนตรัย					
๙	ได้ถ่ายทอดธรรมให้แก่ผู้อื่น					
๑๐	รู้เท่าทันสภาวะที่มากกระทบ					

ส่วนที่ ๓ ความสามารถในการปฏิบัติงาน

คำชี้แจง หลังจากจบหลักสูตรอบรมแล้ว ท่านได้นำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานอย่างไรบ้าง กรุณาตอบโดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุดเพียงช่องเดียว

ลำดับที่	ข้อความวัดความสามารถในการปฏิบัติงาน	เห็นด้วยอย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็นด้วย	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง
๑	มีความสามารถในการกำหนดเป้าหมาย วางแผนงาน และปฏิบัติงานได้อย่างมีระเบียบ					
๒	มีความสามารถในการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ					
๓	มีความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายได้ครบถ้วน รวดเร็วทันตามที่กำหนด					
๔	มีความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และวิธีการแก้ไขอย่างถูกต้องเหมาะสม					
๕	มีความสามารถในการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในการทำงาน					
๖	มีความสามารถในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน					
๗	มีความสามารถเข้าร่วมกิจกรรมในงานส่งเสริมด้านพระพุทธศาสนา					
๘	มีความสามารถในการทำงานเป็นทีมร่วมกับผู้อื่น					
๙	มีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเหมาะสมและเป็นระบบ					
๑๐	มีความสามารถในการสร้างความน่าเชื่อถือและความไว้วางใจให้เกิดขึ้นต่อหัวหน้างานและผู้ร่วมงาน					

ส่วนที่ ๔ การพัฒนาศักยภาพของตนเอง

คำชี้แจง

หลังจากจบหลักสูตรอบรมแล้ว ท่านได้นำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างไรบ้าง กรุณาตอบโดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด เพียงช่องเดียว

ลำดับ ที่	ข้อความวัดการพัฒนา ศักยภาพของตนเอง	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
๑	ใฝ่รู้ในเรื่องเกี่ยวกับงานที่ ทำและงานที่รับผิดชอบ					
๒	ใฝ่รู้ ใฝ่คิดในการปฏิบัติธรรม					
๓	การเรียนรู้ผ่านสื่อ เทคโนโลยีเกี่ยวกับธรรม					
๔	เข้าใจสภาพการเปลี่ยนแปลง และแก้ปัญหาได้					
๕	การพัฒนาตนเองให้เกิด ความก้าวหน้าอยู่เสมอ					
๖	มีความเชื่อมั่นและการเห็น คุณค่าในตนเอง					
๗	มีโอกาส เข้าร่วมกิจกรรม ศึกษาดูงาน					
๘	มีความความสามารถใน การเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ					
๙	มีวุฒิภาวะความเป็นผู้นำ					
๑๐	มีความรู้ความสามารถใน เชิงสร้างสรรค์					

ผนวก ค

แบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเรื่องการติดตามและประเมินผล

ผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอาชีวกรรมมิกะเอกของอิทธิธรรมโชติ
กะวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย สำหรับ กับหัวหน้าส่วนงาน ผู้บังคับบัญชาเพื่อน
ร่วมงาน และญาติใกล้ชิด

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๕ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

ส่วนที่ ๒ พฤติกรรมแสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน

ส่วนที่ ๓ พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา

ส่วนที่ ๔ พฤติกรรมแสดงออกกับเพื่อนร่วมงาน

ส่วนที่ ๕ พฤติกรรมแสดงออกกับญาติใกล้ชิด

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลส่วนบุคคล

คำชี้แจง

กรุณาเขียนเครื่องหมาย \surd ในวงกลม ที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน หรือเติมคำในช่องว่าง
ตามที่จัดให้

๑. เพศ

๑. พระภิกษุ ๒ สามเณร ๓. แม่ชี
 ๔. หญิง ๕ ชาย

๒. อายุ ปี

๓ พรรษา.....ปี

๔ การศึกษา

- ๑ ประถมศึกษา ๒ มัธยมศึกษาตอนต้น ๓.มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
 ๔ อนุปริญญา/ปวส ๕. ปริญญาตรี ๖. ปริญญาโท
 ๗. ปริญญาเอก ๘. น.ธ..... ๙. ป.ธ. ๑๐.อื่น ๆ.....

๕ อาชีพ (เฉพาะฆราวาส)

- ๑.ราชการ รัฐวิสาหกิจ ๒. เจ้าของธุรกิจการค้า ๓.เจ้าของอุตสาหกรรม
 ๔.อาชีพอิสระ ๕. ก้าขาย ๖.พนักงานห้างร้านบริษัท
 ๗ เกษตรกรรม ๘. พนักงานโรงงานอุตสาหกรรม ๙ นักการเมือง
 ๑๐ นักร้องหรือนักแสดง ๑๑. อื่น ๆ ระบุ

ส่วนที่ ๒ พฤติกรรมแสดงออก กับหัวหน้าส่วนงาน

คำชี้แจง

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน มากที่สุด เพียงช่องเดียวเท่านั้น

ลำดับ ที่	ข้อความวัดพฤติกรรมที่แสดงออกกับหัวหน้าส่วนงาน	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง
๑	เป็นผู้สามารถปรับตัวเข้ากับหัวหน้าส่วนงานได้ดี					
๒	เป็นผู้สามารถทำงานร่วมกับหัวหน้าส่วนงานได้ดี					
๓	เป็นผู้ปฏิสัมพันธ์กับหัวหน้าส่วนงานได้ดี					
๔	เป็นผู้ปฏิบัติงานตามคำสั่ง ของหัวหน้าหน่วยงานได้ เป็นอย่างดี					
๕	เป็นผู้ปฏิบัติงานได้ตรงตามเวลา ตามที่หัวหน้าส่วนงานต้องการ					
๖	เป็นผู้ประสานงาน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดี					
๗	เป็นผู้ปฏิบัติงาน ตามคำสั่ง ของหัวหน้าส่วนงานด้วยความเต็มใจ					
๘	เป็นผู้ประสานงาน หัวหน้าส่วนงานอื่น กับหัวหน้าส่วนงานของตนได้เป็นอย่างดี					
๙	เป็นผู้เสนอแนวคิดใหม่ ๆ ในการปรับปรุงส่วนงานของตนให้เหมาะสมกับการบริหารงานในปัจจุบัน					
๑๐	เป็นผู้ที่ไว้วางใจ ในหัวหน้าส่วนงานของตน					

ส่วนที่ ๓ พฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา

คำชี้แจง

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน มากที่สุด เพียงช่องเดียวเท่านั้น

ลำดับ ที่	ข้อความวัดพฤติกรรมแสดงออกกับผู้บังคับบัญชา	เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	เห็น ด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่ เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วย อย่าง ยิ่ง
๑	เป็นผู้เชื่อมั่นในผู้บังคับบัญชา					
๒	เป็นผู้ได้รับความไว้วางใจจากผู้บังคับบัญชา					
๓	เป็นผู้มีความเคารพต่อกฎระเบียบของหน่วยงาน					
๔	เป็นผู้เอาใจใส่งานที่ได้รับมอบหมายจากผู้บังคับบัญชา					
๕	เป็นผู้ติดตามงานจากผู้บังคับบัญชา					
๖	เป็นผู้ที่น้อมรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาด้วยความเต็มใจ					
๗	เป็นผู้สามารถปฏิบัติงานตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชา ได้เป็นอย่างดี					
๘	เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์กับผู้บังคับบัญชา					
๙	เป็นผู้ไม่ตรีจิตอำนวยความสะดวกให้กับผู้ที่มา ติดต่อผู้บังคับบัญชา					
๑๐	เป็นผู้มีความคิดริเริ่ม ในทางสร้างสรรค์ในการ พัฒนาหน่วยงานของผู้บังคับบัญชา					

ส่วนที่ ๔ พฤติกรรมแสดงออก กับเพื่อนร่วมงาน

คำชี้แจง

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน มากที่สุด เพียงช่องเดียวเท่านั้น

ลำดับ ที่	ข้อความวัดพฤติกรรมแสดงออกกับ เพื่อนร่วมงาน	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่ แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็น ด้วยอย่าง ยิ่ง
๑	มีความสามารถในการปฏิบัติงานร่วมกับ ผู้อื่นได้อย่างราบรื่น					
๒	มีใจเปิดกว้างและยอมรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น					
๓	มีความเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น					
๔	มีมนุษยสัมพันธ์กับหัวหน้างาน					
๕	มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้ร่วมงาน					
๖	มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร และการประสานงานได้ดี					
๗	เป็นที่ยอมรับของหัวหน้างาน					
๘	เป็นที่ยอมรับของผู้ร่วมงาน					
๙	มีส่วนร่วมหรือกิจกรรมกับหน่วยงาน หรือชุมชน					
๑๐	มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อ หน่วยงานหรือชุมชน					

ส่วนที่ ๕ พฤติกรรมแสดงออก กับญาติใกล้ชิด

คำชี้แจง

กรุณาเขียนเครื่องหมาย ✓ ในช่องว่างที่ตรงกับความเป็นจริงของท่าน มากที่สุด เพียงช่องเดียวเท่านั้น

ลำดับ ที่	ข้อความวัดพฤติกรรมแสดงออกกับ ญาติใกล้ชิด	เห็นด้วย อย่างยิ่ง	เห็นด้วย	ไม่แน่ใจ	ไม่เห็น ด้วย	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง
๑	เป็นผู้เข้ากับญาติได้ดี					
๒	เป็นผู้มีปฏิสัมพันธ์ในหมู่ญาติ					
๓	เป็นผู้มีความซื่อสัตย์ ต่อญาติ					
๔	เป็นผู้เอาใจใส่ความเป็นอยู่ของญาติ					
๕	เป็นผู้อนุเคราะห์ญาติด้วยวัตถุ สิ่งของ ต่อเมื่อมีโอกาสในวันสำคัญ					
๖	เป็นผู้เสียสละเวลา ช่วยเหลือเมื่อญาติมี ความจำเป็นต้องขอความช่วยเหลือ					
๗	เป็นผู้มีอุปการคุณตอบแทนให้แก่ญาติ					
๘	เป็นผู้ไกล่เกลี่ยเมื่อญาติมี ความเห็นไม่ตรงกัน					
๙	เป็นผู้รักษานบธรรมเนียม ประเพณี อันดีงามที่ญาติได้ปฏิบัติ สืบๆทอดกันมา					
๑๐	เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ญาติ ๆ					

ผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถาม

ที่ พิเศษ / ๒๕๕๐

วัดมหาธาตุ แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐

๑๖ สิงหาคม ๒๕๕๐

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์กรอกแบบสอบถาม

เรียน / เจริญพร

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถาม จำนวน ๓ ชุด

เนื่องด้วย อาตมภาพ พระครูวิมลธรรมรังสี อดีตรักษาการผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนจากสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ ให้อำนาจเรื่อง การติดตามและประเมินผลผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรมัชฌิมอภิธรรมิกะเอกของอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ดังมีชื่อเรื่องโครงการวิจัย วัดอุประสงค์ และผลที่คาดว่าจะได้รับ ตามที่ปรากฏในเอกสารที่แนบมาพร้อมกันนี้

อาตมภาพมีความประสงค์ ขอความอนุเคราะห์ ช่วยกรุณากรอกแบบสอบถามทั้ง ๓ ชุด ที่แนบมาพร้อมกันนี้และกรุณาส่งกลับตามที่อยู่ที่แนบมาพร้อมกันนี้ หรือกรุณามอบคืนให้แก่เจ้าหน้าที่ที่นำแบบสอบถามมานั้นไปด้วย ขอขอบคุณที่ให้ความร่วมมือมา ณ โอกาสนี้

จึงขอเรียน/เจริญพร มาเพื่อพิจารณาอนุเคราะห์ในการกรอกแบบสอบถาม

เรียน/เจริญพรมาด้วยความนับถือ

(พระครูวิมลธรรมรังสี)

ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์

เจ้าคณะ ๕

หัวหน้าโครงการวิจัย

ติดต่อสอบถาม โทร ๐๒-๒๒๒๔๕๘๑,๐๘๕-๖๕๓-๘๖๐๐

ประวัติผู้วิจัยและคณะ

๑. ชื่อ (ภาษาไทย): พระครูวิมลธรรมรังสี (สุภาพ เขมรสี)

(ภาษาอังกฤษ): PHRAKHRUVIMALADHAMMARANGSI

๒. ตำแหน่ง: ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดมหาธาตุ เจ้าคณะ ๕

๓.สังกัด: วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ คณะ ๕

๔. ประวัติการศึกษา:

๔.๑ เปรียญธรรม ๓ ประโยค

๔.๒ ปริญญาตรีพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.)

๔.๓ ปริญญาโทสาขาพระพุทธศาสนา จากมหาวิทยาลัยมจร ประเทศอินเดีย

๔.๔ ปริญญาเอกจาก จากมหาวิทยาลัยมจร ประเทศอินเดีย

๕. สาขาวิชาที่มีความชำนาญพิเศษ:

๕.๑ สอนวิปัสสนากรรมฐาน

๖. ประสบการณ์การทำงาน :

๖.๑. ด้านบริหาร

๖.๑.๑ อดีตผู้อำนวยการสถาบันวิปัสสนาธุระ มจร

๖.๑.๒ อดีตผู้อำนวยการกองกลาง มจร

๖.๑.๓ อดีตผู้อำนวยการส่วนธรรมนิเทศ มจร

๖.๑.๔ อดีตผู้อำนวยการอภิธรรมโชติกะวิทยาลัย มจร

๖.๒ ผลงานทางด้านวิชาการ

๖.๒.๑ จัดทำคู่มือเอกสารประกอบ การบริหารจัดการ ธรรมภาคปฏิบัติ

๖.๒.๒ ศึกษาบทความเรื่อง พระมหากษัตริย์ไทยกับชาติไทยลงใน
นิตยสารพุทธจักร

๖.๓ ผลงานวิชาการในฐานะผู้ร่วมแปล

๖.๓.๑ แปล ขันธปริตร/เมตตสูตร เป็นภาษาอังกฤษร่วมกับฝ่าย
ต่างประเทศ

๖.๓.๒ งานวิจัยในฐานะผู้ช่วยงานวิจัย

๖.๓.๓ โครงการพัฒนาศักยภาพศูนย์ศึกษาดูงาน ด้านเศรษฐกิจ
พอเพียงกับสังคม ระหว่าง มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัยกับมูลนิธิพัฒนาไทย

๖.๓.๔ วิปัสสนาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๖.๓.๕ วิทยากรโครงการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท หลักสูตร ๒

สำนักงาน กพ.

๖.๓.๖ เป็นคณะกรรมการจัดทำรายละเอียดสาระการเรียนรู้

พระพุทธศาสนาในหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

๒๕๔๔

๖.๓.๗ เป็นคณะกรรมการอบรมครูสอนพระพุทธศาสนาใน

หลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

- ชื่อ :** (ภาษาไทย): นางสาวกรชนก เนตรโอภารักษ์
(ภาษาอังกฤษ): Kornchanock Neadopalux
- วุฒิการศึกษา :** ปริญญาตรี ศึกษาศาสตร์บัณฑิต (กศบ.) เอกสังคมศึกษา
มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ พลศึกษา
ปริญญาโท การศึกษามหาบัณฑิต เอกจิตวิทยาการศึกษาและการแนะ
แนว มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- ตำแหน่ง :** ผู้อำนวยการสถานศึกษาโรงเรียนบ้านบางประแดง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐมเขต ๒
- ประสบการณ์การทำงาน :**
- คณะทำงาน**
๑. คณะกรรมการกลั่นกรอง ตรวจสอบ ประเมินและจัดลำดับคุณภาพสถานศึกษาที่ขอปรับปรุงการกำหนดตำแหน่งข้าราชการครูสายงานบริหารในสถานศึกษาตามเกณฑ์คุณภาพงบประมาณ ๒๕๔๖-๒๕๔๗
 ๒. คณะกรรมการตรวจสอบและประเมินข้าราชการครูผู้ขอกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ ๓ ชุดที่ ๑ และชุดที่ ๒
- ที่ปรึกษา**
๑. ที่ปรึกษาคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านบางประแดง
 ๒. ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์ศูนย์อนุรักษ์ดนตรีไทยสามพราน
 ๓. ที่ปรึกษากองทุนหมู่บ้านบางประแดง
- วิทยากร**
๑. วิทยากรให้การอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนามาตรฐานการสอนแบบบูรณาการที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง ปีการศึกษา ๒๕๔๒ ของ สปอ.สามพราน
 ๒. วิทยากรประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนามาตรฐานการเรียนการสอน (การจัดทำ แฟ้ม พัฒนางาน) จาก สปอ.สามพราน ปีการศึกษา ๒๕๔๒
 ๓. วิทยากรให้การอบรมหลักสูตรพัฒนาผู้เรียน และการเขียนรายงานการวิจัยชั้นเรียนของ สปอ. สามพราน ปีการศึกษา ๒๕๔๓

๔. วิทยกรค่ายปัจฉิมนิเทศนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ ปีการศึกษา ๒๕๔๕ – ๒๕๔๗
๕. วิทยกรค่ายรักการอ่าน ของนักเรียนช่วงชั้นที่ ๑-๒ ปีการศึกษา ๒๕๔๕-๒๕๔๗
๖. วิทยกรในการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การจัดทำแผนกลยุทธ์ระดับ โรงเรียน” ปีการศึกษา ๒๕๔๕
๗. วิทยกรกิจกรรม English Camp ปีการศึกษา ๒๕๔๖
๘. วิทยกรการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาขั้น พื้นฐาน” ปีการศึกษา ๒๕๔๖
๙. วิทยกรอบรมเชิงปฏิบัติการ “โครงการเยาวชนสร้างสุขภาพ” ปี การศึกษา ๒๕๔๖ จากสำนักงานสาธารณสุขอำเภอสามพราน

ผู้สนับสนุน

๑. ผู้สนับสนุนการจัดสอบโครงการตอบปัญหาธรรมะ “ทางก้าวหน้า” ครั้งที่ ๒๓
๒. สนับสนุนการพัฒนาครูตามแนวปฏิรูปกระบวนการเรียนการสอนได้ อย่างเหมาะสม บัณฑิตองระดับ ๑ รับรองเป็นผู้ชำนาญการ ปี การศึกษา ๒๕๔๗ จาก สปจ. นครปฐม
๓. สนับสนุนโครงการค่ายคุณธรรมและศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนา ณ พุทธมณฑล ปีการศึกษา ๒๕๔๗
๔. อาสาสมัครส่งเสริมประชาธิปไตยในการรายงานคะแนนเลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประจำปี ๒๕๔๘ ของหนังสือพิมพ์ คม ชัด ลึก และเนชั่นแนล

ผลงานวิชาการ

๑. รายงานการใช้ชุดฝึกอบรมนักเรียนแกนนำป้องกันสารเสพติดใน โรงเรียนที่มีต่อคุณลักษณะของนักเรียนแกนนำช่วงชั้นที่ ๒
๒. รายงานผลการประเมินโครงการสารสนเทศเพื่อการบริหาร
๓. รายงานการวิจัยผลการใช้หลักสูตรสถานศึกษาประจำปี ๒๕๔๖
๔. รายงานการวิจัยการใช้กิจกรรมกลุ่มที่มีต่อความร่วมมือในการ อภิปรายกลุ่มของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ โรงเรียนบ้านลาน แหลม อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม

ประวัติผู้ร่วมวิจัย

ชื่อ : (ภาษาไทย): พระมหาวิชาญ สุวิชาโน (บัวบาน)

(ภาษาอังกฤษ): Phramaha Wicharn Suwichano

วุฒิการศึกษา : นักธรรมเอก,เปรียญธรรม ๔ ประโยค

พุทธศาสตรบัณฑิต (สาขาจิตวิทยาสังคม) เกียรตินิยมอันดับ ๑

พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาธรรมนิเทศ)

ตำแหน่ง : เจ้าหน้าที่ฝึกอบรม สังกัดฝ่ายบริการฝึกอบรม ส่วนธรรมนิเทศ
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประสบการณ์ทำงาน :

- อดีตเจ้าอาวาสวัดเลิศจังหวัดระยอง อ.สังขระ จ.สุรินทร์ พ.ศ. ๒๕๓๗ – ๒๕๔๒
- หัวหน้าวิทยากรค่ายคุณธรรมและศูนย์การเรียนรู้พระพุทธศาสนาในพุทธมณฑล
- หัวหน้าวิทยากร โครงการค่ายคุณธรรม ค่ายธรรมทายาท มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- วิทยากรอบรมผู้บริหารการศึกษา สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา จ.นครปฐม
- สอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนต่างๆ
- วิทยากรอบรมวิทยากรทีมนำการจัดการเรียนรู้วิชาพระพุทธศาสนา
- วิทยาสนาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- วิทยากรโครงการเรียนรู้ตามรอยพระยุคลบาท หลักสูตร ๒ สำนักงาน กพ.
- เป็นคณะอนุกรรมการอบรมครูสอนพระพุทธศาสนาในหลักสูตรขั้นพื้นฐานพุทธศักราช ๒๕๔๔
- เป็นวิทยากรวิชาศาสนพิธี โครงการอบรมครูสอนพระพุทธศาสนา ตามมติมหาเถรสมาคม

ผลงานวิชาการ :

- กระบวนการฝึกอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนาของพระโพธิญาณเถระ (ชา สุภทฺโท)

- การพัฒนาศักยภาพศูนย์ศึกษาดูงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงและประชาสังคม (ร่วมวิจัย)
- ทำเนียบพระนักพัฒนาภาคอีสาน (ผู้ช่วยนักวิจัย) – คู่มือค่ายธรรมทายาท
- ความพึงพอใจ ของนิสิตชั้นปีที่ ๓ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่มีต่อวิชาธรรมภาคปฏิบัติ ๕ - ๖ (กำลังดำเนินการ)